

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการเปลี่ยนหนังสือ
“ประเด็นสำคัญในตลาดการเงินการธนาคารอิสลาม”

ภายใต้ชุดโครงการวิจัย

ไทย - โลกมุสลิม: ความสัมพันธ์และนัยต่อการพัฒนา

โดย ดร. ศรัณย์ ศานติศาสน์

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สิงหาคม 2558

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการเปลี่ยนหนังสือ

“ประเด็นสำคัญในตลาดการเงินการธนาคารอิสลาม”

โดย ดร. ศรัณย์ ศานติศาสน์

คณะกรรมการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ภายใต้ชุดโครงการวิจัย

ไทย - โลกมุสลิม: ความสัมพันธ์และนัยต่อการพัฒนา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอ)

1. บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

ระบบการเงินการธนาคารอิสลามเป็นระบบธนาคารทางเลือกที่ดำเนินการโดยไม่ใช้ดอกเบี้ย ศาสนาอิสลามได้ห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยโดยมองว่าการคิดดอกเบี้ยนั้นเป็นการทุจริต ไม่ยุติธรรม ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มขึ้น

ประชากรมุสลิมทั่วโลกมีอยู่ประมาณ 1.7 พันล้านคน ประชากรมุสลิมมีอัตราการเกิดที่สูง และมีอำนาจการใช้จ่ายใช้สอยและการลงทุนที่สูงโดยเฉพาะประเทศกลุ่มตะวันออกกลางซึ่งมีทรัพยากรหลักเป็นน้ำมัน ถึงแม้ระบบการเงินการธนาคารรูปแบบนี้จะถูกจัดตั้งขึ้นมาได้เพียงห้าสิบปี แต่ความนิยมและการเจริญเติบโตได้เกิดขึ้นอย่างมากและแพร่หลาย โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 9/11 เงินทุนจากโลกมุสลิมโดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันออกกลางถูกมาตรการตรวจสอบของประเทศตะวันตกอย่าง เช่นสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรปที่เข้มงวดยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความไม่สะดวกและอุปสรรคในการลงทุน เงินทุนเหล่านี้จึงหาแหล่งลงทุนใหม่โดยเฉพาะทางฝั่งเอเชีย ทั้งนี้นักลงทุนชาวมุสลิมโดยเฉพาะชาวอาหรับต้องการช่องทางการลงทุนซึ่งถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม มาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศแรกๆที่ภาครัฐให้การสนับสนุน และพัฒนา ซึ่งได้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตของระบบการเงินการธนาคารอิสลามอย่างมากเพื่อการรองรับการไหลเข้ามาของเงินทุนเหล่านี้ หากประเทศไทยไม่ดำเนินการสนับสนุนการเจริญเติบโตของระบบการเงินการธนาคารอิสลาม โดยเฉพาะในอีกไม่กี่ปีที่เราจะเข้าร่วมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ประเทศไทยจะสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากเงินทุนของโลกมุสลิม อย่างไรก็ตาม การที่ระบบการเงินการธนาคารอิสลามจะเติบโตอย่างยั่งยืนและประสบผลสำเร็จ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้จะต้องมีอยู่อย่างพอเพียง การเริ่มต้นสร้างบุคลากรนั้นสามารถร่วมมือและเรียนรู้ได้จากมาเลเซียซึ่งเป็นผู้บุกเบิกคิดค้นพัฒนาของวงการ การศึกษาจากตำราจากผู้รู้ของมาเลเซียที่ครอบคลุมทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทย

2. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

อะไรคือ ระบบเศรษฐกิจ การเงินการธนาคารแบบอิสลาม

ระบบการเงินการธนาคารเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ หลักการสำคัญของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตก (Conventional Economics) คือ ทรัพยากรมีอยู่จำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ไม่จำกัด

จะอย่างไรให้การจัดสรรทรัพยากรเหล่านี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อที่มนุษย์จะได้รับอรรถประโยชน์ (utility) สูงสุด แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบอิสลาม (Islamic Economics) ก็วางอยู่บนแนวคิดพื้นฐานนี้เช่นกัน แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นมานั้นคือข้อจำกัดทางด้านศาสนา (Religion constraint) การตัดสินใจทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีอะไร จะผลดีอย่างไร จะผลดีเพื่อใคร รายได้และกำไรนั้นได้มาอย่างไร ทั้งหมดนี้จะต้องอยู่ภายใต้ความถูกต้องของหลักการทางศาสนา ระบบการเงินการธนาคารแบบอิสลามวางอยู่บนรากฐานที่สำคัญ 6 ประการ

1. ห้ามการรับ-จ่ายดอกเบี้ย
2. ส่งเสริมการค้าและการลงทุน
3. การทำธุรกรรมและการเซ็นสัญญาการซื้อขายและการลงทุนจะต้องมีความโปร่งใส หลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน
4. ห้ามการพนันและการเก็งกำไร
5. ห้ามยุ่งเกี่ยวหรือลงทุนในธุรกิจที่ผิดหลักการทางศาสนา (Haram) ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สุกร การพนัน และสื่อลามก เป็นต้น
6. กำไรจากผลประโยชน์จะต้องถูกหักไปจ่ายชะกาต¹

ข้อแรกเป็นข้อที่เด่นที่สุด แตกต่างที่สุดจากระบบการเงินการธนาคารในปัจจุบัน อิสลามถือว่าการรับจ่ายดอกเบี้ยเป็นการทุจริต สร้างความไม่เป็นธรรมและความไม่เท่าเทียมในสังคม ผู้ให้กู้ยืมได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยอย่างแน่นอนโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้กู้ยืมจะได้รับความเดือดร้อนอย่างไร นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการเอารัดเอาเปรียบที่เกิดขึ้นจากดอกเบี้ย แท้ที่จริงแล้ว แม้แต่ศาสนาคริสต์และศาสนายูดาห์ก็มีการกล่าวห้ามในเรื่องของดอกเบี้ย

ถึงแม้อิสลามจะสั่งห้ามดอกเบี้ยซึ่งเป็นกลไกหลักของระบบการเงินการธนาคารในปัจจุบัน แต่อิสลามก็ได้ให้แนวทางอื่นอีกหลายแนวทางเพื่อใช้ในการดำเนินการของระบบธนาคารอิสลาม ธนาคารอิสลามดำเนินงานโดยใช้หลักทางการค้าและการลงทุน ระบบบัญชีเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารอิสลามสามารถสรุปได้ดังนี้

¹ในแต่ละปี มุสลิมจะต้องหักรายได้ประมาณ 2.5% เพื่อนำไปจ่ายชะกาตแก่กลุ่มบุคคลซึ่งศาสนาได้กำหนด หนึ่งในนั้นคือคนยากจน

บัญชีเงินฝาก

- บัญชีวาดิอะห์ (Wadiah) มีลักษณะคล้ายบัญชีเดินสะพัด (current account) ลูกค้าสามารถถอนเงินได้ตลอดเวลา ธนาคารทำหน้าที่เก็บดูแลเงินของลูกค้า ไม่สามารถนำไปลงทุนได้ ดังนั้นธนาคารจึงไม่ต้องให้ผลตอบแทนต่อลูกค้า (ในสัญญาไม่ได้ระบุว่าต้องให้ผลตอบแทน) และสามารถเรียกเก็บค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลเงินนี้ แต่ในทางปฏิบัติธนาคารมักจะยกเว้นค่าใช้จ่ายนี้และให้ผลตอบแทนแก่ลูกค้าเล็กน้อย
- บัญชีมุดอรอบะฮ์ (Mudharabah) มีลักษณะคล้าย investment account หรือกองทุนรวม ธนาคารสามารถนำเงินฝากของลูกค้าไปลงทุนได้ หากมีกำไรธนาคารจะต้องนำมาแบ่งกับลูกค้าตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันไว้ข้างต้น หากมีการขาดทุนลูกค้าจะต้องแบกรับการขาดทุนตามจำนวนเงินที่ฝากส่วนธนาคารรับผิดชอบในแง่ของการไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือกำไรจากการบริหารจัดการการลงทุน บัญชีมุดอรอบะฮ์จะมีอยู่หลายบัญชีแบ่งตามระดับผลตอบแทนและความเสี่ยง (risk and return) รายละเอียดของผลตอบแทนความเสี่ยง และแหล่งที่นำเงินไปลงทุนของแต่ละบัญชีจะต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจนโปร่งใส ทั้งนี้ลูกค้าจะได้เลือกฝากในบัญชีที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงที่ตนเองสามารถรับได้

สินเชื่อ

- มูรอบาฮะฮ์ (Murabahah) สินเชื่อประเภทนี้มักใช้กับสินค้าที่มีราคาไม่มาก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ โดยลูกค้าจะต้องระบุรายละเอียด ลักษณะสินค้าที่ต้องการแก่ธนาคาร ธนาคารจะไปซื้อสินค้านั้นมาแล้วมาขายต่อแก่ลูกค้าโดยการบวกกำไร ทั้งราคาต้นทุนและกำไรจะต้องระบุไว้ในสัญญาอย่างชัดเจน ลูกค้าสามารถซื้อคืนได้เป็นงวดๆ ทั้งนี้ ในช่วงที่กำลังผ่อนชำระธนาคารไม่สามารถปรับราคาจากที่ตกลงกันไว้ข้างต้น หากลูกค้าไม่สามารถผ่อนชำระบางงวด ทางธนาคารไม่สามารถปรับลูกค้าได้ แต่ต้องมีการเจรจากันเพื่อปรับโครงสร้างหนี้ อย่างไรก็ตาม หากธนาคารสามารถพิสูจน์ได้ว่าเหตุผลที่ลูกค้าไม่ผ่อนชำระงวดนั้นเกิดจากความตั้งใจไม่ใช่ความเดือดร้อนจริงๆ ทางธนาคารก็สามารถปรับลูกค้าได้ตามหลักการทางศาสนาเพื่อเป็นการดักเตือน ทั้งนี้ ปริมาณเงินค่าปรับจะต้องคิดจากงวดที่ผิดชำระไม่ใช่เงินตั้งต้น
- อิจญาระฮ์ (Ijarah) เป็นสินเชื่ออีกประเภทที่ใช้กับสินค้าที่มีราคาไม่มาก โดยลูกค้าจะระบุสินค้าที่

ต้องการแก่ธนาคารแล้วธนาคารจะไปซื้อสินค้านั้นมาแล้วมาปล่อยเช่าให้กับลูกค้าอีกที

- มูดอโรบะฮ์ (Mudharabah) เป็นการร่วมลงทุนระหว่างผู้ที่มีเงินทุนแต่ขาดความสามารถกับผู้ที่มีความสามารถแต่ขาดเงินทุน โดยสินเชื่อบริการนี้มีลักษณะที่คล้ายกับ venture capital ที่ได้รับความนิยมในสหรัฐอเมริกา ลูกค้าสามารถขอสินเชื่อมูดอโรบะฮ์จากธนาคารเพื่อไปลงทุน หากมีกำไรลูกค้าจะต้องนำมาแบ่งกับธนาคารตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันไว้ข้างต้น หากมีการขาดทุนธนาคารจะต้องแบกรับการขาดทุนนี้ ทั้งนี้ ธนาคารจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการหรือธุรกิจนั้น
- มุซารอกะฮ์ (Musharakah) เป็นการร่วมลงทุนเพื่อเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ ทางธนาคารและลูกค้าต่างนำเงินมาลงทุน ดังนั้นทั้งสองฝ่ายจึงมีสิทธิ์ในการบริหารจัดการโครงการหรือธุรกิจนั้น โดยหากเกิดกำไรขึ้นจะมาแบ่งตามสัดส่วนที่ได้มีการตกลงกันไว้ข้างต้น แต่หากมีการขาดทุนก็จะแบ่งกันรับผิดชอบไม่เกินสัดส่วนที่แต่ละฝ่ายได้นำเงินมาลงทุน

นอกจากรูปแบบสินเชื่อที่กล่าวไปข้างต้นซึ่งเป็นที่นิยม ธนาคารอิสลามยังมีรูปแบบสินเชื่ออีกมากมาย ยกตัวอย่างเช่น อิสติสนา (Istisna) ใช้ในกรณีที่ต้องการจ้างการผลิตสินค้า เครื่องจักร โรงงาน อาคาร ฯลฯ ที่มีลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษตามที่ลูกค้าต้องการ ชะลัม (Salam) ใช้เพื่อสั่งซื้อหรือผลิตสินค้าทางการเกษตร โดยอิสติสนากับชะลัมเป็นรูปแบบพิเศษแตกต่างจากระบบสินเชื่ออื่นๆตรงที่ ณ เวลาที่มีการเซ็นสัญญาระหว่างลูกค้ากับธนาคาร ผู้ขายสินค้านั้นยังไม่มีตัวสินค้าไว้ในครอบครอง กฎสำคัญในการดำเนินธุรกิจการค้าในระบบอิสลามก็คือผู้ขายจะต้องมีสินค้าที่จะขายไว้ในครอบครอง จะต้องเป็นเจ้าของสินค้าที่จะขายก่อนการเซ็นสัญญาซื้อขาย ดังนั้นอิสติสนากับชะลัมจึงได้รับการยกเว้นเนื่องจากลักษณะรูปแบบเป็นการสั่งเพื่อการผลิตนั่นเอง

ศักยภาพของระบบการเงินการธนาคารอิสลาม

ระบบการธนาคารแบบอิสลามถ้าเทียบกับระบบการธนาคารแบบตะวันตก (conventional banking) ซึ่งดำเนินการมาแล้วเป็นร้อยเป็นพันปี ถือว่ายังใหม่มาก อย่างไรก็ตาม หลักการต่างๆที่ธนาคารใช้ได้เคยถูกใช้ในยุคของท่านศาสดามุฮัมมัดพันสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว เพียงแต่หลักการเหล่านี้เพิ่งถูกนำมารวบรวมคิดค้นและประยุกต์เป็นระบบการเงินการธนาคาร ระบบธนาคารอิสลามได้เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอียิปต์ในปี 1963 ภายใต้ชื่อ Mit Ghamr Savings Bank หลังจากนั้นในปี 1975 ธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank(IDB)) ได้ถูกตั้งขึ้นที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยมีจุดมุ่งหมายหลักใน

การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาแก่ประเทศสมาชิกผ่านทางผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ในปีเดียวกันนี้ ธนาคารอิสลามเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบแห่งแรกได้เปิดตัวขึ้นที่ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ภายใต้ชื่อ Dubai Islamic Bank ระบบการเงินการธนาคารอิสลามมาได้รับความนิยมและแพร่หลายในช่วงยี่สิบถึงสามสิบปีมานี้ โดยถือว่ามาเลเซียเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกระบบธนาคารอิสลามในยุคใหม่ โดยได้คิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินและการธนาคารใหม่ๆ สำหรับทั้งตลาดเงินและตลาดทุน ธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบแห่งแรกของประเทศมาเลเซียเกิดขึ้นในปี 1983 โดยใช้ชื่อว่า Bank Islam ตั้งแต่ธนาคารอิสลามได้ถูกก่อตั้งขึ้นครั้งแรกผ่านมาแล้วกว่าห้าสิบปี รูปแบบธนาคารรูปแบบใหม่นี้ที่ไม่ใช้ดอกเบี้ยได้เติบโตอย่างรวดเร็วและแพร่หลายไปทั่วโลก ตามรายงาน World Islamic Banking Competitiveness Report 2011-12 จัดทำโดย Ernst and Young ระบุว่าระบบการเงินอิสลามทั่วโลกมีมูลค่าสูงถึง 1.14 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และเติบโตมากกว่า 10% ต่อปี² ธนาคารต่างชาติหลายธนาคารตัวอย่างเช่น Citibank, HSBC, BNP Paribas ก็เข้ามาดำเนินธุรกิจทางด้านธนาคารอิสลาม ประเทศในซีกโลกตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป ประเทศเอเชียตะวันออกไกลอย่างจีนและญี่ปุ่นต่างก็ให้ความสนใจทางด้านระบบการเงินการธนาคารแบบอิสลาม ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดเป็นอันดับสองของโลก มีประชากรมากกว่า 1.7 พันล้านคน มีอัตราการเกิดที่สูง และในกลุ่มประเทศอาหรับก็มีเงินทุนจากการค้าขายน้ำมันจำนวนมากที่ต้องการแหล่งลงทุนซึ่งถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าระบบการเงินการธนาคารแบบอิสลามมีศักยภาพเชิงธุรกิจทั้งในประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิมและประเทศที่ประชากรมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย การที่ประเทศใดรวมทั้งประเทศไทยมองข้ามการส่งเสริมและการลงทุนทางการเงินการธนาคารอิสลามจึงเป็นการเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่พึงได้

งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง

ถึงแม้ระบบการเงินการธนาคารอิสลามจะเกิดขึ้นเป็นรูปเป็นร่างได้ไม่เกินห้าสิบปี แต่มีงานศึกษาวิจัยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ งานส่วนใหญ่แล้วเปรียบเทียบลักษณะการดำเนินการของธนาคารอิสลามกับธนาคารตะวันตก (อ่านรายละเอียดได้ที่ Khan (1985), Hassoune (2002), Darrat (2002), Yousefi et al. (1997), Yusof and Wilson (2005), Isa and

² [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IBCR_Report/\\$FILE/IBCRReport2011\(LR\)%20Final.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IBCR_Report/$FILE/IBCRReport2011(LR)%20Final.pdf)

Kaleem (2006), and Beck et al. (2013)) ในช่วงหลังมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงผลกระทบของระบบการเงินการธนาคารอิสลามต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจหลายงาน ดังนี้

- Furqani and Mulyany (2009) ศึกษาผลกระทบเชิงพลวัตระหว่างธนาคารอิสลามและการเติบโตทางเศรษฐกิจในมาเลเซีย พบว่าการเพิ่มขึ้นของ GDP ส่งผลให้ธนาคารอิสลามเติบโต แต่การเติบโตของธนาคารอิสลามไม่ได้ทำให้ GDP เพิ่มขึ้น
- อย่างไรก็ตาม Abduh and Chowdhury (2012) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาของธนาคารอิสลามกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในบังคลาเทศ พบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ
- Abduh and Omar (2012) ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสองทิศทางอย่างมีนัยสำคัญระหว่างระบบธนาคารอิสลามกับการเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในช่วงระยะเวลาด้านและยาว โดยใช้ชุดข้อมูลของประเทศอินโดนีเซีย
- Kumru and Sarntisart (2013) ได้ศึกษาในเชิงทฤษฎีถึงผลกระทบของการมีธนาคารทางเลือก (Alternative Banking) ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศหรือระบบเศรษฐกิจใดๆก็ตามที่ประชากรมีความเชื่อหรือความต้องการทางศาสนา (religion preference) โดยใช้ overlapping generations model ผลการคำนวณพบว่าการจัดตั้งธนาคารทางเลือกในประเทศที่ประชากรมีความเชื่อหรือความต้องการทางศาสนา แม้จะเป็นสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด จะส่งผลทางบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ การออมโดยรวมของประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการผลิต การจ้างงาน ประชากรมีรายได้และสวัสดิการที่สูงขึ้น

ความสำคัญของปัญหา

แม้จะมีงานศึกษาวิจัยออกมามากมายแต่ระบบการเงินการธนาคารอิสลามก็ยังเป็นเรื่องที่ใหม่มากเมื่อเทียบกับระบบการเงินการธนาคารแบบตะวันตกซึ่งใช้ดอกเบี้ย ประเทศไทยเองก็เพิ่งมีระบบการเงินการธนาคารอิสลามได้เพียงสิบกว่าปี บุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้จึงยังขาดแคลนและเป็นที่ต้องการเนื่องจากความรู้ทางการเงินการธนาคารอิสลามควรที่จะประกอบไปด้วยความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร และความรู้ทางด้านศาสนาหรือหลักชะรีอะฮ์ (Shariah) แม้แต่ประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นผู้ริเริ่มคิดค้นพัฒนาระบบการเงินการธนาคารนี้ ก็ยังขาดแคลนบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จึงได้มีการเปิดสถาบันและหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มบุคคลากรป้อนสู่ตลาด การที่ประเทศไทยจะเปิดสถาบันหรือ

หลักสูตรเช่นเดียวกับมาเลเซีย อาจจะมีความลำบากและต้องใช้ระยะเวลานึงเพื่อสร้างบุคลากรครูอาจารย์ เพื่อไปสอน ดังนั้น การเรียนรู้จากเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียจึงเป็นหนทางซึ่งรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สูงสุด ณ เวลานี้ การศึกษาดำรงของผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่ง

หนังสือ “Critical Issues on Islamic Banking and Financial Markets” เขียนโดย Saiful Azhar Rosly เป็นหนังสือซึ่งครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และประเด็นที่เป็นการถกเถียงอย่างกว้างขวางใน แนวทางการเงินการธนาคารอิสลาม หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมทั้งหัวข้อทางด้านเศรษฐศาสตร์อิสลาม การเงิน การธนาคารอิสลาม การลงทุนแบบอิสลาม การประกันภัยแบบอิสลาม และการวางแผนทางการเงินแบบ อิสลาม ผู้เขียนได้แยกหัวข้อไว้ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ปานกลาง จนไปถึงหัวข้อที่มีความยากและสลับซับซ้อน ยิ่งไปกว่านั้น โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ยังถูกออกแบบไว้เพื่อสามารถเป็นตำราประกอบการสอนทั้งใน ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทด้วย ผู้เขียนเป็นทั้งศาสตราจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และเป็นที่ปรึกษา ให้กับทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมากมายในประเทศมาเลเซีย เพราะฉะนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับทั้ง ผู้สนใจทั่วไป นักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยที่ต้องเกี่ยวข้องกับ ระบบการเงินการธนาคารอิสลาม การแปล เรียบเรียง และตีพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทยจะทำให้บุคคล กลุ่มนี้เข้าถึง เข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ดียิ่งขึ้น

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบสถานะองค์ความรู้ (state of knowledge) ทางด้านการเงินการธนาคารอิสลามของ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ริเริ่มคิดค้น พัฒนาระบบการเงินการธนาคารอิสลาม
2. เพื่อเป็นตำราทางด้านการเงินการธนาคารอิสลามสำหรับผู้สนใจทั่วไป นักเรียนนักศึกษา ครู อาจารย์ และผู้ที่ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องเกี่ยวข้องกับระบบการเงินการธนาคาร อิสลาม
3. เพื่อสนับสนุนการสร้างบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถทางด้านการเงินการธนาคาร อิสลามทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และประเด็นที่เป็นการถกเถียงอย่างกว้างขวางในแนวทางการ เงินการธนาคารอิสลาม

4. **แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน**

ข้อมูลที่ใช้

หนังสือ “Critical Issues on Islamic Banking and Financial Markets” เขียนโดย Saiful Azhar Rosly

ระเบียบวิธีวิจัย

การแปลหนังสือ อังกฤษ-ไทย โดยการแปลจะมีการเรียบเรียงและใช้ถ้อยคำเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่าน

5. **ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ**

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้

ผู้สนใจทั่วไป นักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่ปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐและเอกชนซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับระบบการเงินการธนาคารอิสลาม ได้มีความรู้และความเข้าใจในระบบการเงินการธนาคารทั้งทางทฤษฎีและประเด็นต่าง ๆ ในภาคปฏิบัติ เพื่อเป็นบุคลากรสำคัญในการเจริญเติบโตของระบบการเงินการธนาคารอิสลามในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

ดัชนีชี้วัด

หนังสือแปล 1 เล่ม (จำนวน 605 หน้า)

6. **กระบวนการผลักดันผลงานดังกล่าวออกสู่การใช้ประโยชน์: การส่งมอบหนังสือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ธนาคารพาณิชย์ ตลาดหลักทรัพย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย)**

7. สรุปประเด็นที่สำคัญ

ส่วนที่หนึ่ง

หลักการของระบบธนาคารอิสลาม

เศรษฐศาสตร์อิสลาม

วิชาเศรษฐศาสตร์อิสลามยังค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่สำหรับมหาวิทยาลัยและยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักเท่าไรในภาคธุรกิจและเอกชน ผู้คนอาจจะเคยได้ยินเกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลามแต่การอธิบายในหัวข้อเศรษฐศาสตร์อิสลามยังถือว่าน้อยและมีหลายคนที่คิดว่าสองหัวข้อนี้เป็นเรื่องเดียวกัน

สองหัวข้อนี้มีความคล้ายคลึงกันบ้างเนื่องจากความรู้ทางการเงินและธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้วิชาเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับความรู้ทางการเงินการธนาคารอิสลามที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้วิชาเศรษฐศาสตร์อิสลาม แต่ในแง่สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นยังถือว่าใหม่มาก เศรษฐศาสตร์อิสลามเน้นในเรื่องของกฎหมายการค้าอิสลาม (ฟิถ์ มูอามาลัต) โดยเน้นไปที่ข้อห้ามในการรับดอกเบี้ย และการนำระบบชะกาดไปใช้ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่เศรษฐศาสตร์อิสลามถูกมองว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมลบด้วยดอกเบี้ยวาระบบชะกาด

ความสนใจส่วนมากที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอิสลามได้มุ่งไปในด้านการเงิน เป็นเรื่องธรรมดาหากเห็นการอธิบายในเรื่องเศรษฐศาสตร์อิสลามเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆทางการเงิน การเงินการธนาคารอิสลามคงจะมีความสนใจมากกว่าหัวข้ออื่นๆอย่าง วิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหาของผู้บริโภค และบริษัท โครงสร้างตลาด ตลาดปัจจัยการผลิต การคลังภาครัฐ ความยากจน และพัฒนาการเศรษฐกิจ

แต่เศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นไม่ได้หมายถึงสถาบันทางการเงินอย่างเดียว เศรษฐศาสตร์อิสลามศึกษาถึงพฤติกรรมมนุษย์ในการค้าขายทำธุรกิจการลงทุน สิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ และสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของเขาอย่างไรบ้าง

ปัญหาคือคำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นคืออะไร หรือเราจะทำการศึกษาทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์อิสลามในแง่ที่เป็นสาขาวิชาให้ดีที่สุดได้อย่างไร หนึ่งในวิธีก็คือการศึกษาความคิดในเรื่องความขาดแคลนไม่เพียงพอซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์

อิสลามไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดในเรื่องความขาดแคลนเนื่องจากความขาดแคลนเป็นข้อเท็จจริงของชีวิต ความขาดแคลนจะเกิดขึ้นเมื่อทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการผลิตสิ่งของต่างๆไม่เพียงพอต่อความต้องการของทุกคน ความขาดแคลนสำหรับนักเศรษฐศาสตร์เปรียบได้กับความโน้มถ่วงสำหรับนักฟิสิกส์ เป็นหลักการพื้นฐานของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์กล่าวว่าความขาดแคลนจะเกิดขึ้นเมื่อ

ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอสำหรับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นั่นหมายความว่านักเศรษฐศาสตร์ได้ตั้งสมมติฐานทั่วไปเกี่ยวกับจักรวาลและมนุษย์อยู่สองประการ คือ

- a) สมมติฐานเกี่ยวกับจักรวาล – ทรัพยากรมีอยู่จำกัด
- b) สมมติฐานเกี่ยวกับมนุษย์ – ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ไม่จำกัด

อิสลามไม่ได้มองสมมติฐานเหล่านี้ว่าผิด จริงๆแล้วอิสลามนั้นให้การยอมรับความขาดแคลนว่าเป็นหนทางทางธรรมชาติที่เกิดจากความขัดแย้งสองประการที่มนุษย์มีมาโดยกำเนิด คือ ความต้องการและความสามารถ สมมติฐานว่าด้วยความขาดแคลนของทรัพยากรแสดงให้เห็นว่าความสามารถของมนุษย์ในการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ถูกจำกัดโดยความรู้ความสามารถของเขา ดังนั้นความขาดแคลนในทางเศรษฐศาสตร์จึงหมายถึงความขาดแคลนสัมพัทธ์ไม่ใช่ความขาดแคลนสัมบูรณ์ เศรษฐศาสตร์อิสลามก็เช่นเดียวกัน ในอิสลามไม่มีความขาดแคลนสัมบูรณ์และยอมรับว่ามนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัด

ความขาดแคลนในอิสลามเป็นปรากฏการณ์ทางบิส ดังนั้นเมื่อมีความขาดแคลน ธรรมชาติได้ให้อำนาจมนุษย์ในการเลือก (อิกติยาร์) เนื่องด้วยไม่มีอะไรที่ได้มาโดยไม่แลกอีกต่อไป

นักเศรษฐศาสตร์มักกล่าวว่าเนื่องด้วยความขาดแคลน การจะได้อะไรมาก็ตามย่อมมีค่าใช้จ่าย ดังนั้นเศรษฐศาสตร์จึงเป็นศาสตร์หรือความสามารถในการตัดสินใจเลือกโดยมีคำถามดังต่อไปนี้

- คนต้องการสินค้าและบริการอะไรบ้าง และในปริมาณเท่าไร นี่คือนิยามของผู้บริโภค
- อะไรคือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการ นี่คือนิยามของผู้ผลิต
- จะตอบแทนปัจจัยการผลิตเช่น แรงงาน ที่ดิน และทุน ที่มีส่วนในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการได้อย่างไร
- จะลดการว่างงานและเงินเฟ้อได้อย่างไร นี่คือนิยามของรัฐบาล
- จะส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยอุปทานแรงงานและทุนที่มีอยู่ได้อย่างไร นี่คือนิยามของตลาดและรัฐบาล

การหาคำตอบให้กับปัญหาเหล่านี้ย่อมต้องใช้ความรู้ การตัดสินใจเลือกอย่างถูกต้องด้วยความรู้ที่มีอยู่ นี่คือนิยามจำกัดความของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์เน้นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ความรู้ที่มนุษย์ใช้ในการตัดสินใจจะช่วยให้สามารถค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความรู้ที่ได้มาจะต้องก่อให้เกิดความแน่นอนและมั่นใจเพราะความรู้ใดก็ตามที่ยังก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและข้อสงสัยจะไม่ใช่ประโยชน์สำหรับมนุษย์ในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง

ในตำราเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก คำว่า “หลักการเศรษฐศาสตร์” มักถูกใช้ในความหมายว่ากฎพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์ซึ่งก็คือองค์ความรู้ หลักการเหล่านี้เป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ถูกตั้งขึ้นมาอย่างดีผ่านการทดสอบมากมาย และได้กลายเป็นกฎทางเศรษฐศาสตร์ที่มีหน้าที่ช่วยนำทางให้ผู้บริโภค ผู้ผลิต นายทุน คนงาน นักลงทุน และรัฐบาลให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม กฎทางเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ (ซึ่งก็คือองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์) เป็นผลผลิตของปัญญา (อะกัล) รวมถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อบอกเราว่าอะไรคือข้อเท็จจริง ถึงแม้อิสลามจะยอมรับบทบาทของปัญญา การรับรู้ และประสบการณ์ ว่าเป็นแหล่งที่มาของคุณค่าและความรู้ แต่การเปิดเผยของพระเจ้า ซึ่งคือ การนำทางโดยพระเจ้า (วะฮีย์) อยู่เหนือทุกสิ่ง

การเปิดเผยของพระเจ้าในอิสลามเป็นแหล่งพื้นฐานของหลักการเศรษฐศาสตร์โดยเหตุและผลกับประสบการณ์มีบทบาทสนับสนุน เหตุผลและประสบการณ์ก่อให้เกิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ส่วนการเปิดเผยโดยพระเจ้าปรากฏอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นกฎระเบียบข้อบังคับขั้นพื้นฐานจึงอยู่ภายใต้ขอบเขตของการเปิดเผยและแนะนำโดยพระเจ้า กฎพื้นฐานเหล่านี้สามารถพบได้ในระบบเศรษฐกิจแบบอิสลาม

นอกจากอัลกุรอานจะยอมรับในเรื่องความขาดแคลนและการจัดสรรทรัพยากรแล้วยังยอมรับในเรื่องทรัพย์สินความมั่งคั่ง (อัลมัล) นักเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกอย่าง เจ เอส มิลส์ บางครั้งให้คำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์ว่าคือการศึกษาด้านทรัพย์สินความมั่งคั่ง นั่นคือ คนจะทำการตัดสินใจว่าเขาต้องการสินค้าและบริการอะไรบ้าง คนทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้และธุรกิจก็ดำเนินการเพื่อให้ได้กำไร ถ้ากล่าวโดยทั่วไปก็คือ ความมั่งคั่งของชาติประกอบไปด้วยสินค้า เงินตรา และกำไร

แต่คำถามต่อไปก็คือ มีข้อจำกัดในการผลิตความมั่งคั่งหรือไม่ การสร้างความมั่งคั่งมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการใช้ชีวิตของมนุษย์อย่างไร เช่น ก่อให้เกิดความสุขหรือไม่

ในอิสลาม ความมั่งคั่งไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งเดียวที่นำมาซึ่งความสุข ยังมีความรู้ การมีอิทธิพล ครอบครัว และ การเกิดที่สง่า (การเกิดในครอบครัวที่ยึดแนวทางของศาสนา) ซึ่งเป็นสิ่งภายนอกที่นำไปสู่ความสุขสูงสุด

อิสลามห้ามการสร้างความมั่งคั่งเพื่อเป้าหมายแห่งการสะสมแต่เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดความสงบเงียบและปลอดโปร่งจากความรู้และการกระทำ ดังนั้นข้อตกลงดั้งเดิม (อัลมิดัก) จึงให้มนุษย์หาความรู้หรือละทิ้งมันตามกฎของพระเจ้า กฎนี้นำมาซึ่งระบบเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดแรงจูงใจความเป็นเจ้าของ การตัดสินใจ และกระบวนการนำไปใช้ ซึ่งระบบเศรษฐกิจทุกแบบจะต้องหาคำตอบในการจัดสรรทรัพยากร

นั่นหมายความว่าในอิสลามคำถามที่ว่าอะไรถูกหรือผิดในการจัดสรรทรัพยากร การมุ่งหาความมั่นคงและเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยเพียงการใช้เหตุผลและการสังเกตเชิงประจักษ์เท่านั้น การที่มนุษย์เป็นหนี้ต่อพระเจ้าที่สร้างเขาขึ้นมาจากความว่างเปล่า มนุษย์จึงยอมรับและจำนนอย่างอ่อนน้อมต่อความต้องการของพระเจ้าด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจตามแนวทางของพระองค์

ดังนั้นบทบาทของมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจในอิสลามจึงไม่เพียงเกี่ยวข้องกับความขาดแคลนและการจัดสรรทรัพยากรเท่านั้น สองสิ่งนี้เพียงแต่เป็นผลผลิตของการคาดการณ์ด้วยสมมุติฐานและเป็นเครื่องมือที่ช่วยนักเศรษฐศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์ อย่างที่กล่าวมาข้างต้นอิสลามไม่ได้ปฏิเสธหลักการเรื่องความขาดแคลนและการเลือกตัดสินใจที่ตามมาว่าเป็นลักษณะขั้นพื้นฐานของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ หากแต่อิสลามไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าสองสิ่งนี้อย่างเดียวที่เป็นบทบาทของมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาเช่นความยากจน การว่างงาน เงินเฟ้อ หรือการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเชื่อของคนเราจะต้องตั้งอยู่บนค่านิยมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของศาสนา ในการนี้เศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้ยอมรับบทบาทของการเปิดเผยของพระเจ้าในการกำหนดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ หากแต่ให้เหตุผลและการรับรู้ประสบการณ์เป็นตัวกำหนดว่าอะไรถูกอะไรผิด นักเศรษฐศาสตร์เรียกสิ่งที่ถูกและผิดว่า “อรรถประโยชน์” และ “การเสียอรรถประโยชน์”

เห็นได้ว่าเศรษฐศาสตร์อิสลามก็เหมือนเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในแง่ที่เป็นการศึกษาการตัดสินใจเลือก มนุษย์จะต้องทำการเลือกเนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดและเขาไม่สามารถที่จะได้ทุกอย่างตามที่ต้องการ การที่จะตัดสินใจได้อย่างถูกต้องนั้นมนุษย์จะต้องใช้ความรู้ มีความรู้สองประเภทที่เขาสามารถนำไปใช้ในการเลือกตัดสินใจ ประเภทแรกเป็นความรู้ที่มาจากอัลกุรอาน ซุนนะฮ์ และอะดิบ ซึ่งเป็นความรู้ที่เปิดเผยโดยพระเจ้าและปรากฏอยู่เป็นระบบเศรษฐกิจ ความรู้ประเภทที่สองเกิดจากเหตุผล การรับรู้และประสบการณ์ที่เรียกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ในแง่หนึ่งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ก่อให้เกิดการอธิบายและพยากรณ์แต่จะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีระบบเศรษฐกิจอยู่แล้ว

การเงินการธนาคารอิสลามเป็นแขนงหนึ่งของเศรษฐศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาด้านอุปสงค์และอุปทานของทุนในแง่ที่เป็นปัจจัยการผลิต ตัวอย่างเช่นในกรณีที่ดินเงินฝากธนาคารอิสลามไม่สามารถให้ดอกเบี้ย (ริบา) แก่ผู้ฝากได้เนื่องจากอิสลามมีข้อห้ามเรื่องการรับจ่ายดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามการใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงเราสามารถเข้าใจและวัดอุปสงค์กับอุปทานของนักลงทุนมุสลิมได้ ตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทานสามารถช่วยอธิบายปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ฝากและผู้ใช้เงินฝากนั้นได้ ปัจจัยเหล่านี้อาจเกิดจากความเชื่อความศรัทธาในศาสนาหรือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นได้

โลกทัศน์อิสลาม

โลกทัศน์ช่วยเราตอบคำถามและตีความข้อสงสัยที่สำคัญเกี่ยวกับโลกที่เราใช้ชีวิตอยู่ โดยทำให้เรามีจุดยืนของตัวเองในหลักปรัชญา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน

ความเข้าใจต่อบทบาทในโลกนี้ของมนุษย์และแรงผลักดันของเขาในการทำตามเป้าหมายและงานที่ได้รับมอบหมายจึงต้องอยู่ภายใต้โลกทัศน์เพื่อทำให้การมีชีวิตอยู่ของมนุษย์นั้นมีความหมาย

โลกทัศน์อิสลาม คือข้อเท็จจริงที่ปรากฏและเปิดเผยให้เห็นว่าการมีชีวิตอยู่นั้นเพื่ออะไร โลกทัศน์อิสลามประกอบไปด้วย อัลคุนยา (โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ในปัจจุบัน) และ อัลอาคิเราะฮ์ (โลกหน้า) ทั้งสองโลกนี้มีความเกี่ยวโยงกันอย่างแยกไม่ได้ โดยอัลอาคิเราะฮ์เป็นเป้าหมายปลายทางและมีความสำคัญสูงสุด การจะเข้าใจโลกทัศน์อิสลามจะต้องมีความรู้ในหลักการดังต่อไปนี้

- ดิน (หนทางของศาสนา)
- พระเจ้า
- มนุษย์
- จักรวาล
- ท่านศาสดา

โดยแท้จริงแล้ว โลกทัศน์อิสลามประกอบไปด้วยแก่นสำคัญของอิสลามและความศรัทธา มุสลิมมีหน้าที่หาความรู้ในหลักการพื้นฐาน การศรัทธา และศาสนา มุสลิมควรมองว่าโลกทัศน์อิสลามเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งหากไม่มีจะทำให้อยู่ในภาวะหลงและสับสน

ด้วยโลกทัศน์อิสลาม ธนาคารและสถาบันการเงินอิสลามควรที่จะสามารถดำเนินธุรกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยฮ์) ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของดอกเบี้ย ธนาคารอิสลามควรมีความพร้อมในการนำวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ โดยการใช้ อัลบัยฮ์ เช่นการแบ่งปันกำไรและความเสี่ยงกับลูกค้า การให้สินเชื่อผ่านทางการขายแบบผ่อนชำระ (อัลบัยฮ์ บิทะมัน อาญูล) การขายแบบบวกกำไร (มูรอบาอะฮ์) การซื้อขายล่วงหน้า (ชะลัม) การว่าจ้างผลิตสินค้า (อิสติสนา) การเช่า (อิญาเราะฮ์) การเป็นหุ้นส่วน (มุซารอะฮ์) และการแบ่งปันกำไร (มุกอโรบะฮ์) องค์ประกอบของการรับความเสี่ยงจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในพันธสัญญา ผลิตภัณฑ์ทางการเงินเหล่านี้จะกระตุ้นให้คนมีความคิดริเริ่มและกระตือรือร้นยิ่งขึ้น ทำงานหนักขึ้นและเพิ่มมูลค่าในการผลิต อีกทั้งยังสามารถช่วยให้สินเชื่ออุตสาหกรรม

ขนาดกลางและเล็กโดยเฉพาะพวกที่เพิ่งเริ่มตั้งตัว ช่วยฟื้นฟูอุตสาหกรรม หรือการร่วมเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

ระบบธนาคารอิสลามจะต้องก้าวไปข้างหน้าด้วยผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความเป็นอิสลามมากยิ่งขึ้นด้วยโลกทัศน์อิสลาม มนุษย์ไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะกับชีวิตบนโลกนี้แต่การได้มาซึ่งอะไรก็ตามควรระลึกเสมอว่าชีวิตคนเราวันหนึ่งก็ต้องถึงจุดสิ้นสุด อัลลอฮิเรส นั้นมีความสำคัญยิ่งกว่า แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะแค่ออกใจอยู่กับสิ่งที่เรามีและใช้ชีวิตอย่างไม่กระตือรือร้น

ระบบการเงินอิสลาม

ในระบบการธนาคารหน่วยที่มีทุนเหลือจะฝากทุนของพวกเขาไว้กับธนาคารแล้วธนาคารจะนำเงินฝากเหล่านี้ไปปล่อยให้กับหน่วยที่ต้องการทุน เนื่องด้วยระบบการเงินทุกระบบมีลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการง่ายที่จะอธิบายลักษณะของระบบการเงินอิสลาม

แนวทางการดำเนินงานของระบบการเงินอิสลามนำมาจากอัลกุรอานและซุนนะห์ (คำพูดและการกระทำของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.))

อัลกุรอานได้ห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยในการทำข้อตกลงทางการเงิน อีกทั้งยังห้ามการสร้างความมั่งคั่งที่มาจากธุรกรรมประเภทการหลอกลวงอย่างเช่นการพนัน

ในด้านของจริยธรรมศีลธรรมอัลกุรอานกำชับในเรื่องของความซื่อสัตย์น่าไว้วางใจและสั่งห้ามในเรื่องการหลอกลวงและความโลภในการทำกำไร คำสั่งและข้อห้ามโดยพระเจ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความปลอดภัยในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสงบสุข

มิติทั้งทางด้านกฎหมายและจริยธรรมศีลธรรมของชะรีอะฮ์ถูกนำไปใช้ในกฎระเบียบข้อบังคับที่ควบคุมดูแลตลาดการเงินอิสลาม กฎเหล่านี้ประกอบไปด้วย

1. การห้ามรับจ่ายดอกเบี้ย (ริบา)
2. สนับสนุนการค้าการพาณิชย์ (อัลบัยฮ์)
3. หลีกเลี่ยงความคลุมเครือ (ฆอรอร์)
4. การห้ามการพนัน (มัยซีร์)
5. การห้ามเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการผลิตสินค้าต้องห้าม เช่น เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ สุกร และสิ่งลามกอนาจาร เป็นต้น

เมื่อกฎและระเบียบข้อบังคับที่ประทานโดยพระเจ้าได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจน การไหลของทุนจากหน่วยที่มีทุนเหลือไปยังหน่วยที่ต้องการทุนสามารถกระทำได้อสองวิธีคือทางตรงและทางอ้อม หากหน่วยที่มีทุนเหลือต้องการซื้อสินทรัพย์ทางการเงินเอง ตลาดการเงินเป็นที่ที่สามารถไปซื้อได้โดยตรง ในตลาดการเงินทางตรงนักลงทุนสามารถซื้อหุ้น พันธบัตร และตราสารระยะสั้นโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง การลงทุนในตราสารที่มีความเสี่ยงสูงอย่างหุ้นและตราสารหนี้อย่างพันธบัตร สามารถทำได้ในตลาดทุน ตราสารที่มีสภาพคล่องที่สูงกว่า เช่น ตั๋วเงินคลัง ใบรับฝากเงิน และหุ้นกู้ระยะสั้นระหว่างสถาบันการเงิน สามารถซื้อขายได้ในตลาดเงิน

ในขณะที่คนที่ไม่มีเวลาหรือความสามารถในการซื้อสินทรัพย์ทางการเงินด้วยตนเองสามารถทำได้โดยผ่านตัวกลางทางการเงินอย่างธนาคาร สถาบันการเงิน กองทุนรวม และบริษัทประกันภัย

ตลาดการเงินอิสลามดำเนินการเช่นเดียวกับตลาดการเงินทั่วไปหากแต่วางอยู่บนพื้นฐานของกฎของอัลกุรอานและซุนนะห์

เมื่อระบบธนาคารอิสลามวางอยู่บนพื้นฐานของ ชะรีอะฮ์ บริการที่ธนาคารให้ไม่ว่าจะเป็นด้านการแบ่งความเสี่ยง สภาพคล่อง และข้อมูล จะต้องถูกขับเคลื่อนด้วยหลัก ชะรีอะฮ์ เช่นเดียวกัน นักลงทุนและผู้ให้ทุนควรมีผลึกทัศน์ให้เลือกมากมายเพื่อที่จะได้กระจายความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ในอิสลามการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ดีแต่การหลบเลี่ยงความเสี่ยงเป็นสิ่งต้องห้าม ในการหลบเลี่ยงความเสี่ยงคนมักจะต้องการผลตอบแทนคงที่และมีการประกันทุนด้วย นี่คือ ริบา การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงคือการยอมรับกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นหากมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นด้วย

ริบาและดอกเบี้ย

มีผู้สงสัยว่าทำไมดอกเบี้ย (ริบา) จึงถูกสั่งห้าม เรามักจะถูกสอนว่าอิสลามสั่งห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยแต่เราไม่รู้ชัดว่าอะไรคือเหตุผลของข้อห้ามนั้น ทำไมดอกเบี้ยจึงถือว่าเป็น ริบา

ในยุคก่อนอิสลาม ริบา เป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดการกดขี่อย่างมาก มีการปล่อยเงินกู้ที่มีเงื่อนไขว่าหากลูกหนี้ไม่สามารถจ่ายได้เมื่อครบกำหนดเงินต้นจะเพิ่มขึ้นเท่าตัวและสามเท่าตัวตามมา อย่างเช่น หากรับเงินกู้มา \$1,000 และสามารถจ่ายคืนได้ครบในอีกเดือนต่อมาลูกหนี้จะจ่ายเพียงเงินต้น \$1,000 โดยไม่มีดอกเบี้ย

แต่หากเขาไม่สามารถจ่ายได้และขอเลื่อนการชำระหนี้ไปอีกหนึ่งเดือนหนี้ใหม่ของเขาจะเพิ่มขึ้นเป็น \$2,000 และหากยังจ่ายไม่ได้และขอเลื่อนอีกก็จะเพิ่มเป็น \$4,000 ทบขึ้นไปเรื่อยๆ เนื่องจากกระบวนการเช่นนี้ที่มีการทบหนี้เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆอัลกุรอานจึงไม่สามารถยอมรับได้ว่า ริบา เป็นการทำ

ธุรกรรมเชิงธุรกิจที่เป็นธรรม อัลกุรอานอนุญาตคำอะไรที่ได้มาจากการทำการค้าและสนับสนุนการร่วมมือ ไม่ใช่การค้ากำไรเกินควร

อิสลามกับมูลค่าของเงินตามเวลา

ความพอใจด้านเวลาสะท้อนให้เห็นถึงปริมาณความพอใจในการบริโภคในปัจจุบันเมื่อเทียบกับการบริโภคในอนาคต เหตุผลที่ดอกเบี้ยเป็นราคาของสินเชื่อบริโภคเริ่มจากเมื่อคนเริ่มเชื่อว่าการบริโภคในปัจจุบันนั้นดีกว่าการบริโภคในอนาคต บอฮัม โบเวิร์ก กล่าวว่า มนุษย์พอใจในปัจจุบันมากกว่าอนาคตเนื่องจากอนาคตนั้นไม่แน่นอน

ดังนั้นเนื่องจากการบริโภคในปัจจุบันก่อให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าการบริโภคในอนาคต คนที่ถูกให้เลื่อนการบริโภค (เจ้าหนี้) จะต้องได้รับผลตอบแทนจากผลประโยชน์และความสุขที่หายไปจากปัจจุบัน

เมื่อผู้คนมีแนวคิดว่างหนึ่งดอลลาร์ในวันนี้มีค่ามากกว่าหนึ่งดอลลาร์ในวันพรุ่งนี้ พวกเขาได้กลายเป็นผู้เชื่อในแนวคิดความพอใจด้านเวลาเชิงบวกอย่างแท้จริง ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์โดยทั่วไปเชื่อในแนวคิดนี้ ความพอใจด้านเวลาเชิงบวกสะท้อนในสัญญาการจ่ายและรับดอกเบี้ยเป็นงวดๆ ดังนั้นเจ้าหนี้ที่ต้องเสียความพอใจจากการบริโภคในปัจจุบันก็จะถูกประกันกำไรจากเงินกู้เป็นผลตอบแทนของการเลื่อนการบริโภคในปัจจุบัน

ปัญหาอยู่ที่ว่าผลตอบแทนนี้มีลักษณะเชิงสัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าอนาคตนั้นไม่แน่นอน จะต้องมีการจ่ายเพื่อตอบแทนอัตราประโยชน์ที่เสียไปจากการเลื่อนการบริโภค คำอธิบายนี้ดูจะไม่สมเหตุสมผลเนื่องจากเขาเองก็ไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะมีรายได้มาเพื่อบริโภค ทำไมจึงต้องได้รับผลตอบแทนตั้งแต่ปัจจุบัน

การที่อิสลามห้ามริباไม่ได้หมายความว่าไม่เห็นด้วยกับแนวคิดความพอใจด้านเวลาเชิงบวก อิสลามสนับสนุนให้คนจ่ายหนี้คืนอย่างดี เพื่อแสดงความรู้สึกรับขอบคุณ ลูกหนี้รู้สึกยินดีที่ได้รับเงินกู้ เขารู้ว่าเจ้าหนี้ต้องสละการบริโภคในปัจจุบันเพื่อนำเงินมาให้เขา เขายังรับรู้ด้วยว่าเจ้าหนี้ต้องเสียโอกาสในการนำเงินนั้นไปหารายได้ อย่างไรก็ตามรายได้เหล่านี้ไม่แน่นอนเนื่องจากการทำธุรกิจมีความเสี่ยง ด้วยเหตุนี้หนึ่งดอลลาร์ในวันนี้จึงมีค่ามากกว่าในวันพรุ่งนี้ เพื่อเป็นการขอบคุณลูกหนี้จึงจ่ายคืนมากกว่าเงินตั้งต้น แต่ส่วนที่จ่ายคืนเพิ่มมานั้นไม่ควรถูกกำหนดตายตัวข้างต้น

ดังนั้นการที่อิสลามยอมรับในแนวคิดความพอใจด้านเวลาเชิงบวกไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีการทำสัญญาตั้งแต่แรกถึงการจ่ายผลตอบแทนที่ตายตัวจากการปล่อยเงินกู้ จำนวนใดก็ตามที่เพิ่มขึ้นจากเงินกู้

อิสลาม (คาร์ด) ต้องถูกกำหนดตอนท้ายเมื่อมีการจ่ายหนี้คืนซึ่งตรงกันข้ามกับเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย จำนวนที่เพิ่มถูกกำหนดด้วยความสมัครใจของลูกค้าหนี้ ตรงกันข้ามกับเงินกู้แบบทั่วไปที่ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แรกในสัญญาโดยเจ้าหนี้

การทำความเข้าใจกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในอิสลาม: กอรัม กับ ฆอรร

ฆอรรหรือความไม่แน่นอนความคลุมเครือก่อให้เกิดผลเสียในขณะที่กอรัมหรือความเสี่ยงก่อให้เกิดผลดี การได้กำไรจากฆอรรเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะนำไปสู่ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมและไม่ถูกหลักจริยธรรมศีลธรรม ในทางตรงกันข้าม กำไรที่เกิดภายใต้กอรัมนำไปสู่ความยุติธรรมเนื่องจากกำไรเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการหลอกลวงหรือเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คนได้รับประโยชน์ แต่จากการช่วยเหลือและร่วมมือซึ่งกันและกัน

สัญญาที่ประกอบไปด้วยฆอรรถือว่าเป็นโมฆะ การซื้อขายสินค้าที่ยังไม่ได้ผลิตขึ้นหรือประกอบไปด้วยสัญญาที่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินถือว่าเป็นโมฆะเนื่องจากฆอรรที่เกิดขึ้น

กอรัมเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องยอมรับในการทำธุรกิจเนื่องจากเป็นสภาวะทางธรรมชาติ คำว่า “ความเสี่ยง” กับ “ความไม่แน่นอน” จึงถูกใช้เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างฆอรรกับกอรัม ในการธนาคารอิสลามคำเหล่านี้ควรถูกใช้ด้วยความรอบคอบ นั่นคือ

1. ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในสัญญา (ความคลุมเครือ) เรียกว่า ฆอรร เราสามารถควบคุมการเกิดฆอรรได้เนื่องจากฆอรรที่เกิดขึ้นในการทำสัญญาอาจจะเนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตั้งใจใส่เข้าไป
2. ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในผลประกอบการของธุรกิจ (ความเสี่ยงที่เป็นระบบ) ถูกเรียกว่า กอรัม เราไม่สามารถกำจัดกอรัมในกรณีนี้ได้เนื่องจากเป็นกฎทางธรรมชาติ ไม่มีใครรอดจากความไม่แน่นอนทางด้านราคาที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของตลาด

ส่วนที่สอง

ผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม

สินเชื่ออัลบัยอ์มะมันอาญิล

มีเพียงไม่กี่คนที่สามารถซื้อบ้านได้ด้วยเงินสด หลายคนคงซื้อด้วยสินเชื่อด้วยการผ่อนชำระเป็นงวดๆ ผลิตภัณฑ์ทางเลือกซึ่งปราศจากดอกเบี้ยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัญญา มูรอบาอะฮ์ และ บัยอ์มะมันอาญิล หรือ BBA เป็นสินเชื่อเงินผ่อนแบบอิสลาม

ความหมายของมูรอบาอะฮ์ คือ การขายแบบบวกกำไร เป็นสัญญาการขายซึ่งตัวสินค้าถูกขายในราคาที่รวมทั้งต้นทุนและกำไร หากต้นทุนอยู่ที่ \$500 และกำไร \$200 ราคาดมูรอบาอะฮ์ก็จะเท่ากับ \$700 อย่างไรก็ตาม มูรอบาอะฮ์ทุกวันนี้ถูกทำให้เป็นสินเชื่อซึ่งไม่ค่อยถูกต้อง มูรอบาอะฮ์มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. มูรอบาอะฮ์เงินสด คือ สัญญาการขายซึ่งผู้ขายขายสินค้าโดยมีราคาเท่ากับราคาต้นทุนบวกกำไร โดยผู้ซื้อจ่ายด้วยเงินสด
2. สินเชื่อมูรอบาอะฮ์ คือ การซื้อประเภทสินเชื่อด้วยการจ่ายเงินผ่อนเป็นงวดๆ ราคาของสินค้าเท่ากับราคาดมูรอบาอะฮ์เงินสดบวกด้วยกำไรอีกส่วนเพื่อสะท้อนมูลค่าของเงินตามเวลา ในมาเลเซีย สินเชื่อมูรอบาอะฮ์ระยะสั้นถูกเรียกสั้นๆว่า มูรอบาอะฮ์ ซึ่งการจ่ายสินเชื่อคืนอยู่ในรูปเงินก้อน สินเชื่อมูรอบาอะฮ์ระยะยาวถูกเรียกว่า อัลบัยอ์มะมันอาญิลหรือ BBA

ในการขายประเภทสินเชื่อซึ่งประกอบไปด้วยหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์จะใช้สัญญา BBA ซึ่งแปลว่าการขายด้วยการชำระหนี้ในภายหลัง นั่นคือ อัลบัยอ์แปลว่าการขาย ทะมันแปลว่าราคา อาญิลแปลว่าภายหลัง BBA เป็นการขายไม่ใช่เงินกู้ แต่เป็นการขายที่มีการชำระหนี้ในภายหลัง เป็นการขายที่ผู้ซื้อไม่ได้จ่ายในทันที จึงยังถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าการพาณิชย์ ดังนั้นกำไรจากการขายจึงถูกกฎหมายอิสลาม ในขณะที่กำไรจากเงินกู้ซึ่งก็คือดอกเบี้ย ผิดกฎหมายอิสลาม

ต่อไปนี้เราจะมาดูว่าบีบีเอถูกประยุกต์ใช้ในธุรกิจธนาคารอย่างไร คุณอนัสต้องการซื้อบ้านต้นทุนต่ำที่มีราคาตลาดอยู่ที่ \$60,000 ธนาคารอิสลามจะสามารถช่วยให้คุณอนัสเป็นเจ้าของบ้านหลังนี้ได้ได้อย่างไร

ตามหลักการ การขายประเภท BBA เกี่ยวข้องกับสองฝ่ายเท่านั้นคือธนาคารในฐานะที่เป็นผู้ขาย และคุณอนัสในฐานะผู้ซื้อ แต่ก่อนที่การขาย BBA จะเริ่มธนาคารจะต้องไปซื้อบ้านจากตลาดเสียก่อน

แต่กฎหมายในปัจจุบันไม่อนุญาตให้ธนาคารทำเช่นนั้นเพราะว่าธนาคารไม่ว่าจะเป็นแบบทั่วไปหรือแบบอิสลามมีหน้าที่ให้บริการทางการเงินเท่านั้น ไม่สามารถซื้อขายสินทรัพย์เพื่อทำกำไรได้ ดังนั้นธนาคารจึงไม่สามารถไปซื้อบ้านจากตลาดได้ ธนาคารทำแต่เพียงให้สินเชื่อซึ่งก็คือการให้เงินกู้

การฟื้นฟูภาคเกษตรกรรม – ลินเชียวฮั้วชะลัม

ชะลัม มีลักษณะเป็นการซื้อขายล่วงหน้า นั่นคือ สัญญาการขายที่มีการชำระเงินในวันนี้และการส่งมอบสินค้าในอนาคต ผู้ซื้อจะทำการสั่งซื้อสินค้าอาหารจำนวนหนึ่ง เช่น หัวหอม ซึ่งผู้ขายจะต้องส่งมอบในอีก 6 เดือนข้างหน้าเป็นต้น ราคาของหัวหอมซึ่งเรียกว่าราคาชะลัมจะตกลงกันในทันที วิธีการนี้จะเป็นประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย ผู้ซื้อสามารถซื้อสินค้าในราคาถูก หากเขาซื้อในอีกหกเดือนข้างหน้าอาจจะต้องจ่ายมากกว่านี้ เช่นกันผู้ขายได้รับเงินล่วงหน้า เขาสามารถใช้เงินเป็นทุนหมุนเวียนและเพื่อซื้อเครื่องจักรทางการเกษตร ด้วยวิธีนี้เขาสามารถหลีกเลี่ยงเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย ปัญหาคือเราจะประยุกต์ใช้ชะลัมในธุรกิจการธนาคารได้อย่างไร

คำตอบไม่ได้เป็นเรื่องที่ยากมากแต่อาจจะต้องกล้าที่จะรับความเสี่ยงหากต้องการประสบความสำเร็จ เนื่องจากธนาคารจะต้องพร้อมที่จะรับกับการขาดทุนในกรณีที่ราคาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี และชะลัมก็ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับเกษตรกรรมทุกประเภท

โดยทั่วไปในกรณีของชะลัมทั้งสองฝ่ายจะต้องรับกับความเสี่ยงตลาด ตัวอย่างเช่น เกษตรกรอาจจะขาดทุนหากเมื่อถึงเวลาในการส่งมอบราคาเพิ่มขึ้น ในกรณีนี้ราคาชะลัมต่ำไป อีกทั้งเงินเพื่ออาจจะทำให้เขาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงขึ้นซึ่งจะทำให้ได้กำไรลดลง แต่เมื่อมีการตกลงราคาชะลัมกันแล้วไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ลูกค้าไม่สามารถเรียกร้องให้ธนาคารเพิ่มราคาชะลัมเนื่องจากการทำเช่นนี้จะทำให้สัญญาชะลัมเป็นโมฆะ

เช่นกัน ธนาคารต้องรับความเสี่ยงตลาดที่เกิดจากการปรับตัวของราคาไปในทางตรงกันข้าม หากธนาคารไม่สามารถขายผลผลิตในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม ธนาคารอาจจะไม่สามารถขายได้แม้แต่ราคาขายส่ง การทำการตลาดเป็นงานที่เหนื่อย ประกอบไปด้วยการขนส่ง การเก็บรักษาและการบริหารสินค้าคงคลัง ธนาคารจะต้องมั่นใจในโครงสร้างพื้นฐานด้านการตลาดที่มีอยู่ก่อนที่จะใช้ชะลัมเพื่อการปล่อยสินเชื่อ

การเข้าซื้อแบบอิสลาม

การเรียกร้องอย่างเป็นทางการครั้งแรกเพื่อให้ธุรกิจธนาคารอิสลามมีตราสารทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนในอัตราลอยตัวถูกยกขึ้นโดย Bank Negara ในปี 1997 ซึ่งมาเลเซียกำลังประสบปัญหาขาดแคลนสินเชื่อและการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย ธนาคารได้รับผลกระทบในระดับหนึ่งเนื่องจากไม่สามารถปรับต้นทุนการออกสินเชื่อเมื่ออัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง ในรายงานประจำปี 1998 ของ Bank Negara การฟัง BBA ในการออกสินเชื่อถูกชี้ว่าเป็นต้นตอของปัญหา

การหันมาใช้สัญญาการให้เช่า (อัลอียูเราะฮ์) น่าจะช่วยให้สถานการณ์ของธนาคารอิสลามดีขึ้น ลักษณะของสัญญาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในด้านของค่าเช่า นั่นคือ ผู้ให้เช่าและผู้เช่าสามารถตกลงค่าเช่าใหม่ได้เมื่อเวลาผ่านไป การปรับค่าเช่าในแต่ละช่วงเวลานี้จะช่วยให้ธนาคารอิสลามสามารถหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการให้เช่า

แต่เป็นเพราะปัญหาทางด้านกฎหมายที่ไม่มีการรองรับทำให้เป็นอุปสรรคสำหรับการประยุกต์ใช้อัลอียูเราะฮ์ ในธุรกิจธนาคาร อย่างแรก ตามกฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคารปี 1992 ธนาคารไม่สามารถดำเนินธุรกิจการปล่อยเช่าได้ภายใต้บริษัทเดียวกันแต่สามารถทำได้หากเปิดเป็นบริษัทลูกภายใต้กฎหมายบริษัท แผนกต่างๆของธนาคารอิสลามก็อยู่ภายใต้กฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคารปี 1992 จึงไม่สามารถใช้อัลอียูเราะฮ์ได้

หลักๆมีการเช่าอยู่สองประเภท ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นการเช่าที่แท้จริง (อัลอียูเราะฮ์ อายน์) ประเภทที่สอง อัลอียูเราะฮ์ อามาล ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับธุรกิจธนาคารแต่เป็นระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างมากกว่า

ประเด็นหลักตรงนี้เป็นในกรณีของ อัลอียูเราะฮ์ อายน์ ซึ่งความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินจะตกอยู่กับผู้ให้เช่า ธนาคารอิสลามที่ดำเนินการภายใต้กฎหมายธนาคารอิสลามปี 1983 สามารถทำธุรกิจการให้เช่าได้ในระดับหนึ่ง ธนาคารสามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการทำธุรกิจให้เช่าเมื่อมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านภาษี เช่น การลดหย่อนภาษีการลงทุนหรือเงินช่วยเหลือด้านการลงทุน การช่วยเหลือทางด้านภาษีอาจรวมถึงการลดหย่อนภาษีตามการลดลงในมูลค่าของสิ่งที่ให้เช่า

ในมุมมองของผู้เช่า การเช่าเปรียบเสมือนว่าเขาได้สินเชื่อเท่ากับมูลค่าเต็มของสิ่งที่เช่า ไม่มีการจ่ายเงินค่านายหน้าอย่างเช่นเงินกู้ จึงทำให้เขามีเงินสดเหลือที่จะนำไปใช้ในด้านอื่นๆ

อีกหนึ่งข้อดีของการเช่าที่มีต่อผู้เช่าคือในด้านของภาษี หากผู้เช่าเป็นบริษัท ค่าเช่าจะถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ ส่วนในกรณีของธนาคารอิสลามหากทำธุรกิจให้เช่า สิ่งที่ทำให้เช่าจะถือว่าเป็นสินทรัพย์ถาวรในงบดุล

แต่ในอีกไม่นานจะต้องมีการประยุกต์ใช้อัลอียูเราะฮ์ อายน์ เพื่อตอบสนองความต้องการในสินเชื่อประเภทเช่าซื้อ ตามข้อกำหนดของกฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 การเช่าซื้อเป็นสัญญาการให้เช่าที่มีทางเลือกในการซื้อ ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับสัญญาอิสลามที่มีชื่อว่า อัลอียูเราะฮ์ มุนดาเนีย บิทดัมลิก (AIMAT) หรือที่เรียกอีกอย่างว่า อัลอียูเราะฮ์ วา อิกตินา ซึ่งคือการให้เช่าที่สิ้นสุดลงด้วยการเป็นเจ้าของในมาเลเซียบลิตภัณฑ์ลักษณะนี้ถูกเรียกว่า อัลอียูเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยฮ์ (AITAB) ซึ่งคือการให้เช่าที่สิ้นสุดลงด้วยการขาย

หลักๆมี AIMAT อยู่สามประเภท หนึ่ง AIMAT ด้วยการมอบให้ ซึ่งหมายถึงการโอนความเป็นเจ้าของโดยไม่มีราคา สอง AIMAT ที่มีการโอนความเป็นเจ้าของเมื่อสิ้นสุดการให้เช่าโดยมีราคา สาม AIMAT ที่มีการขายสินทรัพย์ที่ให้เช่าก่อนสิ้นสุดการเช่าโดยราคาจะเท่ากับค่าเช่าที่เหลือ ในบางกรณี AIMAT ยังหมายถึงการค่อยๆถ่ายโอนการเป็นเจ้าของผ่านทาง การซื้อคืนความเป็นหุ้นส่วนตามที่ผู้ให้เช่าและผู้เช่าได้ตกลงกันไว้

จะต้องไม่สับสนว่าการเช่าซื้อแบบอิสลามหรือ AIMAT คือการเช่าทางการเงิน อย่างแรก การเช่าซื้อแบบปกติมีลักษณะคล้ายกับเงินกู้ที่มีทางเลือกในการซื้อ การเช่าซื้อลักษณะนี้ไม่ใช่การเช่าที่แท้จริงที่มีทางเลือกในการซื้อ ในกรณีของ AIMAT ความพยายามใดๆที่จะทำให้ผู้ให้เช่าปราศจากการรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของเปรียบเสมือนความพยายามที่จำทำให้เป็นการเช่าซื้อแบบปกติ

อย่างที่สอง AIMAT เป็นการเช่าอย่างจริงโดยมีสัญญาว่าจะซื้อ ไม่ได้ประกอบด้วยสองสัญญาที่เกิดขึ้นพร้อมกัน นั่นคือ การให้เช่า (อิญาเราะฮ์) และการขาย (อัลบัยอ์) สัญญาการขายไม่ได้ขึ้นอยู่กับสัญญาให้เช่าโดยจะเกิดขึ้นหากผู้ให้เช่าตกลงที่จะขายเมื่อได้รับค่าเช่าทั้งหมดแล้ว

AIMAT รูปแบบใดๆก็ตามที่ถูกออกแบบภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 ซึ่งเป็นกฎหมายการเช่าซื้อแบบทั่วไปย่อมผิดหลักการเช่าซื้อที่แท้จริงแบบอิสลาม เนื่องจากการเช่าซื้อแบบอิสลามภายใต้ AIMAT เป็นการเช่าที่แท้จริงบวกกับการสัญญาว่าจะขาย แตกต่างจากการเช่าแบบทั่วไปที่เป็นการเช่าทางการเงินรวมกับทางเลือกในการซื้อ

ชะรีอะฮ์ ได้กำหนดให้การเช่าหรือรายได้จากการเช่าถูกต้องตามกฎหมายอิสลามบนพื้นฐานของการรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของของผู้ให้เช่า ดังนั้นตามกฎหมายอิสลามว่าด้วยการพาณิชย์ อิญาเราะฮ์จึงหมายถึงการเช่าแท้จริงไม่ว่าธนาคารอิสลามจะตัดสินใจใช้ AITAB หรือ AIMAT แต่ต้องเป็นการเช่าแท้จริงเท่านั้น

ในกรณีของการเช่าแท้จริง ผู้ให้เช่าเป็นเจ้าของสิ่งที่ให้เช่า ซึ่งหมายความว่าเขาจะต้องจ่ายประกันภาษี และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสำหรับการได้มาซึ่งค่าเช่าจำนวนหนึ่ง

หากมีความพยายามในการนำเสนอผลิตภัณฑ์การเช่าซื้ออิสลามรูปแบบใหม่ด้วยการใช้สัญญา AIMAT หรือ AITAB จะต้องเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 เพื่อให้รองรับคุณลักษณะของการเช่าซื้อที่แท้จริงในการทำธุรกรรมการเช่าซื้อ หากล้มเหลวควรมีการร่างกฎหมายการเช่าซื้ออิสลามที่อิสระขึ้นมาเพื่อลดปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น หากไม่เป็นเช่นนั้นธนาคารอิสลามจะถูกบีบให้ใช้รูปแบบการเช่าซื้อทางการเงินภายใต้คำว่าอิสลาม

สินเชื่อบุคคลและอิสติสนา

หนึ่งในหลักการด้านการทำสัญญาในกฎหมายการทำข้อตกลงเชิงพาณิชย์อิสลามเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ จะทำการซื้อขาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีของสัญญาการขาย สิ่งที่จะถูกขายจะต้องมีอยู่ ณ เวลาของการทำการขาย และจะต้องอยู่ในการครอบครองของผู้ขายเมื่อการทำธุรกรรมเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของสิ่งที่ จะขายก่อนทำการขาย สิ่งที่จะนำมาขายจะต้องเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าและปราศจากตำหนิ

ผู้ซื้อจะต้องทราบราคาของสินค้าที่ตนกำลังซื้อ ณ เวลาที่ทำการซื้อ ในขณะที่การส่งมอบสินค้า จะต้องมีความแน่นอน นั่นคือ ไม่ขึ้นอยู่กับความบังเอิญ กฎหมายอิสลามกำหนดให้ทำตามเงื่อนไขที่ เข้มงวดเช่นนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมักเป็นภัยต่อความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ กฎหมายอิสลามกำหนดให้สิ่งของที่จะถูกขายต้องถูกสร้างแล้ว ณ เวลาที่ทำการขายซึ่งอาจจะพบเห็น ได้ยากในปัจจุบัน

เป็นเรื่องปกติที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นการมัดจำก่อนที่จะทำการจ่ายเงินก้อนที่ เหลือ ในกรณีของการซื้อบ้านใหม่ ผู้ซื้อจะต้องรอน้อยสองปีก่อนได้เข้าไปอยู่อาศัย เนื่องจากบ้านยังไม่ถูกสร้างในขณะที่มีการทำสัญญาซื้อขาย

กฎหมายการพาณิชย์อิสลามได้กำหนดให้สินค้าทุกประเภทต้องถูกส่งมอบในสภาพที่สร้างเสร็จ สมบูรณ์ ณ เวลาที่ทำการซื้อขายเพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม ชะลัม กับ อิสติสนา ได้รับการยกเว้นจากเงื่อนไขนี้

ชะลัม กับ อิสติสนา เป็นสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายทำการส่งมอบสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะแก่ผู้ซื้อใน อนาคตโดยแลกเปลี่ยนกับการชำระราคาล่วงหน้า ณ เวลาที่ทำการขาย โดยการชำระนั้นอาจเป็นแบบเต็ม หรือแบบบางส่วน ในอีกนัยหนึ่งการชำระราคาสินค้าทำด้วยเงินสด (อาจจะชำระเต็มหรือบางส่วน) ในขณะที่ การส่งมอบสินค้าถูกเลื่อนไปในอนาคต

ในกรณีของสินเชื่อบัซอ์บิทะมันอาญูล ซึ่งเป็นการผ่อนแบบงวด ผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินก้อนหนึ่ง ก่อนที่จะได้สินค้ามาอยู่ในการครอบครอง ณ เวลาที่ซื้อ หรือจนกว่าสินค้าจะผลิตเสร็จและส่งมอบใน อนาคต

สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในกรณีของบ้านใหม่ที่กำลังถูกสร้างหรือแม้แต่ก่อนการสร้างจะเริ่มขึ้น การส่งมอบบ้านจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีการจ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปแล้วในรูปของเงินค้ำประกัน

ดังนั้น ดูเหมือนว่าสัญญา บัซอ์ บิทะมันอาญูล ที่มีการส่งมอบสินค้าในอนาคต ไม่ได้ทำตามหลัก อิสลามที่ว่า “สิ่งของที่จะถูกขายต้องมีอยู่ ณ เวลาที่ทำการขาย”

การรวมเงื่อนไขการส่งมอบสินค้าในอนาคตเข้ากับสัญญาการขายแบบผ่อนชำระจึงดูจะไม่ยุติธรรม การส่งมอบสินค้าในอนาคตได้รับอนุญาตเฉพาะในธุรกรรม ชะลัม กับ อิสติสนา แต่ผลิตภัณฑ์การขายแบบผ่อนชำระอย่างเช่น บัยอ์ บิทะมัน อาญิล มักจะรวมเงื่อนไขการส่งมอบสินค้าในอนาคตไว้เป็นลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์

ในกรณีของ ชะลัม จะต้องชำระค่าสินค้าล่วงหน้าในขณะที่กรณีของ อิสติสนา การชำระอาจทำในรูปของเงินสดหรือโดยการผ่อนชำระ ที่เป็นเช่นนี้เพราะลักษณะทางธรรมชาติของการผลิตทางการเกษตร ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงของการเพาะปลูก จึงจำเป็นต้องได้รับทุนทั้งหมดในช่วงเวลาที่สำคัญนี้ โดยภายหลังการเพาะปลูกจะมีความจำเป็นในการใช้ทุนลดลง ในทางตรงกันข้ามการผลิตที่เกิดขึ้นในกรณีของอิสติสนามีกระบวนการหลายขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนก็มีความจำเป็นในการใช้ทุน เวลาในการส่งมอบสินค้ามีความสำคัญในกรณีการขายแบบชะลัม ในขณะที่การขายแบบอิสติสนาเวลาในการส่งมอบไม่จำเป็นต้องถูกกำหนดไว้แน่นอน ท้ายที่สุดหากได้ทำสัญญาชะลัมแล้ว การยกเลิกสัญญาไม่สามารถทำได้โดยฝ่ายเดียว ในขณะที่สัญญาอิสติสนาสามารถถูกยกเลิกได้ก่อนผู้ผลิตจะเริ่มทำการผลิตสินค้า

ที่ตกลงในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ บัยอ์ บิทะมัน อาญิล ดูจะได้ประโยชน์จากลักษณะสองอย่าง คือ การขายแบบผ่อนชำระและการส่งมอบสินค้าในอนาคต แต่ลูกค้ากลับไม่มีสิทธิในการยกเลิกการซื้อ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมลักษณะของสัญญาบัยอ์บิทะมันอาญิลและการประยุกต์ใช้กับสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค การค้า และ โครงการ ทั้งนี้เพื่อปกป้องผู้บริโภคจากอันตรายและความยากลำบากที่อาจจะเกิดขึ้น

สินเชื่อเพื่อบ้าน มุซารอกะฮ์ มุตะนากีชะฮ์

ธนาคารอิสลามไม่สามารถมีผลประกอบการที่ดีภายใต้อัตราดอกเบี้ยที่ผันผวน ถึงแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้น กำไร BBA ยังคงเท่าเดิมเพราะไม่สามารถปรับราคาขายได้ สัญญา BBA จะเป็นโมฆะหากมีการกำหนดหลายราคาไว้ในสัญญา โดยลักษณะของ BBA แล้วไม่สามารถทำการปรับอัตรากำไรเพื่อสะท้อนต้นทุนได้ หนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาในช่วงที่มีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจคือการใช้สัญญาการเป็นหุ้นส่วนด้วยความเป็นเจ้าของที่ถดถอยหรือที่เรียกกันว่า มุซารอกะฮ์ มุตะนากีชะฮ์

หุ้นส่วน มุซารอกะฮ์ มุตะนากีชะฮ์ (MMP) เริ่มใช้โดยสหกรณ์มุสลิมเพื่อช่วยสมาชิกในการซื้อบ้านโดยไม่ต้องพึ่งสินเชื่อที่มีดอกเบี้ยหรือแม้แต่การขายแบบผ่อนชำระ อย่างไรก็ตาม MMP ไม่เพียงใช้ได้กับสินเชื่อบ้านเท่านั้นแต่ยังสามารถประยุกต์ใช้กับการทำธุรกรรมทางการเงินและการธนาคารและที่ไม่ใช่การธนาคารที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน ยานพาหนะ โรงงาน เครื่องจักร และสำนักงานอีกด้วย

สมมติว่าบ้านราคา \$100,000 ในการให้สินเชื่อ MMP แบบร้อยละ 90 จะมีการทำสัญญาหุ้นส่วนระหว่างธนาคารกับลูกค้า ธนาคารจะออกเงินให้ \$90,000 ในขณะที่ลูกค้าออกส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10 นั่นคือ \$10,000

อย่างไรก็ตาม ในการทำสัญญา MMP อัตราส่วนการออกทุนจะไม่คงที่เนื่องจากสามารถปรับได้ตามการเจรจาตกลงและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้า

จุดประสงค์ของ MMP คือการทำให้กำไรจากการลงทุน ในขณะที่เป้าหมายของการลงทุนคือ การเป็นเจ้าของสินทรัพย์อย่างเช่นบ้าน สัญญา ออเลญาเรสส์ จะถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งค่าเช่าบ้าน

ตัวอย่างเช่น การร่วมหุ้นส่วนเพื่อลงทุนซื้อบ้านราคา \$100,000 โดยต่อมาปล่อยเช่าให้กับลูกค้า ค่าเช่ารายเดือนที่จ่ายให้กับหุ้นส่วนจะเท่ากับการผ่อนชำระในแต่ละเดือนที่ธนาคารจะได้รับในกรณีการขายแบบผ่อนชำระ

ค่าเช่าจะถูกกระจายให้กับธนาคารและลูกค้าในฐานะของกำไรตามอัตราส่วนการแบ่งกำไรตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา ลูกค้าสามารถใช้กำไรส่วนนี้เพื่อซื้อหุ้นของธนาคาร ด้วยวิธีการนี้ลูกค้าจะถือหุ้นความเป็นเจ้าของเพิ่มขึ้นเรื่อยๆเมื่อเวลาผ่านไป ในขณะที่ธนาคารถือหุ้นความเป็นเจ้าของลดลง

เพื่อให้กระบวนการซื้อหุ้นเร็วขึ้น มีการเพิ่มมูลค่าค่าเช่าที่เป็นจริงของสินทรัพย์เพื่อให้ค่าเช่าสามารถสะท้อนมูลค่าตามตลาด

สัญญา มูซารอกะฮ์ มุตะนากีซะฮ์ จะสิ้นสุดลงเมื่อสิ้นสุดการขายหุ้น วิธีการปรับตัวของธนาคารอิสลามต่อความผันผวนของดอกเบี้ยจึงขึ้นอยู่กับสัญญาการต่อการเช่าใหม่ ซึ่งมักทำทุกสองหรือสามปี การกระทำเช่นนี้เป็นเรื่องปกติในธุรกิจให้เช่า หากอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น ธนาคารสามารถแนะนำลูกค้าให้เพิ่มมูลค่าค่าเช่าที่แท้จริงในขณะที่ส่วนเพิ่มคงที่และทำตรงกันข้ามหากอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลง

ส่วนที่สาม

เงินฝากอิสลามแหล่งของเงินทุน

เงินฝากมูคอรอบะฮ์

เงินฝากธนาคารแบบทั่วไปโดยเฉพาะเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำมีลักษณะเหมือนเงินกู้ที่ลูกค้าให้กับธนาคารโดยมีเงื่อนไขอัตราดอกเบี้ย ยิ่งระยะเวลาการออมนานเท่าไรอัตราดอกเบี้ยก็ยิ่งสูงขึ้น

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะเปลี่ยนแปลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารมีการปรับตัวขึ้นลง ปกติธนาคารกลางจะเข้าแทรกแซงตลาดเพื่อให้ได้อัตราดอกเบี้ยตามที่ต้องการ หากต้องการให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ธนาคารกลางจะพิมพ์เงินจำนวนมากเพื่อลดอุปทานเงินในระบบจนกว่าจะได้อัตราดอกเบี้ยตามเป้าหมาย

เป็นที่รู้กันในปัจจุบันว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.25 จะไม่ส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐานของธนาคาร (BLRs) ซึ่งหมายความว่าธุรกิจการธนาคารจะมีกำไรลดลง สมมุติอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อบ้านอยู่ที่ร้อยละ 9 ในขณะที่ผู้ฝากเงินได้รับอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ธนาคารสามารถทำกำไรง่ายๆร้อยละ 5

เมื่อระดับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.25 ส่วนแบ่งกำไรของธนาคารจะลดลงในจำนวนเท่ากัน เพราะธนาคารไม่ได้รับอนุญาตให้เพิ่ม BLR ส่วนแบ่งกำไรที่น้อยลงหมายถึงมูลค่าสุทธิที่ต่ำลงซึ่งอาจส่งผลให้ราคาหุ้นตกได้

ธนาคารอิสลามไม่ควรได้รับผลกระทบมากจากกรณีนี้เนื่องจากธนาคารไม่ได้รับประกันผลตอบแทนที่คงที่แก่ผู้ฝากเงิน เงินฝากอิสลามให้ผลตอบแทนในอัตราผันแปร ซึ่งหมายความว่าธนาคารมีสิทธิ์ที่จะให้หรือไม่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงิน สัญญา อัลวาดีอะฮ์ ยัด คามานะฮ์ หรือการเก็บรักษาทรัพย์สินด้วยการรับประกันให้สิทธิ์ในการแบ่งสรรกำไรแก่ธนาคารแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้นถึงแม้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากแบบปกติจะเพิ่ม เงินฝากอิสลามไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นเช่นกันเพราะสิทธิ์ในการเพิ่มผลตอบแทนของเงินฝาก อัลวาดีอะฮ์ ขึ้นอยู่กับธนาคารแต่เพียงผู้เดียว

กรณีนี้จะไม่เกิดขึ้นหากเป็นเงินฝากอิสลามประเภทประจำซึ่งมักเป็นที่รู้จักในชื่อ เงินฝากเพื่อการลงทุน อัลมูคอรอบะฮ์ (AMID) บัญชีประเภทนี้จะไม่รับประกันเงินฝากและเงินปันผลเนื่องจากมีลักษณะคล้ายหุ้น AMID นั้นมีความเสี่ยงเนื่องจากตั้งอยู่บนสัญญาประเภทการแบ่งปันกำไรขาดทุน ลูกค้าจะได้รับกำไรหากการลงทุนประสบความสำเร็จในขณะที่เงินฝากอาจจะลดลงหรือหมดไปหากการลงทุนประสบกับการขาดทุน

อิบะฮ์กับบัญชีเงินฝากเพื่อเรียก

โดยปกติคนนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารโดยมีจุดประสงค์หลักสองอย่าง นั่นคือ เพื่อการทำธุรกรรมและเพื่อการลงทุน เพื่อสนองเป้าหมายการทำธุรกรรมธนาคารอิสลามมีบัญชีประเภท อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์ (WAD) ซึ่งหมายถึงการเก็บรักษาโดยมีการรับประกัน การใช้ผลิตภัณฑ์ตัวนี้ผู้ฝากเงินจะไม่ได้อยู่ในสถานะเจ้าหนี้แต่เป็นการฝากเงินเพื่อได้รับการดูแลรักษา

อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์ หมายถึงการเก็บรักษาโดยมีการรับประกัน ผู้ฝากเงินในบัญชี WAD อนุญาตให้ธนาคารนำเงินฝากของตนไปลงทุนโดยได้รับการดูแลรักษาเงินฝากนั้นเป็นการตอบแทน แต่ธนาคารไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ผลตอบแทนคงที่แก่ผู้ฝาก แต่อาจจะให้บนพื้นฐานของความสมัครใจ ด้วยเหตุนี้ธนาคารมีสิทธิในการออกนโยบายการแบ่งปันกำไรในรูปของของขวัญ (อิบะฮ์) อิบะฮ์เป็นผลตอบแทนในรูปเงินที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญา การให้อิบะฮ์มีความจำเป็นในการดึงดูดให้ลูกค้าฝากเงินไว้กับธนาคารอิสลามไม่เช่นนั้นจะเสียลูกค้าให้กับธนาคารทั่วไป

ธนาคารกลางสามารถแทรกแซงเงินฝากเพื่อเรียกเพื่อส่งผลกระทบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิตของชาติ ระดับราคา การว่างงาน และอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นวิธีการในการออกกลยุทธ์ของธนาคารเพื่อการระดมเงินฝากเพื่อเรียกจึงเป็นสิ่งที่ประเทศต้องให้ความสำคัญ

สัญญา อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์ ระบุว่าธนาคารจะปกป้องเงินฝากและเตรียมเงินฝากไว้ให้เมื่อลูกค้าต้องการถอนหากธนาคารได้รับอนุญาตให้นำเงินนั้นไปใช้หารายได้ อย่าลืมว่าหลักพื้นฐานของการธนาคารคือการยืมเงินจากประชาชนแล้วนำมาปล่อยกู้เพื่อทำกำไร

ผู้ฝากเงินได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในขณะที่ผู้กู้ยืมเงินต้องจ่ายดอกเบี้ย ความแตกต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝากกับดอกเบี้ยเงินกู้คือกำไรของธนาคาร หลักเดียวกันนี้ถูกใช้ในธนาคารปราศจากดอกเบี้ยแต่สัญญาที่นำมาประยุกต์ใช้ไม่ใช่ประเภทหนึ่งที่ประกอบไปด้วยดอกเบี้ยแต่เป็นการทำการค้า (อัลบัยฮ์)

หากดูจากลักษณะของสัญญาแบบอิสลามที่ใช้กับเงินฝาก ความจำเป็นในการให้ผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงินเป็นประเด็นพื้นฐานเนื่องจากธนาคารทำกำไรจากเงินฝาก การให้ อิบะฮ์ แก่ลูกค้าที่ฝากเงินในบัญชี อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์ เป็นสิ่งจำเป็นเพราะไม่มีอะไรที่จะได้มาแบบฟรีๆในการทำธุรกิจ การปฏิเสธที่จะแบ่งสรรกำไรแก่ลูกค้าถึงแม้จะเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยม (ฮาลาล) ภายใต้อสัญญา อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์

ในทางตรงกันข้าม ธนาคารอิสลามไม่สามารถให้คำสัญญากับลูกค้าถึงจำนวนผลตอบแทนที่คงที่และมีการระบุจำนวนไว้ล่วงหน้าในสัญญา หากทำเช่นนั้นจะเป็นการผิดสัญญาประเภท อัลวาดีอะฮ์ ชัค คามานะฮ์

มานะฮ์ หากธนาคารต้องการให้ อิบะฮ์ จะต้องเป็นการให้โดยสมัครใจเมื่อธนาคารเห็นว่าสมควร โดยเฉพาะในเวลาที่ธุรกิจกำลังดำเนินไปได้ดี

แต่ปัจจัยเรื่องความไม่แน่นอนของระบบการให้ อิบะฮ์ ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการระดมเงินฝากของธนาคารอิสลามเนื่องจากการได้รับดอกเบี้ยจากการฝากเงินเป็นเรื่องที่คนจีน ไม่ว่าอุปสรรคจะเป็นอย่างไร แต่ธนาคารอิสลามก็ต้องดำเนินต่อไปและคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกมา ธนาคารรู้ว่าผู้ฝากเงินบางคนอาจไม่ค่อยสนใจหากอัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงเพียงน้อยนิดในขณะที่บางคนปฏิเสธที่จะฝากเงินหากไม่รู้แน่ชัดว่าตนจะได้รับผลตอบแทนเท่าไร

ดังนั้น ธนาคารอิสลามจะต้องทราบว่าลูกค้าคำนึงถึงกำไร การที่เป็นอิสลามไม่ได้หมายความว่า จะต้องไม่ให้ความสำคัญเรื่องกำไร

ส่วนที่สี่

หุ้นส่วนแบบอิสลาม

สินเชื่อบริหารหุ้นสำหรับธุรกิจอิสลาม

ปัญหาในการประยุกต์ใช้ มุคอรอบะฮ์ และ มุชารอกะฮ์ กับการธนาคารในปัจจุบันจะหายไปเมื่อ มหาเธร์ โมฮัมหมัด ได้กระตุ้นให้ธนาคารอิสลามเริ่มกล้าที่จะรับความเสี่ยงและเลิกเป็นผู้ตาม เขาบอกว่าธนาคารอิสลามไม่ควรปฏิบัติตัวเหมือนผู้ให้ยืมเงิน เนื่องจากความต้องการการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและทุนจำนวนมากที่เพิ่มขึ้น การให้สินเชื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็นและธนาคารควรจะยื่นมือเข้ามาช่วย

มหาเธร์ทราบว่าธนาคารในมาเลเซียไม่นิยมทำธุรกิจแบบหุ้นส่วน เหตุผลหนึ่งก็คือกฎหมายการธนาคารและสถาบันการเงินปี 1989 ที่ไม่อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินธุรกิจประเภทกิจการร่วม (Joint Venture)

ในการดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุน ธนาคารมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปถือหุ้นเพื่อการควบคุมและตรวจสอบธุรกิจ หากไม่มีการเข้าไปถือหุ้นการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนโครงการก็ดูจะไม่เป็นประโยชน์เนื่องจากไม่มีการประกันกำไรและเงินลงทุน

อย่างไรก็ตาม ธนาคารอิสลามได้รับสิทธิพิเศษในการถือหุ้นตามที่ได้เขียนไว้ในกฎหมายการธนาคารอิสลาม (IBA) ปี 1983

IBA เป็นตัวกำหนดว่าธนาคารอิสลามจะทำอะไรได้บ้างรวมถึงการซื้อขายหุ้นและการออกตราสารต่างๆ ธนาคารอิสลามมีตัวแทนในคณะกรรมการบริหารของบริษัทที่ธนาคารได้ให้เงินทุน ธนาคารสามารถป้องกันการบริหารงานที่ผิดพลาดและให้คำปรึกษาเพื่อให้บริษัทเติบโต นี่คือบทบาทของธนาคารในการส่งเสริมการเติบโตและการพัฒนาของเศรษฐกิจ

ธุรกิจการธนาคารที่ให้สินเชื่อประเภทหุ้นส่วนเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยง ที่สำคัญที่สุดธนาคารจะต้องมีความรอบคอบในฐานะที่เป็นผู้ดูแลเงินฝากของลูกค้า

ในกรณีของการให้เงินทุนด้วยการเข้าไปเป็นหุ้นส่วน ธนาคารไม่จำเป็นต้องเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในช่วงต้นของโครงการเนื่องจากมีความเสี่ยงสูง การระดมทุนในช่วงนี้ควรปล่อยให้เป็นที่ของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนหรือหน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ

ธนาคารควรจะเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในช่วงที่สองหรือสามของธุรกิจเงินร่วมลงทุน เช่น การให้สินเชื่อเพื่อขยายธุรกิจ และการวางตลาดของสินค้า การให้สินเชื่อการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นทางเลือกที่ดีของธนาคารท้องถิ่นเนื่องด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐด้านทุนและโครงสร้างพื้นฐาน

ในกรณีของธนาคารอิสลาม ธนาคารสามารถเลือกใช้สัญญาประเภท มุชารอะฮ์ กับธุรกิจเงินร่วมลงทุน เนื่องจากธนาคารจะเข้าไปถือหุ้นของธุรกิจนั้นเพียงส่วนหนึ่ง สัดส่วนการแบ่งกำไรขาดทุน (profit-loss sharing ratio (PLR)) สามารถเจรจาตกลงกันได้เพื่อให้สะท้อนสัดส่วนของเงินที่ลงทุน

ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบปกติมักไม่ได้ให้ความสนใจกับปัจจัย PLR แต่ให้ความสำคัญกับวิธีการกำหนดการเป็นหุ้นส่วนมากกว่าเพราะเป้าหมายหลักของนายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือการได้กำไรส่วนเกินทุนเมื่อบริษัทเข้าตลาดหลักทรัพย์ นายทุนเหล่านี้จะ ไม่มีความตั้งใจที่จะถือหุ้นบริษัทนาน

เช่นเดียวกันในการธนาคาร นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่มีการเป็นหุ้นส่วนแบบ มุชารอะฮ์ ควรจะจบลงเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วธนาคารสามารถได้เงินทุนและกำไรคืนเพื่อเพิ่มสภาพคล่องและให้เป็นไปตามเป้าหมายกำไรที่ตั้งโดยฝ่ายบริหาร

ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลาม

นายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนจัดหาเงินทุนร่วมลงทุนแก่ธุรกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ ในระยะเวลาต่อมา นายทุนประเภทนี้จะให้ทุนแก่บริษัทที่มีแผนจะเข้าตลาดหลักทรัพย์ภายในหนึ่งปี พวกเขาสนับสนุนผู้ประกอบการด้วยเงินทุนโดยแลกเปลี่ยนกับการเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจ พวกเขายังเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการธุรกิจซึ่งต่างจากธนาคารและกองทุนรวม ด้วยเหตุนี้ธุรกิจเงินร่วมลงทุนจึงมีลักษณะคล้ายกับระบบการแบ่งสรรกำไรขาดทุนของอิสลาม ธุรกิจประเภทนี้ไม่เพียงแต่ให้เงินทุนแต่ยังเพิ่มมูลค่าเพิ่มในรูปแบบอื่นๆ เช่น การช่วยเรื่องแผนทางธุรกิจ การให้คำปรึกษาทางการเงิน และการช่วยเพิ่มเครือข่าย

องค์ประกอบสำคัญของธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลามคือระบบการแบ่งกำไรขาดทุน (PLS) ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลามสามารถประยุกต์ใช้สัญญาการเป็นหุ้นส่วนแบบปกติ หรือ จะเลือกใช้แบบอิสลามที่เรียกว่า มุชารอะฮ์ แต่การจะทำเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจาก มุชารอะฮ์ มีข้อกำหนดในเรื่องทุน การลงแรง และการแบ่งสรรกำไรขาดทุน สัญญา มุชารอะฮ์ ระบุว่าหุ้นส่วนแต่ละฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในรูปของเงินลงทุนหรือรูปแบบอื่นๆ เช่น สินค้าและบริการ มีกฎที่ระบุไว้ว่าทุกส่วนจะต้องลงแรงทำงานในการเป็นหุ้นส่วน ทั้งนี้จะไม่มีการประกันเงินลงทุนและการขาดทุนที่เกิดจากความละเอียดไม่เอาใจใส่จะต้องรับผิดชอบโดยผู้ลงทุน โดยหลักการแล้วธุรกิจเงินร่วมลงทุนจะต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ผิดหลักศาสนาอิสลาม เช่น การพนัน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสุกร เป็นต้น

ลักษณะที่น่าสนใจของการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือกระบวนการตรวจสอบวิเคราะห์สถานะโดยนายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนเพื่อตรวจสอบลักษณะของผู้ประกอบการที่มาขอสินเชื่อ ทั้ง

พฤติกรรมและแนวคิดของผู้ประกอบการจะถูกประเมินเพื่อวัดระดับความน่าเชื่อถือ กระบวนการนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจรรยาบรรณวิบัติ (moral hazard) ที่อาจเกิดขึ้นและก่อให้เกิดผลเสียแก่ธุรกิจ

สัญญา ฆาตรอกกะลา กำหนดการแบ่งสรรกำไรบนพื้นฐานของเงินลงทุนและการลงแรงทำงาน การแปรสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นสัดส่วนหุ้นอาจจะเป็นเรื่องยากลำบากเนื่องจากสัดส่วนการถือหุ้นไม่ได้ดูเพียงจำนวนเงินที่นำมาร่วมลงทุนแต่การกำหนดสัดส่วนการเป็นเจ้าของขึ้นอยู่กับผลของการลงทุนบางอย่างซึ่งไม่แน่นอน เช่น รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ กำไร และอัตราส่วนราคาต่อกำไร ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะถูกนำมาคำนวณมูลค่าของบริษัทในปัจจุบัน เมื่อมีการตกลงหุ้นส่วนการเป็นเจ้าของในสัญญาแล้ว การแบ่งสรรกำไรผ่านทาง การถือหุ้นหุ้นจะเกิดขึ้นเมื่อมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตัดสินใจออกจากการเป็นหุ้นส่วน

นักกฎหมายอิสลามจะต้องพิจารณาประเด็นเรื่องการกำหนดสัดส่วนความเป็นเจ้าของ (สัดส่วนการถือหุ้น) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่นำไปสู่สิทธิในการครอบครองกำไรเมื่อธุรกิจมีกำไร ประเด็นด้าน ฆอรร เป็นสิ่งที่ต้องระวังเนื่องจากสัดส่วนความเป็นเจ้าของถูกกำหนดจากการคาดการณ์ปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กำไรที่ธุรกิจคาดว่าจะได้รับ
2. อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E)
3. รายได้ของธุรกิจ (VCR)

การคำนวณสามปัจจัยข้างต้น ซึ่งมีความไม่แน่นอน เพื่อนำไปใช้กำหนดสัดส่วนความเป็นเจ้าของตามสัญญาอาจจะก่อให้เกิด ฆอรร ตามหลักของการทำสัญญาในอิสลามจะต้องหลีกเลี่ยงความคลุมเครือนี้ มีเช่นนั้นสัญญาจะถือว่าเป็นโมฆะ ในปัจจุบันกฎหมายของ ฆาตรอกกะลา กำหนดให้การแบ่งสรรกำไรและทุนบนพื้นฐานของเงินที่ลงทุนและแรงงานการทำงานที่ลงไป (ซึ่งคือมูลค่าเพิ่ม) ไม่ใช่ตามร้อยละการถือหุ้น

มูดอโรบะฮ์ กับ ความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Asymmetric Information)

มีปัจจัยสามข้อที่ทำให้มีความยากลำบากในการประยุกต์ใช้ มูดอโรบะฮ์ กับธุรกิจการธนาคาร ปัญหาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกฎหมาย BAFIA ปี 1989 การเก็บภาษีซ้ำซ้อน และข้อขัดแย้งทางกฎหมาย

สินเชื่อ มูดอโรบะฮ์ ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาด้านต้นทุนข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเงินของธนาคาร เมื่อผู้ให้สินเชื่อ (รีอบนุลมาล) ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้จัดการ (มุคาริบ) ตลาดสำหรับเงินทุน มูดอโรบะฮ์ กับบัญชีเงินฝาก มูดอโรบะฮ์ ก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แต่ผู้ให้สินเชื่อจะทราบได้อย่างไรว่า มูดาธิบดี เป็นคนที่น่าไว้วางใจ เขาจะมั่นใจได้อย่างไรว่า มูดาธิบดี จะใช้เงินทุนที่เขาให้ตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงไว้ ธนาคารอิสลามสามารถควบคุมการดำเนินงานของโครงการ มูดาธิบดี ได้หรือไม่

จริงที่เรื่องของข้อมูลก่อให้เกิดปัญหาสำคัญแก่ระบบการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) ในธุรกิจการธนาคาร ผู้ให้สินเชื่อซึ่งก็คือธนาคารและผู้ฝากเงินไม่สามารถทราบถึงข้อมูลได้อย่างครบถ้วนโดยเฉพาะในเรื่องของการนำเงินทุนไปใช้

สื่อกลางทางการเงินเป็นผลลัพธ์โดยธรรมชาติของปัญหาความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Asymmetric information) ที่ซึ่งในการทำธุรกรรมมีฝ่ายหนึ่งที่มีข้อมูลมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ใน

โดยทั่วไป ธุรกิจมีทางเลือกหลายทางในการระดมเงินทุน ในตลาดแบบทั่วไปอาจยื่นขอเงินกู้ธนาคาร การออกหุ้นหรือพันธบัตรก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งมีสภาพคล่องที่สูงกว่าแต่อาจจำกัดอยู่เฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียง ธนาคารอิสลามได้ให้ทางเลือกสำหรับบริษัทในการระดมทุนผ่านทาง มูดาธิบดี อัลบัยอ์บิทะมันอาญูล และหลัก มูดาธิบดี/มุชารออะฮ์

อย่างไรก็ตาม การเลือกผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เมื่อความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำธุรกิจอาจเลือกใช้สินเชื่อประเภทนี้ โครงการที่มีความเสี่ยงสูงมักเลือกใช้การออกหุ้น เมื่อบริษัทเข้าหาธนาคารเพื่อยื่นขอเงินทุน ธนาคารมักไม่ทราบดีไปกว่าบริษัทว่าเขาจะลงทุนอะไรอย่างไร ดังนั้นความไม่เท่าเทียมทางข้อมูลเป็นธรรมชาติของการทำธุรกิจและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เนื่องด้วยความไม่เท่าเทียมทางข้อมูลปัญหาดังต่อไปนี้จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

1. การเลือกสิ่งที่ดีตรงข้ามกับความเหมาะสม (adverse selection)
2. จรรยาวัณัติ (moral hazard)

ในการดำเนินธุรกิจ มูดาธิบดี ข้อแรกเกี่ยวข้องกับการที่จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้เงินทุน (มูดาธิบดี) ก่อนที่จะให้เงินทุนแก่โครงการ มูดาธิบดี การตรวจสอบวิเคราะห์สถานะมีความสำคัญเพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงและบทบาทของ มูดาธิบดี ที่จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้

ธนาคารในฐานะ รัฐบาล จะต้องทราบถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการเป็นผู้ประกอบการของบริษัท (มูดาธิบดี) ธนาคารจะต้องตรวจสอบคณะผู้บริหารและผลิตภัณฑ์กับเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ แผนทางธุรกิจจะต้องแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ทางการตลาด การคาดการณ์ทางการเงิน และกระบวนการผลิต

เนื่องจากสัญญา มุคอรอบะฮ์ ยังใหม่อยู่สำหรับธุรกิจธนาคาร ธนาคารอิสลามจะต้องใช้วิธีการใหม่ๆในการประเมินข้อเสนอโครงการนอกเหนือไปจากการวิเคราะห์ทางด้านความเสี่ยงและความน่าเชื่อถือ

อันตรายอาจเกิดขึ้นหากธนาคารอิสลามใช้อัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรขาดทุนเป็นตัวคัดกรอง มุคาริบ เช่น ธนาคารอาจเสนออัตราแบ่งสรรกำไร (PSR) ที่ 20:80 (นั่นคือ ธนาคารได้ส่วนแบ่งร้อยละ 80) แทนที่จะเลือกใช้อัตรา PSR 60:40 ด้วยอัตราส่วนข้างต้นอาจทำให้ธนาคารได้ มุคาริบ ซึ่งจู้โงง เนื่องจากเขาจะไม่มีปัญหาในการรับส่วนแบ่งกำไรที่น้อยกว่า (นั่นคือ ร้อยละ 20) เนื่องจากมีเป้าหมายที่จะหลอกลวง ร็อบบุลมาล ตั้งแต่แรกอยู่แล้ว

มุคาริบ ประเภทนี้จะยอมรับกับส่วนแบ่งกำไรที่น้อยเนื่องจากรู้วิธีการในการหลอกลวงธุรกิจ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ คือ การเลือกสิ่งที่ดีตรงข้ามกับความเหมาะสม เนื่องด้วยอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรที่ธนาคารตั้งเป็นการผลักดันให้ มุคาริบ ที่ดีไม่ยอมทำโครงการร่วมกับธนาคาร

ในขณะที่ปัญหาการเลือกสิ่งที่ดีตรงข้ามกับความเหมาะสมทำให้ธนาคารได้ มุคาริบ ที่ไม่ดีแทนที่จะได้คนดี ความเสี่ยงด้านจรรยาวัติดีเกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบการทำงานของ มุคาริบ เนื่องจากธนาคารอาจเลือกคนที่ไม่เหมาะสม ธนาคารอาจประสบกับ มุคาริบ ที่ใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อประโยชน์ของตนเองแทนที่จะเพื่อประโยชน์ของโครงการ

ต้นทุนในการติดตามตรวจสอบอาจจะสูงและธนาคารอาจจะไม่ยอมรับกับต้นทุนส่วนนี้

เนื่องด้วยปัญหาที่ได้กล่าวมา การมีระบบเกื้อหนุนติดตามตรวจสอบจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้โครงการ มุคอรอบะฮ์ ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ คงจะไม่มีประโยชน์ที่จะหาวิธีการที่ซับซ้อนในการคำนวณอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรขาดทุนหากระบบการดำเนินการของบริษัทไม่โปร่งใสไม่สามารถแก้ปัญหาจากความไม่เท่าเทียมทางข้อมูล อนาคตของ มุคอรอบะฮ์ จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดค้นระบบนี้

ส่วนที่ห้า

ประเด็นเศรษฐศาสตร์มหภาค

การธนาคารอิสลามกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

อิสลามส่งเสริมให้มนุษย์ไม่เพียงแต่สร้างความมั่งคั่งแต่ต้องใช้ความมั่งคั่งนั้นไปในหนทางที่ถูกต้องด้วย ในอิสลามการลงทุนเป็นการกระทำที่สง่างามเนื่องจากการเพิ่มทุนซึ่งช่วยกระตุ้นการผลิตสินค้าและบริการที่แท้จริงในอนาคต จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่าอิสลามมีความเห็นอย่างไรต่อการสร้างความมั่งคั่ง

ความมั่งคั่งสามารถถูกสร้างได้ทั้งในตลาดสินค้าและตลาดการเงิน เพื่อให้มั่นใจว่าการสร้างความมั่งคั่งนั้นยึดหลักความยุติธรรมเชิงเศรษฐกิจ จึงได้มีกฎหมายหรือหลักการสองข้อดังต่อไปนี้

กฎพื้นฐานข้อแรกคือ ไม่มีใครควรได้รับผลตอบแทนมากกว่าหรือน้อยกว่าตามสัดส่วนที่เขาลงทุนไปไม่ว่าจะเป็นตัวเงินหรือแรงงาน

กฎข้อที่สองกล่าวว่า “ความมั่งคั่งจะต้องไม่ไหลเวียนอยู่เฉพาะในหมู่นกรวย” ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจจึงหมายความว่าความมั่งคั่งจะต้องไม่ผูกขาดอยู่กับคนรวยเพียงไม่กี่คน ด้วยแนวคิดเช่นนี้การตั้งกองทุนรวมอิสลามจึงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสวัสดิการเนื่องจากการเปิดโอกาสใหม่ๆ สำหรับคนทั่วไปที่จะมีส่วนร่วมในตลาดทุน

การตั้งกองทุนรวมไม่เพียงแต่หมายความว่าเปิดโอกาสให้กับประชาชนในการเข้าถึงตลาดทุน แต่ยังรวมถึงการให้สินเชื่อโดยตรงแก่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลาง ธนาคารอิสลามมีความยืดหยุ่นในการให้ทุนกับ SMIs เนื่องจากธนาคารสามารถลงเข้าร่วมหุ้นส่วนผ่านสินเชื่อ มุคอรอบะฮ์ มุซารอะฮ์ ชะลัม และอิสติสนา ซึ่งต่างจากธนาคารทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ มุคอรอบะฮ์ กับ มุซารอะฮ์ ใช้หลักการแบ่งสรรกำไร (PLS) ซึ่งหมายความว่า SMIs ไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อขอสินเชื่อ ตัวอย่างเช่นภายใต้กรอบ มุซารอะฮ์ ธนาคารจะให้ทุนด้วยการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนโครงการอีกทั้งยังมีบทบาทในการบริหารจัดการเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าธนาคารจะไม่ได้มีบทบาทเก็บเงินจากลูกหนี้อย่างเดียว

ธนาคารอิสลามจะช่วยเพิ่มสัดส่วนเงินทุนที่จัดสรรให้กับ SMIs ได้อย่างไรขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ปัจจัยแรกคือทัศนคติต่อความเสี่ยงของผู้จัดการธนาคาร เหตุผลหลักที่อิสลามห้ามยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยเพราะเป็นการฝ่าฝืนหลักพื้นฐานข้อแรกตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ ดอกเบี้ยเป็นกำไรที่คงที่ซึ่งได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาเงินกู้และลูกหนี้จะต้องมีทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อป้องกันเงินกู้จากการผิดชำระหนี้ ชะรีอะฮ์ ไม่ต้องการให้ผู้คนเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สัญญาเงินกู้ก่อให้เกิดความเครียดอย่างมากแก่ลูกหนี้ เพราะต้องแบกรับความเสี่ยงตลาดแต่เพียงฝ่ายเดียว

การธนาคารในระบบทุนนิยมมีการบริหารจัดการสินทรัพย์โดยยึดหลักในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง โดยภายใต้สามหลักนี้เงินกู้ที่ปล่อยให้กับอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางถือว่ามีความเสี่ยงสูงและไม่ปลอดภัยจึงไม่มีความสามารถในการทำกำไร เนื่องจากธุรกิจ SMIs มีลักษณะที่หลากหลาย แต่ขาดความแตกต่างในเชิงผลิตภัณฑ์และการบูรณาการกระบวนการผลิตรวมทั้งแรงงานที่มีทักษะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ธุรกิจเหล่านี้ยังถูกวิจารณ์ว่าไร้ความสามารถในเชิงเทคนิค การเงิน และการบริหารจัดการ

ทัศนคติแบบอิสลามที่มีต่อความเสี่ยงในกรณีของการธนาคารอิสลามควรจะปูทางไปสู่สินเชื่อประเภทร่วมหุ้นส่วนกับ SMIs กฎอิสลามสนับสนุนแนวคิดที่ว่า “ความรับผิดชอบกับความเสี่ยงควรสมสัดส่วนกับผลตอบแทน และผลตอบแทนก็ต้องสมสัดส่วนกับความรับผิดชอบกับความเสี่ยง”

ปัจจัยทางด้านจริยธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดอนาคตของการธนาคารอิสลาม ธนาคารอิสลามมีภาระผูกพันทางจริยธรรมที่ปฏิบัติต่อ SMIs อย่างเหมาะสมเนื่องด้วยบทบาทของธุรกิจเหล่านี้ที่มีต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในการลดการพึ่งพาการนำเข้า นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่ธนาคารอิสลามสามารถทำให้ประชาชนเห็นว่าพวกเขาก็มีความเป็นห่วงต่อสังคม

อย่างไรก็ตามมิติทางด้านจริยธรรมเพียงลำพังอาจไม่เพียงพอหากปราศจากการสนับสนุนด้านกฎหมาย ในปัจจุบันรายจ่ายดอกเบี้ยถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายจึงได้รับการยกเว้นในด้านภาษี ซึ่งเงินปันผลไม่ได้รับการยกเว้นเช่นนี้ (นั่นคือ เมื่อธนาคารอิสลามใช้ มุคอรอบะฮ์ กับ มุชารอะฮ์) ธุรกิจจึงเลือกใช้สินเชื่อประเภทหนี้แทนประเภทการร่วมหุ้นส่วน แรงจูงใจในด้านการยกเว้นภาษีจะต้องให้กับธนาคารทั้งสองประเภทเพื่อให้ธนาคารทั้งสองแข่งขันกันบนพื้นฐานของความสามารถ

การธนาคารอิสลามกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาบางประการของ มุรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในสถานการณ์ของเงินเพื่อในปัจจุบัน ธนาคารปราศจากดอกเบี้ยที่มีสินทรัพย์ BBA มากเกินไปจะพบกับการลดลงของมูลค่าสินทรัพย์เมื่อเวลาผ่านไปซึ่งเป็นเรื่องจริงเพราะธนาคารไม่สามารถขายสินค้าในราคาต่างๆกันภายใต้สัญญาเดียว ความล้มเหลวในการคงไว้ซึ่งมูลค่าที่แท้จริงของ BBA อาจหมายถึงกำไรที่ลดลง

ในการวิเคราะห์ก่อนหน้านี้ ผู้ฝากเงินในบัญชี มุคอรอบะฮ์ จะเป็นผู้แบกรับภาระจากการลดลงของกำไร พวกเขาจะได้รับเงินปันผลน้อยลง ในทางกลับกันเงินเพื่อไม่ใช่ปัญหาในกรณีของ มุคอรอบะฮ์ เพราะกำไรของ มุคอรอบะฮ์ ไม่คงที่และไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาแต่เป็นไปตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

เนื่องด้วยในภาวะเงินเฟ้อระดับราคาจะสูงขึ้น ยอดขายและกำไรของการร่วมทุน มูดอร์บะฮ์ จึงน่าจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในกรณีของฝั่งหนี้สินภาวะเงินเฟ้อจะนำไปสู่ผลตอบแทนเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ ที่สูงขึ้น แต่มีประเด็นที่พึงระวัง คำกล่าวข้างต้นไม่ได้หมายความว่ากรณีที่การร่วมทุน มูดอร์บะฮ์ จะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเกิดภาวะเงินเฟ้อ แท้จริงแล้วการร่วมทุนมูดอร์บะฮ์กับมุซารอกะฮ์ในการธนาคารสามารถมีบทบาทสำคัญในการช่วยธนาคารกลางควบคุมเงินเฟ้อ

ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว ระบบเศรษฐกิจจะมีระดับการค้าและการผลิตที่สูง ด้วยการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนที่คาดหวังจากโครงการลงทุน ระดับการใช้จ่ายด้านการลงทุนที่สูงก็จะตามมา อุปทานเงินจะเพิ่มขึ้นเมื่อปริมาณเงินกู้ขยายตัวเพื่อรองรับความต้องการด้านธุรกิจ

การขาดแคลนปัจจัยการผลิตและในที่สุดเงินเฟ้อมักจะเกิดขึ้นสิ่งที่เกิดคู่กับช่วงการขยายตัวของเศรษฐกิจ เงินเฟ้อเป็นภาวะที่สังคมประสบกับการลดลงของอำนาจซื้อ ในด้านของอุปสงค์สถานการณ์เช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากระดับการขยายตัวของเงินฝากในระบบธนาคารที่สูงขึ้นเนื่องจากระดับการให้ยืมที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

นี่เป็นสิ่งที่มิใช่เหตุผลซึ่งธุรกิจธนาคารที่มีเป้าหมายในการได้กำไรสูงสุดจะทำ ดังนั้นเราจึงประสบกับปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นแต่ปริมาณสินค้าลดลง เมื่อแต่ละธุรกิจแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อตอบสนองอุปสงค์ ต้นทุนการผลิตก็จะเพิ่มขึ้น หากไม่มีนโยบายมากระตุ้นด้านอุปทานเงินเพื่อจะทำให้เงินเดือนที่เราทำงานหนักเพื่อให้ได้มามีมูลค่าลดลง

โดยทั่วไป อุตสาหกรรมการธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ยให้เงินกู้หลักๆอยู่สองประเภท นั่นคือ เงินกู้เพื่อการผลิตและเพื่อการบริโภค เงินกู้เพื่อการผลิตมักไปสู่ภาคอุตสาหกรรมส่วนการให้ผู้บริโภคยืมจะช่วยกระตุ้นอุปสงค์ต่อบ้าน ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ในทางกลับกันการสร้างเงินฝากมากเกินไปจากการเพิ่มขึ้นของเงินกู้ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวอาจก่อให้เกิดเงินเฟ้อยิ่งขึ้น

การร่วมทุน มูดอร์บะฮ์/มุซารอกะฮ์ สามารถมีบทบาทในการต่อสู้กับเงินเฟ้อหากเราเห็นความสำคัญของความระมัดระวังในการลงทุน ธนาคารปราศจากดอกเบี้ยที่ใช้ มูดอร์บะฮ์ จะต้องมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการอนุมัติสามารถรวบรวมปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทางด้านต้นทุน

ตัวอย่างเช่น โครงการที่จำเป็นต้องใช้แรงงานราคาถูกและเครื่องจักรนำเข้าอาจไม่ได้รับการอนุมัติเนื่องจากมาเลเซียไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ดังนั้นการคัดเลือกโครงการร่วมทุนอย่างชาญฉลาดจะสามารถช่วยลดแรงกดดันต่อตลาดทรัพยากร

แนวทางการลงทุนที่ระมัดระวังเช่นนี้จะช่วยลดอัตราการเพิ่มขึ้นของอุปทานเงินในภาวะเงินเฟ้อ กรณีนี้เกิดขึ้นได้ยากหากเป็นธนาคารทั่วไปเพราะธนาคารจะไม่คำนึงถึงความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้ อย่างไรก็ตามสินเชื่อ มูรอบาสะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิด ที่ธนาคารให้ไปแล้วจะไปเพิ่มแรงกดดันต่อทรัพยากรเช่นกัน

ดังนั้นการซื้อเครื่องมือผ่านทาง มูรอบาสะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิด จึงยังคงเกิดขึ้นถึงแม้ว่าราคาจะสูงมาก เมื่อธนาคารสามารถทำสัญญาการขายแบบผ่อนชำระได้เพิ่มขึ้น อุปทานเงินก็จะเพิ่มขึ้นเพื่อสนองการซื้อขายใหม่ๆ ธนาคารจึงไม่สนใจว่าผู้ที่ได้รับทุนจะสามารถทำอะไรได้เท่าไรหรือว่าการขายนั้นส่งผลกระทบต่อระดับราคาโดยรวมเช่นไร เป็นที่น่าเสียดายที่นอกจากองค์ประกอบทางด้าน ฮาลาล แล้วผลกระทบของธุรกรรมการขายแบบผ่อนชำระที่มีต่อเศรษฐกิจก็ไม่ได้แตกต่างอะไรอย่างมีนัยสำคัญจากเงินกู้

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบ มูรอบาสะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิด มีความได้เปรียบบางประการเนื่องจากสามารถช่วยตรวจสอบการเก็งกำไร การควบคุมการเก็งกำไรเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยลดเงินเฟ้อที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของเงินฝากจนมากเกินไป มีความเป็นไปได้ที่จะใช้ มุคอโรบะฮ์ ช่วยแก้ปัญหาด้วยการประยุกต์ใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินและที่อยู่อาศัย

เมื่อไหร่ก็ตามที่การซื้อสินทรัพย์ผูกติดอยู่กับ BBA การซื้อเพื่อเก็งกำไรจะลดลงเพราะราคาสินทรัพย์ที่ซื้อผ่านสัญญา BBA ไม่ได้สะท้อนราคาตลาดในปัจจุบันแต่เป็นราคาคาดการณ์ในอนาคตของสินทรัพย์ซึ่งก็คือราคา BBA ดังนั้นลูกค้าที่ซื้อบ้านสองชั้นที่มีราคาตลาด \$200,000 แต่ราคา BBA \$400,000 จะไม่นำบ้านไปขายต่อเพื่อเก็งกำไรในอีกเดือนยกเว้นมีคนเสนอราคามากกว่า \$400,000 ซึ่งมีความเป็นไปได้น้อยมาก

เมื่อโครงสร้างเช่นนี้ถูกตั้งขึ้น อุปสงค์ต่อเงินจะลดลงเนื่องด้วยการลดลงของการซื้อเพื่อเก็งกำไร ผลกระทบของการธนาคารอิสลามที่มีต่อการลดลงของอัตราการขยายตัวทางด้านอุปทานเงินในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวจึงสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการแทนที่เงินกู้เพื่อการบริโภคด้วย มูรอบาสะฮ์/บัยอ์ บิทะมันอาญิด ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าการซื้อสินค้านั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อการเก็งกำไร

ในกรณีของ มุคอโรบะฮ์/มุฆารอะฮ์ เมื่อความเสี่ยงด้านธุรกิจถูกแบ่งรับโดยทุกฝ่ายที่ร่วมลงทุน การลงทุนที่ระมัดระวังเช่นนี้สามารถช่วยแรงกดดันทางด้านราคาที่มีต่อทรัพยากร ซึ่งเป็นไปไม่ได้หากอุตสาหกรรมได้รับสินเชื่อจากผลกระทบ มูรอบาสะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิด เนื่องจากโครงสร้างของมันไม่ได้เอื้อต่อการแบกรับความเสี่ยงและการตรวจสอบโครงการ

อิสลามกับสหกรณ์

มีหลายเหตุผลที่อธิบายว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงไม่กระตือรือร้นที่จะลงทุนประเภทการร่วมหุ้นส่วนหนึ่งในนั้นคือความเสี่ยงตลาดซึ่งธนาคารไม่สามารถควบคุม อีกเหตุผลคือข้อจำกัดด้านกฎหมายใน BAFIA 1989 ซึ่งไม่อนุญาตให้ธนาคารร่วมลงทุนเป็นเจ้าของบริษัท

ทั้งสองปัจจัยอธิบายว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงให้ความสนใจกับธุรกิจการค้าเช่น มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์อิทะมันอาญิด แต่โดยทั่วไปกิจกรรมการค้าก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตที่แท้จริง คำถามคือธนาคารอิสลามที่ดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของหลักการค้าสามารถส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น รายได้ของผู้ฝากเงินจะเพิ่มขึ้นหากพวกเขาได้รับผลตอบแทนเงินฝากสูงขึ้น นี่คือผลกระทบด้านการกระจายรายได้ของธุรกิจธนาคาร และเช่นกันต้นทุนเงินทุนที่ต่ำลงจะเพิ่มอุปสงค์ต่อเงินทุนจากธนาคาร ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

คำตอบอยู่ที่มุมมองของผู้ฝากเงินต่อบทบาทของพวกเขาในฐานะลูกค้าของธนาคาร โดยปกติแล้วธนาคารกับลูกค้าไม่ค่อยมีอะไรเหมือนกันเนื่องจากทั้งคู่มีเป้าหมายที่ตรงกันข้ามซึ่งมักก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและความสงสัยในความตั้งใจของแต่ละฝ่าย ดังนั้นเพื่อทำให้ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นมีมูลค่าสูงสุดผู้บริหารธนาคารจะใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการสินทรัพย์กับหนี้สิน โดยยึดหลักความสามารถในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง ซึ่งมักตรงกันข้ามกับสิ่งที่ประชาชนทั่วไปควรได้รับ ด้วยเหตุผลนี้ประชาชนจึงมองหาทางเลือกในการลงทุนเช่นกองทุนรวมและสหกรณ์

สหกรณ์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจสังคม อีกทั้งยังมีบทบาทเป็นกลไกสำหรับการกระจายรายได้ แนวโน้มสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันเอื้อต่อบริษัทขนาดใหญ่และการกระจุกตัวของความมั่งคั่งกับอำนาจทางเศรษฐกิจในหมู่คนเพียงไม่กี่คน และถึงแม้ในทางทฤษฎีประชาชนสามารถเป็นเจ้าของบริษัทเหล่านี้ได้ผ่านทางการซื้อหุ้นและการลงทุนในกองทุนรวม แต่มีคนเพียงไม่กี่คนที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการดำเนินการของบริษัทเหล่านี้

ในกรณีของสหกรณ์ สมาชิกทุกคนมีสิทธิมีเสียงเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์ซึ่งมักไม่เกิดขึ้นกับบริษัทในปัจจุบัน แนวคิดของสหกรณ์จึงประกอบไปด้วยคุณธรรมมากกว่าด้วยระบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงสหกรณ์ได้ให้บทบาทที่แท้จริงของมนุษย์ในธุรกิจ

ในกรณีของบริษัทในปัจจุบัน อำนาจในการออกเสียงลงคะแนนขึ้นอยู่กับสัดส่วนการถือหุ้นความเป็นเจ้าของของคนๆนั้น นั่นคือ ยิ่งมีหุ้นมากก็จะมีอิทธิพลกับอำนาจในการควบคุมทิศทางของบริษัทเงินได้กลายเป็นตัววัดอำนาจในการควบคุมในขณะที่ประชาชนโดยทั่วไปหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญอาจไม่มีบทบาท

สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยระบบหนึ่งคน มีสิทธิในการออกเสียงหนึ่งเสียง กฎหมายสหกรณ์ปี 1993 ได้เพิ่มขีดความสามารถสมาชิกแต่ละคนในการ กำหนดคณะกรรมการของสหกรณ์ไม่ว่าเขานั้นจะลงทุนน้อยเพียงใด คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะบริหาร เพื่อดูแลธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนบทบาทในการตัดสินใจของสมาชิกโดยรวม

ลักษณะเฉพาะของสหกรณ์คือสมาชิกแต่ละคนซึ่งเป็นผู้ร่วมลงทุนมีเป้าหมายร่วมกัน เป้าหมาย เหล่านี้จะแสดงออกมาในกิจกรรมของธุรกิจซึ่งดำเนินการโดยคณะผู้บริหาร

สหกรณ์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์ปี 1993 สามารถลงทุนในสินทรัพย์เกือบทุกประเภทรวมทั้ง ทุนกับสินค้า สหกรณ์สามารถดำเนินการด้วยผลิตภัณฑ์ อัลติยูเรสซ์ ชะลัม อิสติศนา และมุซารอกะฮ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ธนาคารอิสลามมักหลีกเลี่ยงที่จะใช้ ข้อเสียเดียวของสหกรณ์คือสามารถระดมเงินทุนจาก สมาชิกเท่านั้นไม่ใช่จากประชาชนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้การเจาะตลาดอาจเป็นอุปสรรค

การธนาคารเพื่อประสิทธิภาพ

ในการเพิ่มประสิทธิภาพของประเทศ บทบาทของธนาคารเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งชาติของ มาเลเซียหรือ Bank Negara กล่าวว่าธนาคารพาณิชย์บางแห่งควรรวบรวมกิจการเพื่อการประหยัดต่อขนาด และขอบเขต การกระจายการทำธุรกิจของธนาคารไปยังรายได้ประเภทค่าธรรมเนียมแสดงให้เห็นว่าใน ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไม่ได้พึ่งแต่เพียงรายได้ดอกเบี้ย

จากการที่ภาคการผลิตมีบทบาทสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่ จะเพิ่มการเติบโตของธุรกิจเงินร่วมลงทุน เท่าที่เห็นมีธนาคารจำนวนมากขึ้นเปิดบริษัทลูกเพื่อทำธุรกิจ ประเภทนี้โดยได้รับการคาดหวังว่าจะปล่อยสินเชื่อสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงซึ่งจะช่วยลดการ พึ่งการนำเข้า

อะไรคือบทบาทของการธนาคารอิสลาม ด้วยการที่เป็นทางเลือกจากธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ยธนาคาร อิสลามควรจะเปิดกว้างเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบธนาคารอิสลามามีผลิตภัณฑ์ หลัก นั่นคือ มุคอรอบะฮ์ กับ มุซารอกะฮ์ ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิต สัญญาประเภท ชะลัม กับ อิสติศนา สามารถมีบทบาทนี้เช่นกัน

ในทางทฤษฎี ธุรกิจเงินร่วมลงทุนมีลักษณะคล้ายกับสินเชื่อ มุคอรอบะฮ์ กับ มุซารอกะฮ์ ด้วยการ พัฒนาของธุรกิจการธนาคารเช่นนี้ ถึงเวลาแล้วที่ธนาคารอิสลามควรให้ความสำคัญกับระบบการแบ่งสรร กำไร ถึงแม้จะเริ่มช้าแต่ยังดีกว่าไม่เริ่มเลย

ในฐานะที่เป็นนักวิชาการ ผมได้พิจารณาการที่ธนาคารอิสลามพึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ่อนชำระจนมากเกินไปอยู่เสมอ ซึ่งความสามารถของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในการส่งเสริมการเติบโตทางผลิตภาพยังเป็นที่สงสัยเนื่องจากสถานะของธนาคารอิสลามยังคงเป็นผู้เก็บหนี้ ลูกค้าได้มีการร้องเรียนว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้แพงกว่าเงินกู้ถึงแม้จะได้รับสถานะว่า ฮาลาล ดังนั้นอนาคตของ มูดอโรบะฮ์ กับ มุชารอกะฮ์ ในการธนาคารอิสลามจะเป็นเช่นไร คำตอบคือค่อนข้างมืดมัวเพราะ BBA กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในธนาคารอิสลาม ผลิตภัณฑ์ประเภท PLS ไม่ได้มีโอกาสในการเริ่มใช้เพียงเพราะ สันเชื่อประเภทผ่อนชำระ (BBA) นั้นง่ายในการประยุกต์ใช้และธนาคารสามารถควบคุมได้ดีกว่า

ในท้ายที่สุดสิ่งที่สำคัญสุดก็ยังคงเป็นกำไร ธนาคารจะต้องได้เงินฝากและสินเชื่อตามเป้าในแต่ละเดือน ในการที่จะให้อัตราการผิดชำระหนี้ต่ำสุดเงินทุนจึงให้แก่ผู้ที่มีทรัพย์สินหรือผู้ค้ำประกันเพื่อเป็นการชัวร์ว่าหากไม่ชำระหนี้จะถูกฟ้องล้มละลายซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถพบได้ในกรณีของธนาคารที่มีดอกเบี้ยเช่นกัน

ส่วนที่หก

แง่มุมด้านกฎหมายของการธนาคารอิสลาม

ความแตกต่างของความคิดเห็นด้านกฎหมายเกี่ยวกับการธนาคารอิสลาม

การขอความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลามอาจเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังไม่ใช่เพราะไม่มีผู้เชี่ยวชาญเพียงพอแต่เป็นเพราะการขาดมาตรฐานเดียวกัน ความคิดเห็นสามารถแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ที่ออกความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้าน ชะรีอะฮ์ หรือสำนักคิดต่างๆ (มัซฮับ)

ตัวอย่างเช่น ในมาเลเซียสมาชิกคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ประจำ Bank Negara และ คณะกรรมการหลักทรัพย์ประกอบไปด้วยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่ยึดถือปฏิบัติตามสำนักคิดชาฟีอีห์ พวกเขาออกความคิดเห็นโดยยึดหลักการที่เข้มงวดของอิหม่ามชาฟีอีห์แต่กลับอนุญาตการใช้ผลิตภัณฑ์บางตัวซึ่งมีลักษณะแบบเดียวกับผลิตภัณฑ์แบบทั่วไป ตัวอย่างหนึ่งคือการอนุญาตให้ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลคายน์ ในการธนาคาร ตลาดทุน และตลาดเงินอิสลาม

ผลิตภัณฑ์ที่ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลคายน์ มีลักษณะเหมือนเงินกู้ผ่อนชำระ เมื่อผลิตภัณฑ์แบบนี้ได้รับอนุญาตให้ใช้งานแพร่หลายไร้การควบคุม ธนาคารอิสลามจะได้รับผลเช่นเดียวกับธนาคารทั่วไปเมื่อมีวิกฤต แท้จริงแล้วผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะส่งผลเสียมากกว่าเสียอีกเนื่องจากไม่สามารถใช้อัตราแบบลอยตัวได้

หากที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ ได้ออกความคิดในเชิงกฎหมายว่าการขายประเภท อัลอีนะฮ์ กับ ส่วนลด บัยอ์อัลคายน์ กับฝ่ายที่สามเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) นั้นหมายความว่าความคิดเห็นของสำนักคิดอื่นๆก็ควรได้รับโอกาสในการถกเถียง ฟัตวา เหล่านี้ด้วยเช่นกัน ระบบการเงินอิสลามที่เต็มไปด้วยการขายประเภท อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลคายน์อาจเป็นภาระให้แก่มุสลิมในระยะยาว

ตัวอย่างเช่น การยืมและการให้ยืมที่เกินตัวเป็นสาเหตุหลักสาเหตุหนึ่งของวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย หากระบบที่ใช้ดอกเบี้ยถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมนี้การขายประเภท อีนะฮ์ กับ คายน์สามารถก่อให้เกิดสิ่งเดียวกัน ด้วยเหตุนี้อะไรคือเหตุผลที่บอกว่าระบบของอิสลามดีกว่าหากในท้ายที่สุดธนาคารอิสลามก็ปฏิบัติตามสิ่งที่ธนาคารทั่วไปปฏิบัติ อะไรคือสิ่งที่แตกต่างของระบบอิสลามหากไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาที่เกิดจากการยืมและให้ยืมที่เกินตัว

นักวิชาการด้าน ชะรีอะฮ์ ในตะวันออกกลางมีระบบในการออกความคิดเห็นด้านกฎหมายเช่นกัน สำนัก ฟิกห์ แห่งองค์กรความร่วมมืออิสลาม (OIC) ที่มักกะฮ์มีชื่อเสียงในด้านการออกความคิดเห็นที่คง

เส้นคงวเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินการพาณิชย์อิสลามในยุคสมัยใหม่ซึ่งรวมถึงการห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท บัซออัลอินะฮ์ กับ บัซออัลคายน

ประเด็นคือ ที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ ในมาเลเซียจำนวนมากจบมาจากมหาวิทยาลัยในตะวันออกกลางอย่างเช่นมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรที่เมืองไคโรประเทศอียิปต์และมหาวิทยาลัยมาดินะห์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ดังนั้นทำไมมาเลเซียจึงไม่ยอมรับความคิดเห็นจากตะวันออกกลาง เพื่อที่จะหาทางออกให้กับปัญหาเราควรพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะขยายขอบเขตสมาชิกคณะกรรมการด้าน ชะรีอะฮ์

อย่างแรก คณะกรรมการควรมีประสบการณ์ในการออก ฟัตวา การออก ฟัตวา ต้องผ่านการทำ อิจติฮัด และในการทำ อิจติฮัด ต้องทำวิจัยและคิดไตร่ตรองอย่างมาก อิจติฮัด จะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถหาคำตอบจากกูรอัน ซุนนะห์ และ อิมมะ

โดยปกติเป็นหน้าที่ของ มุฟตี ในการออก ฟัตวา เพราะพวกเขาได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลให้ออกความคิดเห็นด้านกฎหมายซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้น มุฟตีควรมีความสามารถในการทำวิจัย

อย่างที่สอง คณะกรรมการที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็น มุฟตี ควรมีปริญญาทางด้าน ยูซุล ฟิกฮ์ กับ มูอามาลัต หรือ กฎหมายอิสลามด้านการพาณิชย์

คงเป็นความผิดพลาดหากเชิญผู้ที่มีความรู้กฎหมายอิสลามด้านครอบครัวและอาชญากรรม หรือภาษาอารบิกแต่ไม่ได้เชี่ยวชาญกฎหมายอิสลามด้านการทำธุรกรรมมาเป็นคณะกรรมการ ดังนั้นผู้ที่มีคุณวุฒิด้าน ชะรีอะฮ์ ควรได้รับบทบาทในคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ของ Bank Negara และคณะกรรมการหลักทรัพย์เพื่อที่ความคิดเห็นด้านกฎหมายที่ออกมาจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำวิจัยที่ครอบคลุมด้วยแนวทางของ ฟิกฮ์ เปรียบเทียบ

ข้อสุดท้าย ผู้ที่ทำงานในแวดวงการธนาคารอิสลามซึ่งไม่มีคุณสมบัติดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นควรได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมแต่ในขอบเขตของการเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น บทบาทของพวกเขาคือทำให้คณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น นั่นคือ เข้าใจในหลักการทางเศรษฐศาสตร์และการเงินเพื่อที่จะทำ อิจติฮัด ได้อย่างเที่ยงตรงและตรงตามเป้าหมาย

ความจำเป็นในการมีนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกฝนด้านชะรีอะฮ์

อุปทานพนักงานธนาคารที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของธุรกิจการธนาคารอิสลามในปัจจุบัน พนักงานหลายคนอาจเคยเข้าร่วมการสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการมาหลายครั้งแต่พวกเขาไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชะรีอะฮ์ ในธุรกิจการ

ธนาคาร การแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องใช้ความรู้ด้าน ชะรีอะฮ์ การศึกษาทางด้านภาษาอาหรับ ยูซุลฟิกส์ และ ฟิกฮ์มุอามาลัต เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน

ธนาคารส่วนใหญ่จะขอคำปรึกษาจากผู้ที่จบทางด้าน ชะรีอะฮ์ แต่ความเข้าใจที่พวกเขามีต่อ หลักการทางเศรษฐศาสตร์และการดำเนินการของธนาคารยังเป็นที่สงสัย ผู้เชี่ยวชาญด้าน ชะรีอะฮ์ ได้อนุมัติผลิตภัณฑ์การเงินใหม่ๆ โดยไม่ค่อยมีความเข้าใจว่าผลิตภัณฑ์เหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของธนาคาร สวัสดิการผู้บริโภค เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ได้อย่างไร

การนำหลักการของอิสลามมาประยุกต์ใช้กับการทำธุรกรรมทางการเงินจะนำไปสู่การเกิดขึ้นของ หน้าต่างอิสลามในธุรกิจการประกันและธุรกิจหลักทรัพย์ในอนาคต หากไม่มีการให้ความสำคัญกับอุปทานของนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ การพัฒนาของการธนาคารอิสลามอาจจะต้องชะลอตัวไป

ตัวอย่างเช่น การมาของผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิหะมันอาญูล ได้ดึงดูดความสนใจของลูกค้าจำนวนมากที่อยากป้องกันความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยเนื่องจากราคาขายสินค้า BBA จะไม่เปลี่ยนแปลงถึงแม้อัตราดอกเบี้ยตลาดจะปรับตัวสูงขึ้น แน่นนอนภายใต้สัญญาอย่างนี้ลูกค้าจะได้รับประโยชน์ในขณะที่ธนาคารเสียกำไร

เมื่อธนาคารอิสลามล้มเหลวในการป้อนบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้าน ชะรีอะฮ์ ให้กับแผนกการวิจัยและพัฒนา มีแนวโน้มที่ปัญหาต่างๆจะไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง

ตัวอย่างเช่น ผ่านมาแล้วเกือบสามสิบปีหลังจากที่มีการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิหะมันอาญูล แต่ธนาคารอิสลามยังไม่ได้ผลักดันการแก้ไขกฎหมายการเช่าซื้อปี 1964 เพื่อที่ธนาคารจะสามารถดำเนินธุรกิจให้เช่าที่แท้จริง (อัลอญาเราะฮ์) ไม่ใช่เพียงการเช่าทางการเงิน

ปัญหาเหล่านี้จะได้รับการดูแลอย่างจริงจังมากขึ้นเมื่อธนาคารรับบุคลากรที่จบทางด้านเศรษฐศาสตร์และได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ คงเป็นเรื่องตลกหากมองว่าบุคลากรที่จบทางด้านเศรษฐศาสตร์หรือการเงินการธนาคารทั่วไปแล้วมาเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือหลักสูตรระยะสั้นด้านการธนาคารอิสลามเพียงไม่กี่ครั้งจะสามารถจัดการกับประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมายอิสลาม

หากพูดถึงนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ เราไม่ควรมองว่าพวกเขาจะสามารถจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ ชะรีอะฮ์ ได้เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ทีมมหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลาม (IIUM) นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์จะต้องลงเรียนวิชาการเงิน การบริหารจัดการ การบัญชี เทคโนโลยี ข้อมูล ภาษาอาหรับ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์อิสลาม และการธนาคาร วิชาประเภททฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

และวิชาทางด้านปริมาณอย่างคณิตศาสตร์ เศรษฐมิติ และการพยากรณ์เป็นวิชามาตรฐาน การเพิ่มวิชาทางด้าน ชะรีอะฮ์ อย่าง นิติศาสตร์อิสลาม (ยูซุลฟิกฮ์) และกฎหมายอิสลามว่าด้วยการทำธุรกรรม (ฟิกฮ์ มูอามาละท) จะทำให้นักศึกษาที่จบมาจาก IIUM พิเศษไม่เหมือนที่อื่น

การที่สิ้นเชื่อประเภทการเป็นหุ้นส่วน (มูดอรอบะฮ์ กับ มุซารอกะฮ์) ไม่ค่อยได้รับความสนใจเป็นข้อเสียหนึ่งของนโยบายการธนาคารอิสลาม ที่ผ่านมามหากรรมการมองข้ามศักยภาพของ มูดอรอบะฮ์ กับ มุซารอกะฮ์ โดยกลับไปมองที่ข้อเสีย ความกลัวในการสูญเสียเงินฝากเป็นเหตุผลหลักเหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมสิ้นเชื่อประเภทนี้จึงไม่ได้รับความนิยม แต่นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ อาจมีมุมมองที่แตกต่าง เขาจะมองว่าผู้ฝากเงินควรได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับการลงทุน มูดอรอบะฮ์ เช่น บทบาทของตัวแทนและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ มูดอรอบะฮ์ ให้กับนักลงทุน ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานของ มูดอรอบะฮ์ จะต้องมียู่ก่อนที่จะมีการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ การให้นักวิชาการด้าน ชะรีอะฮ์ จัดการกับผลิตภัณฑ์และโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินอาจเป็นเรื่องไม่ยุติธรรมเพราะเขาอาจไม่ทราบว่าปัจจัยเหล่านี้มีส่วนกำหนดผลประโยชน์ของการธนาคารอย่างเช่นส่วนแบ่งตลาด กำไรจากสินทรัพย์ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และโลกาภิวัตน์อย่างไรบ้าง

ส่วนที่เจ็ด

ตราสารทุนอิสลาม

ตลาดทุนอิสลาม

โดยแก่นแท้แล้ว ระบบการเงินมีหน้าที่ชี้แนะการไหลของเงินทุนจากภาคที่มีทุนส่วนเกินไปยังภาคที่ขาดแคลนทุน ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดการไหลของทุนถูกกำหนดโดยกลไกตลาด การลงทุนโดยตรงในตลาดการเงินคือการลงทุนโดยไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงินซึ่งสามารถทำได้ผ่านตลาดเงินและตลาดทุน

การลงทุนในตลาดเงินจะเป็นการลงทุนระยะสั้นในตั๋วเงินคลังและตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง การลงทุนในตราสารตลาดทุนมีความเสี่ยงด้านความผันผวนของราคามากกว่า เนื่องด้วยการลงทุนในตลาดทุนต้องเผชิญความเสี่ยงตลาดและความผันผวน นักลงทุนที่มองหาการลงทุนที่ปลอดภัยกว่าจึงสามารถลงทุนได้ผ่านตัวกลางทางการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัททางการเงิน วาณิชธนกิจ กองทุนรวม หรือบริษัทประกัน เป็นต้น ตัวกลางทางการเงินช่วยลดความเสี่ยงแต่ก็มีต้นทุนการทำธุรกรรมที่สูงกว่า

เพื่อมองเห็นความสำคัญของแนวคิดตลาดทุนอิสลาม เราควรศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาดทุนแบบทั่วไป อุปสงค์และอุปทานต่อเงินทุนในตลาดทุนตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัญญาประเภทหนึ่งกับสัญญาประเภททุน ในกรณีของตลาดตราสารหนี้บริษัทที่ต้องการระดมเงินทุนจะออกพันธบัตรที่ให้ดอกเบี้ย ผู้ที่ถือพันธบัตรจะได้รับผลตอบแทนที่คงที่รวมทั้งการประกันเงินลงทุน ในกรณีของสัญญาประเภททุนนักลงทุนจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงตลาดซึ่งหมายความว่าไม่มีการประกันผลตอบแทนและเงินลงทุน แต่ผลตอบแทนและกำไรจากการขายที่อาจจะได้รับจะสูงเมื่อมีการลงทุนในหุ้น โดยทำการศึกษาวิจัยมาอย่างดี สำหรับตลาดพันธบัตร ผู้ให้ยืมจะออกเงินกู้โดยตรงให้กับผู้ยืมโดยไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงิน

ในกรณีของแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมแบบอิสลาม ถ้าไรที่ผู้ให้ยืมจะได้รับไม่สามารถถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนตายตัวเนื่องจากจะกลายเป็นดอกเบี้ย ที่สำคัญอิสลามไม่อนุญาตการขายหนี้เพื่อทำกำไร

แต่ปัญหาพื้นฐานของการระดมเงินทุนผ่านการกู้ยืมแบบอิสลามยังไม่ได้รับการแก้ไข เงินฝากของธนาคารอิสลามไหลไปสู่บริษัทขนาดใหญ่ เน้นธนาคารพาณิชย์ช่วยลดสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารอิสลามแล้วบริษัทขนาดเล็กซึ่งไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทขนาดใหญ่ล่ะ

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์อิสลาม

ตลาดหุ้นอิสลาม Dow Jones เกิดขึ้นในปี 1995 ซึ่งเป็นขาขึ้นของตลาดหุ้น Wall Street ดัชนีมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดนักลงทุนอิสลามทั่วโลกให้มาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์กซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุนอิสลามทั่วโลก

ไม่ใช่เล็กๆ ผู้จัดการกองทุนอิสลามกำลังมองหาหุ้นที่ได้รับการอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์ เพื่อตอบสนองความต้องการลูกค้าที่ต้องการลงทุนในหุ้นที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม

คำถามคือ ดัชนีอิสลามมีประโยชน์ต่อนักลงทุนอย่างไร คำตอบคือมันช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินผลประกอบการของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตามหลัก ชะรีอะฮ์

ไม่ว่าการลงทุนจะทำโดยตรงหรือผ่านคนกลาง ดัชนีหลักทรัพย์ยังคงเป็นมาตรวัดประสิทธิภาพของตลาด เช่น หากดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 115 เป็น 120 จุด นั่นหมายความว่าตลาดได้เพิ่มขึ้น 5 จุด โดยปกติดัชนีหลักทรัพย์จะถูกคำนวณโดยมีการถ่วงราคาหุ้นต่างๆเพื่อสะท้อนโอกาสในด้านการลงทุนของหุ้นตัวนั้น ณ เวลาต่างๆ

เมื่อได้เริ่มใช้ดัชนีจะต้องมีการคำนวณใหม่อย่างต่อเนื่องเมื่อมีจำนวนหุ้นลดลงหรือเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นเพียงปัญหาทางเทคนิค อย่างไรก็ตามการคำนวณดัชนีใหม่เป็นสิ่งจำเป็นตามเงื่อนไขหนึ่งของหลัก ชะรีอะฮ์ ทั้งนี้ก็เพื่อสะท้อนการมีส่วนร่วมของหุ้นใหม่ๆที่ผ่านการคัดกรองด้าน ชะรีอะฮ์ หรือเพื่อคัดออกบริษัทซึ่งอาจไม่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ อีกต่อไปเนื่องจากการควบรวมกิจการกับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์

สุดท้าย การสร้างดัชนีหลักทรัพย์อิสลามขึ้นมาควรคำนึงถึงปัจจัยด้านโครงสร้างทุน เช่น บริษัทที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ แต่มีการ leverage ในระดับที่สูงควรได้รับค่าน้ำหนักความเป็นอิสลามน้อยกว่าบริษัทที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ แต่มีการ leverage ในระดับที่ต่ำ

การ Leverage วัดด้วยอัตราส่วนหนี้ต่อทุน ถึงแม้บริษัทที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ จะไม่ได้ดำเนินธุรกิจในกิจกรรมที่ผิดหลักแต่อาจมีการระดมทุนบางส่วนจากการออกพันธบัตรที่มีดอกเบี้ยและเงินกู้ธนาคาร

ดังนั้น อนาคตของดัชนีหลักทรัพย์อิสลามจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพันธบัตรอิสลามและสินเชื่อบริษัทประเภทการเป็นหุ้นส่วนร่วมเพื่อที่ว่าโครงสร้างทุนของบริษัทจะได้ปราศจากการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ย ด้วยเหตุนี้บริษัทที่กำลังมองหาหุ้นควรได้รับสิ่งจูงใจเพื่อใช้สินเชื่อบริษัทหุ้นส่วนมากกว่าการออกพันธบัตรที่ให้ดอกเบี้ย โดยแรงจูงใจอาจอยู่ในรูปการลดหย่อนภาษีสำหรับเงินปันผล

กระบวนการทำให้สะอาด

ในอิสลามการลงทุนในบริษัทกองทุนรวมจะต้องระวังประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์ ในการลงทุนสินทรัพย์ทางการเงิน อะไรที่ทำให้บริษัทกองทุนรวมอิสลามแตกต่างจากคู่แข่งซึ่งเป็นกองทุนรวมแบบทั่วไป สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ “กระบวนการทำให้สะอาด (purification process)” ซึ่งคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

- สัดส่วนการถือหุ้น
- เงินปันผล
- กำไร
- ผลกระทบของการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่อเงินปันผล
- ผลกระทบของการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่อกำไร

กระบวนการทำให้สะอาดเริ่มใช้ครั้งแรกโดย Rashid Hussin Bank (RHB) การคัดกรองหุ้น ชะรีอะฮ์ โดยคณะกรรมการหลักทรัพย์เกิดขึ้นทีหลัง กระบวนการทำให้สะอาดเป็นความพยายามโดยบริษัทเอกชน (RHB) ที่จะทำให้การลงทุนในหุ้นถูกต้องตามหลักอิสลาม

ยกตัวอย่างหุ้น Telekom เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการทำให้สะอาด Telekom เป็นบริษัทที่ให้บริการพื้นฐานทางด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม หุ้น Telekom ถือว่าไม่ผิดหลักอิสลาม (ฮาลาล) หากพิจารณาในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่ง แต่หากบริษัทเกี่ยวข้องโดยตรงอย่างเปิดเผยกับสินค้าและบริการที่ต้องห้ามอย่างเช่นการพนัน ดอกเบี้ย การค้าประเวณี สื่อลามก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สุกร และผลิตภัณฑ์จากสุกร ก็คงเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องหากจะลงทุนในบริษัทนี้เนื่องจากการ ฮาราม นี่เป็นประเด็นทางด้านการทำธุรกิจของกระบวนการทำให้สะอาด

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารกองทุนจะต้องตรวจสอบการทำธุรกิจของบริษัท ฮาลาล อย่างละเอียดเพราะขอบเขตการทำธุรกิจอาจเปลี่ยนแปลง เช่น จากการควบรวมกิจการหรือเข้าไปซื้ออีกบริษัทหนึ่ง เราจึงเห็นว่าในปัจจุบันบทบาทของผู้บริหารกองทุนอิสลามไม่เพียงแต่การค้นหาการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดด้วยความเสี่ยงต่ำสุดเท่านั้นแต่จะต้องพิจารณาปัจจัยทางด้าน ชะรีอะฮ์ ด้วย

ตัวอย่างด้านบนเป็นการกำหนดสถานะด้าน ฮาลาล ของหุ้นด้วยการพิจารณาถึงการธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม คงไม่ใช่เรื่องง่ายหากจะคัดกรองหุ้นด้วยวิธีการนี้วิธีการเดียวเพราะบริษัทหนึ่งที่ ฮาลาล หากพิจารณาธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้องแต่หากพิจารณาให้ละเอียดและลึกซึ้งขึ้นไปในระดับบริษัทลูกอาจพบว่าเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยและการพนัน

แบบจำลองของ RHB ใช้เทคนิคซึ่งจะคัดกรองส่วนที่ต้องห้ามของการลงทุนออกผ่านกระบวนการทำให้สะอาด ส่วนที่ต้องห้ามจะถูกยกให้กับการกุศล ในกรณีของเงินปันผลกระบวนการทำให้สะอาดจะแบ่งมูลค่าของธุรกิจที่ไม่ถูกต้องตามหลักอิสลาม (NIA) จากมูลค่าทั้งหมดของบริษัท (TWC) แล้วนำอัตราส่วนนี้ไปคูณด้วยสัดส่วนเงินปันผลต่อหุ้น (DPS) หรือ $[(NIA/TWC) \times DPS]$

ในระดับแรก กระบวนการทำให้สะอาดจะไม่ถือว่าบริการทางการเงินที่ให้หรือรับดอกเบี้ยถูกต้องตาม ชะรีอะฮ์ซึ่งประกอบไปด้วย ธนาการพาณิชย์ทั่วไป บริษัทางการเงิน วาณิชธนกิจ รวมทั้งบริษัทประกันแบบทั่วไป

อย่างไรก็ตาม คงเป็นไปได้ยากที่จะคัดกรองส่วนที่เป็นดอกเบี้ยจากบริษัทที่ให้บริการที่ไม่ใช่ทางการเงิน ตัวอย่างเช่น ถึงแม้หุ้น Telekom จะได้รับ ฮาลาล หากพิจารณาธุรกิจที่ดำเนินการแต่บริษัทเหล่านี้อาจได้รับเงินทุนจากตราสารหนี้ที่ให้ดอกเบี้ย เช่น เงินกู้ร่วมและหุ้นกู้ภาคเอกชน ซึ่งหมายความว่าอัตราส่วนหนี้ต่อทุนเป็นบวก ในอีกนัยหนึ่งโครงสร้างทุนประกอบไปด้วยทั้งเงินกู้และหุ้น เนื่องจากอย่างแรก ฮาราม แต่อย่างหลัง ฮาลาล ผู้จัดการกองทุนควรประยุกต์ใช้กระบวนการทำให้สะอาดอย่างไร

เนื่องจากหุ้นเหล่านี้ ฮาลาล ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับดอกเบี้ย กระบวนการทำให้สะอาดจึงต้องพิจารณาเงินปันผลและกำไร เช่น หากเงินปันผลต่อหุ้นมีค่าเท่ากับ \$0.3 ในขณะที่หุ้นมีมูลค่า \$30 ล้าน และมูลค่าหุ้นเท่ากับ \$100 ล้าน ดังนั้นจำนวนเงินปันผลที่บริษัทควรให้แก่การกุศลจะมีค่าเท่ากับ $(30/100) \times 30 = \$0.1$ ต่อหุ้น หรือหากกำไรจากราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ \$1.20 ต่อหุ้น ผู้ถือหุ้นจะได้รับส่วนแบ่งกำไรเท่ากับ $(30/100) \times 120$ หรือ \$0.4 ต่อหุ้น

ดัชนีชะรีอะฮ์และการคัดกรองหุ้น

ศาสนาอิสลามอนุญาตการการซื้อขายหุ้นถ้าการทำธุรกรรมไม่ขัดต่อกฎหมาย ชะรีอะฮ์ บริษัทออกหุ้นสามัญเพื่อระดมทุนจากประชาชน นักลงทุนที่ซื้อหุ้นเหล่านี้ยอมรับกับความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินลงทุนแลกกับโอกาสในการได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น การลงทุนในหุ้นจึงมีลักษณะเป็นการแบ่งสรรกำไรขาดทุนซึ่งเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริม

การแบ่งสรรกำไรขาดทุนในอิสลามมีอยู่สองประเภท นั่นคือ อัลคิรด์ หรือ อัลมูดอรอบะฮ์ และ อัลจิระฮ์ หรือ อัลมุซารอะฮ์ ตามกฎหมายอิสลามแล้วนักลงทุนต้องร่วมรับความเสี่ยง (กอร์ม) หากพวกเขาต้องการได้กำไร การทำเช่นนี้เพื่อป้องกันการเกิดความไม่ยุติธรรม

นอกเหนือจากการรับความเสี่ยง (กอร์ม) ซึ่งยังหมายถึงการไม่ประกันกำไรแล้วหลักการอิสลามสำหรับการลงทุนในหุ้นยังรวมถึงความจำเป็นที่กระบวนการผลิตของบริษัทที่ออกหุ้นต้องปราศจากสิ่งที่ถูกอานสั่งห้าม เช่น ดอกเบี้ย (ริบา) การพนัน (มัยซิริ) สิ่งมีนเมา (คิมาร์) และเนื้อหมู

นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ได้เตรียมแนวทางการประเมินหุ้นในมุมมองทางด้านกฎหมาย:

1. การพิจารณาการผลิต
2. การพิจารณาโครงสร้างทุน

3. การพิจารณารายได้
4. การพิจารณาสินทรัพย์

ในการพิจารณาการผลิตหรือกิจกรรมของบริษัท หุ่นจะ ฮาลาล (ได้รับอนุญาต) เมื่อการผลิตสินค้าและบริการโดยบริษัทที่ออกหุ้นปราศจากส่วนประกอบของสิ่งที่ต้องห้ามไม่ว่าจะ ริบา การพนัน ของมีนเมา เนื้อหมู และผลิตภัณฑ์ของสิ่งเหล่านี้

ในการพิจารณาการผลิต ผลผลิตของบริษัทที่ออกหุ้นสามารถจำแนกเป็นสิบกลุ่ม:

1. ผลิตภัณฑ์ผู้บริโภค
2. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
3. การก่อสร้าง
4. การค้า/การบริการ
5. การเงิน
6. โรงแรม
7. อสังหาริมทรัพย์
8. โรงงาน
9. การทำเหมือง
10. เทคโนโลยี

การคัดกรองโดยตรงจะแสดงให้เห็นว่าหุ้นทางการเงินเกือบทั้งหมดไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ เนื่องจากเครื่องมือหลักของธุรกิจเกี่ยวข้องกับการรับและจ่ายดอกเบี้ย ผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคอย่างเช่นเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์และเนื้อหมูหรือผลิตภัณฑ์จากเนื้อหมูก็ไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ เช่นกัน ธุรกิจการโรงแรมและบริการอื่นๆซึ่งเกี่ยวข้องกับการซื้อขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก็จะไม่ผ่านการคัดกรองด้าน ชะรีอะฮ์ เช่นกัน

มุมมองของอิสลามในการลงทุนในหุ้นไม่ได้จบเพียงแต่เรื่องความถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ นักลงทุนอิสลามโดยเฉพาะรายย่อยไม่ควรซื้อขายหุ้นเพื่อการเก็งกำไรเนื่องจากไม่ใช่หน้าที่ของพวกเขา

สำหรับอิสลามแล้วการเก็งกำไรเกิดขึ้นทุกวัน คนที่ทำการค้าจะทำการเก็งกำไรทุกวัน นั่นคือ พวกเขาซื้อสินค้าโดยคาดว่าจะสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น การเก็งกำไรเช่นนี้ได้รับอนุญาตในอิสลามเนื่องจากเป็นไปตามหลักการทำสัญญาซื้อขาย อย่างไรก็ตามสำหรับคนที่ไม่ได้ทำธุรกิจแล้วการเก็งกำไรอาจนำไปสู่การพนัน (มัชริร) เพราะเป็นการเสี่ยงโชค

ในการซื้อขายหุ้นนักลงทุนจึงต้องประเมินบริษัทที่จะทำการซื้อหุ้นเป็นอย่างไรดี ตัวอย่างเช่น พวกเขาจะต้องใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดทางด้านธุรกิจและการเงินประกอบการตัดสินใจลงทุน

ปัจจัยพื้นฐานจะต้องถูกศึกษาอย่างละเอียด หากศึกษาไม่ดีอาจนำไปสู่การขาดทุนซึ่งเปรียบเสมือนการทาบปเนื่องจากนักลงทุนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของพระเจ้า

หลักพื้นฐานของการลงทุนในอิสลามกล่าวว่า ความมั่งคั่งเป็นของพระเจ้าและมนุษย์ได้รับความไว้วางใจ นั่นคือ ได้รับ อามานะฮ์ ให้ดูแลความมั่งคั่งบนพื้นฐานของกฎระเบียบที่พระเจ้าทรงออก

ในการทำเช่นนี้ มนุษย์จะต้องไม่ใช่ความมั่งคั่งไปอย่างสูญเปล่าด้วยการลงทุนอย่างไม่ชาญฉลาด มนุษย์ได้รับการคาดการณ์ว่าจะนำความมั่งคั่งไปลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อิสลามกับตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน

ความคิดเห็นทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับตราสารอนุพันธ์การเงินมักทำโดยนักกฎหมายมุสลิม (ฟุคาฮา) พวกเขาเป็นผู้ออก ฟัตวา (คำตัดสินตามกฎหมาย) ว่าการลงทุนในตราสารอนุพันธ์เป็น วาญิบ (เป็นพันธะ) ซุนนะห์ (เป็นทางเลือก) มักโรหฺ (ไม่แนะนำ) มุบะฮ์ (ได้รับอนุญาต) หรือ ฮารอม (ต้องห้าม) ข้อแนะนำเกี่ยวกับตราสารอนุพันธ์ทางการเงินที่มีอยู่มักกล่าวถึงสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยและสกุลเงิน (forex and interest rates swaps) คณะกรรมการหลักทรัพย์กล่าวว่าข้อเสนอนี้เกี่ยวข้องกับตราสารอนุพันธ์หลักทรัพย์ (stock derivatives) การซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงินล่วงหน้า (financial futures) และตราสารสิทธิ (options) จะมีในอีกไม่ช้า ผลลัพธ์ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงิน นั่นคือ วิธีการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงที่เป็นการเก็งกำไร

แต่เราจะทำอย่างไรเมื่อตราสารอนุพันธ์เหล่านี้ถูกใช้โดยผู้เก็งกำไรเพื่อทำกำไร โดยปกติแล้วจะต้องมีการกำกับดูแล แนวคิดของอิสลามเกี่ยวกับประเด็นนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมแล้วมุมมองทางด้านกฎหมายล่ะ

เรามาดูกันว่าตราสารอนุพันธ์ส่งผลกระทบต่อเราอย่างไรบ้าง ผมจะยกตัวอย่างของหุ้น ตราสารอนุพันธ์หลักทรัพย์ที่ได้รับความนิยมคือการซื้อขายหลักทรัพย์ล่วงหน้าและตราสารสิทธิหลักทรัพย์ ทั้งคู่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสินทรัพย์ที่แท้จริงของบริษัทแต่เกี่ยวข้องกับตัวหุ้น การจะเข้าใจว่าทั้งสองผลิตภัณฑ์มีกระบวนการทำงานอย่างไรจำเป็นต้องเข้าใจหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายการเชื่อมโยงระหว่างราคาตลาดของตราสารอนุพันธ์เหล่านี้กับตัวสินทรัพย์

สัญญาซื้อขายล่วงหน้าและตราสารสิทธิจะถูกซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ การประเมินมุมมองของอิสลามที่มีต่อตราสารอนุพันธ์ทั้งสองจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎีการทำสัญญาของอิสลาม

ในการทำธุรกรรมทันทีหรือด้วยเงินสดซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ที่แท้จริง การส่งมอบสินทรัพย์เหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นทันที ในกรณีของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าการซื้อขายสินทรัพย์จะเกิดขึ้นในอนาคตแต่ราคาตกลงกันในวันนี้ ในอีกนัยหนึ่งผู้ที่ทำสัญญาซื้อล่วงหน้าจะต้องซื้อสินทรัพย์ในอนาคตด้วยราคาที่ตกลงกันในวันนี้ สัญญาจะระบุวันส่งมอบในอนาคตด้วย

ดังนั้นการที่คนจะซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจึงขึ้นอยู่กับมุมมองของเขาที่มีต่อการเคลื่อนไหวของราคา สัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีลักษณะของการเก็งกำไร แท้จริงแล้วผู้ที่เก็งกำไรส่วนใหญ่จะไม่ซื้อขายสัญญาเพื่อรับหรือส่งมอบสินทรัพย์อย่างแท้จริง นี่เป็นปัญหาหนึ่งในการประเมินสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามมุมมองของอิสลามที่ซึ่งวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องระบุไว้อย่างชัดเจน

แล้วหากคนต้องการขายสัญญาก่อนถึงวันส่งมอบเนื่องจากมีความคิดว่าราคาจะลดลง ในกรณีนี้เราสามารถซื้อตราสารสิทธิได้ ตราสารประเภทนี้จะทำให้คนที่ถือมีสิทธิแต่ไม่ใช่พันธะในการซื้อ (call option) หรือการขาย (put option) ดังนั้นในกรณีนี้เขาจะซื้อสิทธิในการขายเพื่อที่หากราคาตกลงจริงเขาจะใช้สิทธิที่มีอยู่ไม่ดำเนินธุรกรรมซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการขาดทุน

ในการซื้อตราสารสิทธิจะต้องมีค่าใช้จ่ายไม่ว่าเขาจะกำไรหรือขาดทุน ตัวอย่างเช่น มีคนซื้อสิทธิในการซื้อดัชนีหลักทรัพย์ในราคา \$100 สำหรับเดือนมีนาคมปี 1995 ดัชนีหลักทรัพย์ในปัจจุบันมีราคาอยู่ที่ \$120 ราคาสิทธิในการซื้อคือ \$5 สมมุติดัชนีเพิ่มขึ้นเป็น \$130 อะไรจะเกิดขึ้นแน่นอนเขาจะใช้สิทธิในการซื้อดัชนีและผู้ที่ออกตราสารสิทธิมีพันธะที่จะต้องส่งมอบดัชนีหนึ่งหน่วย ดังนั้นเขาจะทำกำไร $(\$130 - \$120) - \$5 = \5 หากดัชนีลดลงเมื่อถึงวันส่งมอบเขาสามารถใช้สิทธิที่จะไม่ซื้อดัชนีแล้วขาดทุนสุทธิ \$5 ซึ่งคือราคาของตราสารสิทธิในการซื้อ

สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวอย่างข้างต้นคือการทำธุรกรรมดัชนีหลักทรัพย์ ชะรีอะฮ์ ถือว่าดัชนีหลักทรัพย์เป็นความมั่งคั่งและทรัพย์สิน (อัลมัล) ที่สามารถซื้อขายใช้หรือไม่ ประเด็นนี้ยังคงคลุมเครือ ดัชนีเป็นตัวเลขในขณะที่สินทรัพย์พื้นฐานที่ถูกติดกับดัชนีซึ่งก็คือหุ้นสามัญเป็นสินทรัพย์ ประเด็นสุดท้ายคือเราสามารถเห็นได้ว่าคนที่ซื้อตราสารสิทธิส่วนหนึ่งก็เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา บริษัทต่างๆมักป้องกันความเสี่ยงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของราคาจะส่งผลกระทบต่อกำไร การป้องกันความเสี่ยงและการเก็งกำไรจะทำให้สัญญาที่ตกลงระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นโมฆะหรือไม่ตามหลักอิสลาม เหตุผลเพราะถึงแม้เราซื้อตราสารสิทธิด้วยวัตถุประสงค์ของการป้องกันความเสี่ยงแต่ผู้ที่ขายตราสารก็เปรียบเสมือนพ่อค้า หลายคนมองว่าผู้ที่เก็งกำไรมีความสำคัญกับตลาดตราสารอนุพันธ์เพราะพวกเขาก่อให้เกิดสภาพคล่อง

ส่วนที่แปด

พันธบัตรอิสลาม

บัยอ์อัลดายนกับการซื้อขายพันธบัตรอิสลามในตลาดรอง

พันธบัตรคือตราสารหนี้ที่มีลักษณะเป็นสัญญาทางกฎหมายที่จะจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินจำนวนหนึ่งคืนให้แก่ผู้ให้ยืม พันธบัตรอิสลามมีลักษณะที่คล้ายกัน เนื่องด้วยพันธบัตรทั่วไปประกอบไปด้วยดอกเบี้ยพันธบัตรอิสลามจะมีหลักในการดำเนินการอย่างไรในการประกันทั้งเงินต้นที่ผู้ให้ยืมและผลตอบแทนพร้อมทั้งความถูกต้องตามหลักอิสลาม

ในทางทฤษฎีสัญญาหนี้สามารถประกันการจ่ายคืนเงินต้นแต่ไม่ใช่ผลตอบแทน แต่เนื่องด้วยความเป็นตราสารหนี้พันธบัตรอิสลามในปัจจุบันสามารถประกันผลตอบแทนจำนวนหนึ่งแก่นักลงทุน กระบวนการทำงานและโครงสร้างของพันธบัตรเป็นดังนี้

อย่างแรก การออกพันธบัตรหมายถึงการขาย (อัลบัยอ์) สินทรัพย์ทางการเงิน พันธบัตรเป็นตราสารหนี้ซึ่งเป็นสิทธิในการได้รับกระแสเงินสดในอนาคต ดังนั้นการออกพันธบัตรและการซื้อขายพันธบัตรในเวลาต่อมาจึงเป็นการซื้อขายหนี้ พันธบัตรอิสลามก็มีลักษณะคล้ายกัน โดยเป็นการซื้อขายหนี้ในราคาปกติรวมทั้งในราคาต่ำกว่าปกติ

สำหรับกฎหมายการพาณิชย์อิสลาม หนี้ (ดายน์) สามารถถูกซื้อขายได้แต่ในราคาปกติภายใต้หลักการโอนหนี้ (ฮิวละฮ์) อย่างไรก็ตามการซื้อขายหนี้ในราคาปกติจะไม่ก่อให้เกิดกำไร เนื่องด้วยการขายพันธบัตรอิสลามมีเป้าหมายในการทำกำไรจึงเป็นเรื่องยากที่จะถูกซื้อขายในตลาดรองในราคาปกติ

วิธีการหนึ่งในการประกันผลตอบแทนสามารถทำได้ดังต่อไปนี้ การออกพันธบัตรประกอบไปด้วยสองส่วน นั่นคือ ส่วนหลัก (PN) กับส่วนรอง (SN) ส่วนแรกคือเงินต้นในขณะที่ส่วนที่สองคือกำไร ในการทำให้ PN กับ SN เป็นสินทรัพย์เพื่อที่จะสามารถขายได้ในราคาใดก็ได้ตามหลักการขาย หนี้จะต้องมีสินทรัพย์รองรับ เช่น โรงงาน เครื่องจักร หุ่น หรือที่ดิน ในอีกนัยหนึ่งหากออกพันธบัตรมูลค่า 200 ล้านบาท พันธบัตรจะต้องมีสินทรัพย์รองรับมูลค่าเท่ากัน

เมื่อกระทำเช่นนี้ (การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์) สินทรัพย์จะแปรสภาพเป็นใบรับรอง (ซึ่งคือ PN กับ SN) ที่สามารถทำการซื้อขายได้ ในการได้ผลตอบแทนคงที่นักลงทุนสามารถไถ่ถอน SN ในราคาปกติเมื่อถึงกำหนด และเช่นกันนักลงทุนสามารถไถ่ถอน PN ได้ในราคาปกติเมื่อถึงกำหนด ด้วยวิธีการเช่นนี้พันธบัตรอิสลามจะถูกขายคืนให้กับผู้ออกพันธบัตรในราคาปกติเมื่อถึงวันที่กำหนดซึ่งต่างกัน

สำหรับพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายอัตราค่าไถ่ หากในตอนแรกนักลงทุนซื้อในราคาต่ำกว่าปกติที่ \$950 พวกเขาสามารถขายกลับในราคา \$980 ส่วนกำไร \$30 ถือว่าเป็นไปตามหลักการของอิสลามเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่การซื้อขายเงินแต่เป็นการขายสินทรัพย์เพื่อเงิน

ประเด็น บัยออัลคายน เป็นเรื่องสำคัญสำหรับการเงินการธนาคารอิสลามเพราะไม่ได้เป็นเพียงรายละเอียดย่อยทางด้านศาสนา (ฟุรุก) แต่เกี่ยวกับหลักพื้นฐานของศาสนา (ยูซูล) นั่นคือ ริบา หรือดอกเบี้ย

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับ บัยออัลคายน ไม่ควรกล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่ ฮารอม อย่างร้อยเปอร์เซ็นต์เพราะ บัยออัลคายน บางประเภทได้รับอนุญาต ด้วยเหตุนี้เราควรทำความเข้าใจกับหลักการพื้นฐาน

สำหรับ ฟิกฮ์ มูอามาลัต แล้วหนี้ (อัลคายน) เป็นสิทธิในการชำระที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมบริการ หรือเงินกู้ สิทธิเหล่านี้รวมถึงการผ่อนชำระในกรณีของ มูรอบาอะฮ์ การผ่อนชำระสินสอด รวมทั้งการจ่ายค่าเช่าเมื่อถึงสิ้นเดือน

ประเด็นแรก การขายหนี้ (คายน) ในราคาปกติได้รับอนุญาตเพราะเป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน และหนี้จะต้องเป็นหนี้ที่ได้รับการยืนยันแล้ว การขายหนี้ในราคาปกติสามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือหากกล่าวเป็นการเฉพาะเจาะจงคือการที่เจ้าหนี้ขายหนี้ให้กับลูกหนี้ ตัวอย่างเช่น การไถ่ถอนพันธบัตรคืนเมื่อถึงกำหนดในราคาปกติเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต เป็นการขายหนี้จากเจ้าหนี้ (ผู้ถือพันธบัตร) ให้กับลูกหนี้ (บริษัทที่ออกพันธบัตร) เพื่อที่จะได้เงินสดเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตหากหนี้มีมูลค่าเท่ากับเงินสด

ประเด็นที่สอง การขายหนี้ของเจ้าหนี้ให้กับฝ่ายที่สามเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับอนุญาต เพราะอาจเป็นการขายในราคาที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าปกติซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินที่มีมูลค่าไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น เจ้าหนี้ (ซึ่งคือนักลงทุน) ถูกบังคับให้ขายพันธบัตรในราคาที่ต่ำกว่าปกติด้วยเหตุผลด้านสภาพคล่อง พันธบัตรซึ่งมีมูลค่า \$1,000 ถูกขายในราคา \$930 เพื่อที่จะได้เงินสด ซึ่งก็คือการขายหนี้ (\$1,000) เพื่อที่จะได้เงินสด (\$930) เนื่องจากหนี้อยู่ในรูปของเงินสดการขายในกรณีนี้จึงก่อให้เกิดดอกเบี้ยซึ่งคือความแตกต่างระหว่างมูลค่าหนี้และมูลค่าเงินสด อย่างไรก็ตามเจ้าหนี้สามารถขายหนี้ให้กับฝ่ายที่สามได้ในราคาปกติแต่คงจะไม่มีใครซื้อ เพราะหากเป็นนักเก็งกำไรการซื้อหนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสามารถทำกำไรได้เท่านั้น

เช่นกัน ฝ่ายที่สามที่เป็นนักเก็งกำไรสามารถขายพันธบัตรก่อนถึงวันกำหนดเพื่อทำกำไร ในตอนแรกเขาอาจซื้อพันธบัตรด้วยเหตุผลที่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลง หากอัตราดอกเบี้ยลดลงจริงราคาพันธบัตรก็จะปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้นหากราคาเพิ่มขึ้นเป็น \$980 เขาจะได้กำไร \$50 ในทางกลับกันหากเขาตัดสินใจถือพันธบัตรจนถึงวันครบกำหนดเขาก็ยังสามารถทำกำไรได้เช่นกัน นั่นคือ ตอนแรกซื้อพันธบัตรมาในราคา \$930 เมื่อถึงวันครบกำหนดเขาจะไถ่ถอนพันธบัตรตามมูลค่าปกติจึงทำกำไร \$70 นักเก็งกำไร

จะทำการซื้อขายพันธบัตรเพื่อทำกำไรเสมอ ในกรณีของอิสลามการทำกำไรไม่สามารถเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเงินกับเงิน

ประเด็นสุดท้าย ชะรีอะฮ์ อนุญาตให้ทำการขายหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ในราคาส่วนลดหากเจ้าหนี้ (นักลงทุน) มีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินสดและต้องการให้ลูกหนี้ (บริษัทที่ออกพันธบัตร) ชำระหนี้คืนเร็วกว่าที่ได้ตกลงกันไว้ ภายใต้วะวะ ตะอาจิล เจ้าหนี้สามารถขอให้ลูกหนี้ชำระหนี้เร็วขึ้นด้วยการให้สิ่งจูงใจ นั่นคือ การชำระคืนน้อยกว่ามูลค่าเงินกู้ทั้งหมด ตะวะ ตะอาจิล แปลว่าการชำระหนี้เร็วขึ้นเพื่อลดมูลค่าหนี้

การออกแบบพันธบัตรอิสลาม: บทบาทของบัยอ์อัลอีนะฮ์

การประยุกต์ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลคายน์ ในการธนาคารและตลาดทุนอิสลามมีค่อนข้างมาก ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์สินเชื่อบุคคลอิสลามส่วนใหญ่ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ ส่วน บัยอ์อัลคายน์ ถูกประยุกต์ใช้กับตราสารตลาดเงินและตลาดทุนอย่าง ตัวแลกเงินอิสลาม บัตรเงินฝากอิสลาม พันธบัตรอิสลามระยะกลาง และหุ้นกู้เอกชน การให้ความสำคัญกับสัญญาทั้งสองประเภทจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเมื่อมีการขายตลาดไปสู่ต่างประเทศ

ชาวมาเลเซียส่วนใหญ่ปฏิบัติตามสำนักคิดชาฟีอี ดังนั้นหากระบบการเงินอิสลามของมาเลเซียยึดหลักการของสำนักคิดชาฟีอี ประเด็นอยู่ที่ว่าผลิตภัณฑ์ของมาเลเซียจะได้รับการยอมรับโดยมาตรฐานตะวันออกกลางหรือไม่ นี่เป็นประเด็นที่ต้องศึกษา

โดยปกติอีนะฮ์ถูกใช้เพื่อให้ได้เงินสดเหมือนกับการไปขอเงินกู้ การใช้ BBA จะจบลงด้วยการซื้อหรือการเป็นเจ้าของสินทรัพย์แต่ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับผู้ที่ต้องการเงินสด อย่างไรก็ตามการจะได้มาซึ่งเงินสดนั้นต้องดำเนินการผ่านเงินกู้ปราศจากดอกเบี้ย (คาร์ดู สะฮัน) ซึ่งไม่สามารถใช้ได้ในการเงินพาณิชย์ เนื่องด้วยธนาคารอิสลามเป็นองค์กรธุรกิจที่แสวงหากำไร การให้ คาร์ดู สะฮัน จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก

เมื่อธนาคารพร้อมจะทำธุรกรรมกับลูกค้าหากมีกำไรและลูกค้าก็พร้อมที่จะทำธุรกรรมกับธนาคาร หากได้ในสิ่งที่ต้องการ ธนาคารอิสลามจึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งทำให้ลูกค้าเข้าถึงเงินสดได้โดยไม่ต้องใช้ดอกเบี้ย สมมุติคุณซัลและห้ต้องการเงินกู้มูลค่า \$10,000 และพร้อมที่จะจ่ายราคาเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินกู้นั้น แต่ไม่ต้องการดำเนินการผ่านเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย

ธนาคารจะขายสินทรัพย์ X ให้กับคุณซัลและห้ในราคาสินเชื่อ สมมุติ \$15,000 ซึ่งคุณซัลและห้ต้องผ่อนชำระ และในเวลาเดียวกันคุณซัลและห้ซึ่งเป็นเจ้าของสินทรัพย์ X ก็จะขายกลับให้แก่ธนาคารในราคา \$10,000 โดยธนาคารจะชำระทั้งก้อนในทันทีที่เป็นเงินสด

คุณชัลละห์จะได้รับเงินสด \$10,000 ในขณะที่ธนาคารทำกำไร \$5,000 จากการผ่อนชำระของคุณชัลละห์ ทั้งคู่ได้รับในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย การทำธุรกรรมเช่นนี้ใช้สัญญาซื้อขาย (อัลบัยอ์) ซึ่งประกอบไปด้วยสัญญา ก) อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล กับ ข) อัลบัยอ์มุตลัก (การขายด้วยเงินสด) โดยเป็นการขายด้วยสินเชื่อตามด้วยการขายด้วยเงินสด

หากจะสรุปความคิดเห็นเชิงกฎหมายสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ก) โดยสำนักคิดฮานาฟี อันบาลี และมาลิกี กับ ข) โดยสำนักคิดชาฟีอี

กลุ่มแรกให้ความสำคัญกับความตั้งใจหรือเจตนาของคุณชัลละห์กับธนาคาร ทั้งคู่ต้องการหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยด้วยการใช้สัญญาซื้อขาย (อัลบัยอ์) ด้วยเหตุที่ว่ากูรอนได้กำหนดให้ อัลบัยอ์ เป็นทางเลือกจากดอกเบี้ย

แต่ อัลบัยอ์ ในรูปแบบของ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ถูกใช้เพื่อหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยโดยที่คุณชัลละห์ไม่ได้สนใจที่จะใช้สินทรัพย์ X เพื่อการบริโภคซึ่งธนาคารเองก็ทราบถึงจุดมุ่งหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวสัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ จึงเป็นโมฆะ ธุรกรรมการธนาคารอิสลามในวันออกกลางจะไม่ประยุกต์ใช้สัญญาประเภทนี้

พันธบัตรอิสลาม: ผลตอบแทนคงที่และการประกันเงินลงทุน

สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ ประกอบไปด้วยสัญญาการขายสองสัญญาต่อเนื่องกัน นั่นคือ การขายในทันทีกับการขายด้วยการผ่อนชำระ (สินเชื่อ) เราทราบว่าพันธบัตรคือเงินกู้ที่ให้โดยเจ้าหนี้แก่ลูกหนี้ การกู้ด้วยการออกพันธบัตรถูกกว่าการกู้จากธนาคารเพราะเป็นการระดมเงินทุนโดยตรงจากเจ้าหนี้ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไป

การออกพันธบัตรจะประกอบไปด้วยเงินต้นและผลตอบแทนในแต่ละงวดที่ให้กับผู้ถือพันธบัตร พันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย (Coupon bond) คือพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือด้วยผลต่างของราคาพันธบัตร

ตัวอย่างเช่น หากพันธบัตร X มีมูลค่าตามหน้า (face value) เท่ากับ \$1,000 และอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี ผู้ถือพันธบัตรจะมีรายได้จากดอกเบี้ยเท่ากับ $\$1,000 \times 0.05 = \50 หากพันธบัตรมีอายุห้าปีผู้ถือจะได้รับ \$50 ต่อปีรวมทั้ง \$1,000 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการถือ

จากตัวอย่างดังกล่าวเราจะเห็นว่าการลงทุนในพันธบัตรเป็นการลงทุนที่ประกันทั้งเงินต้นและรายได้ การลงทุนในพันธบัตรอิสลามมีลักษณะคล้ายคลึงกันซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าสามารถทำได้หรือไม่

การใช้สัญญาประเภท บัยออัลอีนะฮ์ กับ บัยออัลคายน์ สำหรับการออกพันธบัตรอิสลามจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ได้สถานะของความถูกต้องตาม ชะรีอะฮ์ อย่างเช่นในมาเลเซีย การใช้สัญญาเหล่านี้จะทำให้ให้นักลงทุนสามารถได้รับผลตอบแทนที่แน่นอนและเงินลงทุนคืน

หลักการแล้วการออกแบบพันธบัตรอิสลามประกอบไปด้วยสองส่วน

1. การแปลงสินทรัพย์ บัยออัลอีนะฮ์ ให้เป็นหลักทรัพย์: ในกรณีนี้จะใช้สัญญาการขายสองสัญญาต่อเนื่องกัน นั่นคือ บัยออัลอีนะฮ์ = การขายทันที + การขายด้วยสินเชื่อ อย่างแรก การขายทันทีจะเกิดขึ้น สมมุติผู้ที่ออกพันธบัตรต้องการระดมเงินทุน \$100 ล้าน ผู้ออกพันธบัตรจะไปหาสินทรัพย์ที่มีมูลค่าเท่ากันแล้วนำไปขายทันทีให้กับนักลงทุนซึ่งทำให้ผู้ออกพันธบัตรได้รับเงินสด \$100 ล้าน

อย่างที่สอง ในลำดับต่อมาจะทำการขายด้วยสินเชื่อ นั่นคือ นักลงทุนขายสินทรัพย์กลับด้วยสินเชื่อในราคาสูงกว่า \$100 ล้าน หากนักลงทุนต้องการกำไรร้อยละ 8 ต่อปีเป็นเวลาสามปี ราคาขายกลับจะเท่ากับ \$100 ล้าน + \$24 ล้าน = \$124 ล้าน สินทรัพย์จะเป็นอะไรก็ได้ที่มีมูลค่าไม่ว่าจะเป็นโรงงานหรือเครื่องจักรของโครงการที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ

2. การออกใบรับรองพันธบัตร: การจ่ายเงินของผู้ออกพันธบัตรให้กับนักลงทุนผ่านการขายแบบ BBA ทำโดยการออกใบรับรองหนี้ ในทางเทคนิคหมายความว่า การขายพันธบัตรกำลังจะเกิดขึ้น แต่พันธบัตรเป็นเพียงกระดาษแผ่นหนึ่งที่เป็นหลักฐานแสดงการเป็นเจ้าหนี้ อิสลามอนุญาตให้ขายกระดาษแผ่นหนึ่ง (ใบรับรองพันธบัตร) ในราคา \$1,000 หรือไม่

คำตอบอยู่ที่ข้อถกเถียงทางกฎหมายเกี่ยวกับการขายหนี้ (บัยออัลคายน์) นักกฎหมายมาเลเซียถือว่ากระดาษเหล่านี้เหมือนสินทรัพย์ (อัมวัล) เพราะธุรกรรมที่ก่อให้เกิดการออกใบรับรองการเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้มีสินทรัพย์รองรับผ่านทางการขายอีนะฮ์ เนื่องจากสินทรัพย์นั้นมีมูลค่ามันจึงสามารถถูกขายในราคาใดก็ได้ ตัวอย่างเช่น การออกพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนจะถูกขายในราคาส่วนลด (ราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้) ส่วนพันธบัตรอิสลามที่มีการจ่ายผลตอบแทนจะถูกขายในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้

ผู้ที่ออกแบบพันธบัตรอิสลามได้ใช้หลักการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์อิสลามเพื่อยืนยันความถูกต้องตามหลักของศาสนา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามหลักการของอิสลาม หากพิจารณาอย่างผิวเผินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ดูเหมือนจะถูกดำเนินการโดยบริษัทผู้ออกพันธบัตร แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าไม่มีการแปลงสินทรัพย์ใดๆเป็นหลักทรัพย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีหน้าที่

ตรวจสอบมีความเห็นตรงกันว่าการออกพันธบัตรเกิดจากการแปลงภาระผูกพันหนี้ (ลูกหนี้ BBA) เป็นหลักทรัพย์โดยบริษัทผู้ออกพันธบัตรซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกเพราะการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์หมายถึงการแปลงสินทรัพย์โดยเจ้าของสินทรัพย์ อย่างไรก็ตามในกรณีของพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทน การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์จะไม่เป็นไปตามหลักการของอิสลาม โดยลูกหนี้เป็นผู้แปลงสินทรัพย์ที่ตนไม่ได้เป็นเจ้าของเป็นทุน

ดูเหมือนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแท้จริงแล้วคือการออกใบรับรองหนี้โดยผู้ออกพันธบัตรเพื่อเป็นหลักฐานแสดงความเป็นหนี้ซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันในกรณีของพันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย ไม่มีการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์อย่างแท้จริง

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ บัยอ์อัลคายน์ ตามมูลค่าที่ตราไว้เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต ฟุคาฮา ทุกท่านทั้งจากมาเลเซียและตะวันออกกลางเห็นด้วยกับประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม บัยอ์อัลคายน์ ของมาเลเซียถูกสนับสนุนจาก บัยอ์อัลอินะฮ์ นักกฎหมายตะวันออกกลางปฏิเสธ บัยอ์อัลอินะฮ์ เนื่องจากมองว่าสัญญาประเภทนี้ผิดหลักอิสลาม ด้วยเหตุนี้ บัยอ์อัลคายน์ ในพันธบัตรอิสลามของมาเลเซียจึงไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับในตะวันออกกลางถึงแม้พันธบัตรเหล่านี้จะถูกขายตามมูลค่าที่ตราไว้

3. การซื้อขายพันธบัตร: ด้วยเหตุด้านสภาพคล่องการซื้อขายจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือกำไรที่ได้จากการซื้อขาย เนื่องด้วยนักกฎหมายมาเลเซียที่มีหน้าที่กำกับดูแลมีความเห็นตรงกันว่าใบพันธบัตรเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล) การขาย primary notes ในราคาส่วนลดหรือส่วนเพิ่มเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตทั้งในกรณีของการซื้อขายและการเสนอซื้อขายพันธบัตรใหม่ให้กับประชาชน ในอีกนัยหนึ่งหนี้ (คายน์) สามารถถูกซื้อขายได้ด้วยเงินสดในราคาที่เท่ากับ น้อยกว่า หรือมากกว่ามูลค่าที่ตราไว้

นี่เป็นมุมมองของมาเลเซีย ซึ่งเราควรให้ความสำคัญกับมุมมองของตะวันออกกลางเช่นกัน อย่าลืมว่าหากเราต้องการระดมเงินทุนทั่วโลก การให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของนักกฎหมายตะวันออกกลางเป็นสิ่งจำเป็น มิเช่นนั้นเราจะสามารถระดมทุนได้แต่ในประเทศในแถบอาเซียนซึ่งเป็นการลดโอกาสทางเศรษฐกิจ

ส่วนที่เก้า

การประกันภัยอิสลาม

อิสลามกับการบริหารจัดการความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการควบคุมความน่าจะเป็นในการขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงด้านการเก็งกำไร อนุพันธ์ทางการเงินอย่างสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (futures) และตราสารสิทธิ (options) รวมทั้งการซื้อขายสินค้าเป็นเครื่องมือหลักในปัจจุบันที่ถูกใช้ในการจัดการกับความเสี่ยง เครื่องมือเหล่านี้ก่อให้เกิดกระบวนการของสภาพคล่องและการป้องกันความเสี่ยงเพื่อป้องกันผู้ซื้อผู้ขายและผู้ผลิตจากการปรับตัวของราคาที่ทำให้พวกเขาต้องสูญเสีย

การจัดการความเสี่ยงในธุรกิจประกันภัยเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่แท้จริง เป็นการถ่ายโอนความเสี่ยงจากบุคคลไปยังผู้ให้ประกัน มีหลายประเด็นในอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับความเสี่ยง ประเด็นหนึ่งคือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยง นั่นคือ การใช้อนุพันธ์และการประกันได้รับอนุญาตในอิสลามหรือไม่ ในการพิจารณาประเด็นนี้อย่างละเอียดจำเป็นต้องเข้าใจความหมายของความเสี่ยง ความไม่แน่นอน และธุรกิจประกันภัยในอิสลาม

คำว่า ฆอรรร์ เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำสัญญาข้อตกลง เมื่อเป็นเช่นนี้การกล่าวว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงคือการจัดการ ฆอรรร์ จึงเป็นเรื่องที่ตลก แท้จริงแล้วเราจะต้องหลีกเลี่ยง ฆอรรร์ การซื้อขายที่เสี่ยงหรือการซื้อขาย ฆอรรร์ ถูกสั่งห้ามโดยท่านศาสดา (ซ.ล.) การบริหารจัดการ ฆอรรร์ จึงไม่ใช่การบริหารจัดการความเสี่ยงในอิสลามสักทีเดียว

ในที่นี้เราจะต้องพิจารณาทีละประเด็น อย่างแรก เรากำลังพูดถึงการซื้อขายล่วงหน้าและตราสารสิทธิซึ่งก็คือสัญญาการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเงินในอนาคต สิ่งที่เราต้องพิจารณาคือ ฆอรรร์ เกิดขึ้นในการทำสัญญาทั้งสองหรือไม่ หากจะตอบคำถามเราต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการทำสัญญา (อะกัฎ) ในอิสลามและต้องตรวจสอบว่ามีความคลุมเครือหรือความไม่แน่นอน (ฆอรรร์) เกิดขึ้นในการทำสัญญาหรือไม่ แต่นี่ไม่ใช่สิ่งซึ่งการบริหารความเสี่ยงในปัจจุบันทั้งแบบทั่วไปและแบบอิสลามกำลังพูดถึง

การบริหารจัดการความเสี่ยงในอิสลามเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำธุรกิจ เช่นเดียวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงแบบทั่วไป อิสลามได้ห้าม ฆอรรร์ หรือความเสี่ยงในสัญญาแต่ยอมรับความเสี่ยงในการทำธุรกิจและการลงทุนซึ่งไม่ได้หมายถึง ฆอรรร์ แต่หมายถึง กอรัม คำว่า กอรัมมาจากหลักการที่ว่า อัลกอรัม บิน กอนัม หมายถึง 'ไม่มีสิ่งใดได้มาโดยปราศจากความเสี่ยง'

ความเสี่ยง (กอรัม) ในการดำเนินธุรกิจหมายถึงสองสิ่ง คือ ความเสี่ยงด้านตลาด และ ความเสี่ยงด้านการเงิน อย่างแรกเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกิดจากราคา ภาวะเบี่ยง การดำเนินการ สินค้า ทรัพยากร

มนุษย์ กฎหมาย และผลิตภัณฑ์ ในขณะที่อย่างหลังเกี่ยวข้องกับสินเชื่อ สภาพคล่อง อัตราแลกเปลี่ยน การชำระหนี้ และราคา ความเสี่ยงด้านตลาดเป็นกฎทางธรรมชาติซึ่งมีเพียงพระเจ้าเท่านั้นที่จะทราบผลอย่างแน่นอน ความเสี่ยงด้านตลาดเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ (systematic risk) ซึ่งความเสี่ยงประเภทนี้มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ ต่างจากความเสี่ยงด้านการเงินที่สามารถควบคุมได้ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ

ด้วยเหตุที่มนุษย์ไม่สามารถพยากรณ์อนาคตอย่างแม่นยำ ความผันผวนของผลประกอบการจากการดำเนินธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามมนุษย์สามารถใช้ความพยายามในการจัดการกับความเสียหายเหล่านี้ให้ผลกระทบของมันน้อยที่สุด

การจัดการความเสี่ยงในอิสลามไม่ควรตามกระแสด้วยการรีบร้อนซื้อเครื่องมือทางการเงินอย่างสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสำหรับสินค้าหรือทางการเงิน สิ่งแรกจะต้องทราบว่าธุรกิจประเภทไหนที่จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างเช่นในการผลิต ธุรกิจจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนด้านกระแสเงินสด นั่นคือ ผลการประกอบการเป็นสิ่งที่ไม่อาจทราบได้ ธุรกิจอาจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ความล้มเหลวอาจเกิดจากความเสี่ยงที่แท้จริงหรือความเสี่ยงจากการเก็งกำไร

ไม่มีบริษัทไหนที่จะสามารถหาผู้ให้ประกันการขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงการเก็งกำไร เราสามารถซื้อประกันชีวิตเพื่อช่วยชำระภาระหนี้สินหากเราเสียชีวิต ผู้ผลิตสามารถซื้อสัญญาซื้อขายน้ำมันปาล์มล่วงหน้าเพื่อให้มั่นใจว่าความผันผวนของราคาน้ำมันปาล์มจะไม่ส่งผลกระทบต่อกำไรเมื่อการผลิตเริ่มขึ้นในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า แต่คงไม่มีบริษัทไหนยอมเป็นผู้ให้ประกันอีกบริษัทหนึ่งหากเกิดการขาดทุนจากความเสี่ยงด้านตลาด ธุรกิจใหม่สามารถจ่ายบริษัทประกันเพื่อประกันความเสียหายหากธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่คาดได้หรือไม่

คำถามมีสองประเด็น อย่างแรก การป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงที่แท้จริงกับความเสี่ยงการเก็งกำไรทำให้เกิดการใช้เครื่องมือทางการเงินที่อาจประกอบไปด้วย

1. ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำสัญญาข้อตกลง (ฆอรอร์)
2. การพนัน (มัชชีร)

อย่างที่สอง หากนักกฎหมายมุสลิม (ฟุคาฮา) มีแนวโน้มที่จะอนุมัติการใช้สัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้าและอนุพันธ์ทางการเงิน พวกเขาจะต้องยืนยันว่าเครื่องมือเหล่านี้ปราศจาก ฆอรอร์ และ มัชชีร

ตัวอย่างเช่น เราลองพิจารณาหลักการทำสัญญาในอิสลามโดยเฉพาะในส่วนของสิ่งที่จะถูกซื้อขาย แล้วดูว่า ณ จุดไหนที่ มอรรอร์ อาจเกิดขึ้นและสามารถหลีกเลี่ยงได้ สิ่งหนึ่งที่เป็นในการทำการซื้อขายคือ ผู้ขายจะต้องขายในสิ่งที่เขาเป็นเจ้าของเท่านั้น ดังนั้นธุรกรรมซื้อขายล่วงหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขายชอร์ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องห้าม เหตุผลหนึ่งที่ไม่อนุญาตการขายสิ่งที่ตัวเองไม่ได้เป็นเจ้าของไปเพื่อยับยั้งการเกิด มอรรอร์ ในการทำสัญญาซึ่งคือความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการส่งมอบสินค้า

หลักการประกันอิสลาม

ก่อนที่จะกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการประกันทั่วไปกับการประกันแบบอิสลามเราควรทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่คนซื้อประกัน กรมธรรม์ประกันภัย (Insurance policy) คือสัญญาระหว่างบุคคลกับบริษัทประกันภัยโดยเป็นการโอนความรับผิดชอบไปยังบริษัทประกันในกรณีที่เกิดความเสียหายโดยแลกกับการจ่ายค่าเบี้ยประกัน

ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคคลกับบริษัทเล็งเห็นถึงความเสี่ยงกับความอันตรายที่อยู่รอบๆตัวจึงต้องวางแผนล่วงหน้าเพื่อปกป้องทรัพย์สินจากความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น นี่คือนโยบายของบริษัทประกัน

ธุรกิจประกันภัยส่วนมากเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่แท้จริงไม่ใช่ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไร ความเสี่ยงที่แท้จริงจะนำไปสู่ความสูญเสียเสมอ เช่น อุบัติเหตุรถยนต์และเหตุการณ์ไฟไหม้ เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้แต่สามารถลดผลกระทบจากความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด ในทางตรงกันข้ามความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรเกิดจากความตั้งใจของบุคคลที่หวังจะได้ประโยชน์จากการกระทำของตนแต่ในขณะเดียวกันก็ทราบถึงความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

นักการพนันกับนักลงทุนเป็นผู้ที่ทำการเสี่ยงในการเก็งกำไร ความเสี่ยงเหล่านี้ไม่สามารถทำประกันได้ ดังนั้นจึงไม่ถูกต้องหากกล่าวว่าปัจจัยด้านการพนันเป็นเหตุผลของการจัดตั้งธุรกิจ ตะกาฟูล เนื่องจากบริษัทประกันแบบทั่วไปไม่รับประกันพฤติกรรมการเก็งกำไร

ในธุรกิจการประกัน กรมธรรม์จะครอบคลุมความเสี่ยงที่สามารถทำประกันได้ การจะเป็นความเสี่ยงที่สามารถประกันได้ความเสี่ยงนั้นนอกจากจะต้องเป็นความเสี่ยงที่แท้จริงแล้วจะต้องผ่านเงื่อนไขบางประการ นั่นคือ ความสูญเสียที่จะประกันต้องสามารถคำนวณความเป็นไปได้ที่จะเกิด จะต้องวัดได้ ต้องครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้าง และเป็นที่ยอมรับของบริษัทประกัน

ทำไมบริษัทประกันจึงยอมรับความเสี่ยงเหล่านี้ซึ่งอาจขาดทุนหากไม่สามารถครอบคลุมความสูญเสียของลูกค้าได้ เหตุผลก็ง่ายๆ ในฐานะที่เป็นบริษัทซึ่งมีเป้าหมายในการแสวงหากำไรสูงสุด บริษัท

ประกันภัยดำเนินการบนพื้นฐานของกฎของจำนวนมาก (Law of large numbers) ความเป็นไปได้ในการทำกำไรเกิดขึ้นจากความจริงที่ว่าบริษัทมีลูกค้าจำนวนมากที่จ่ายเบี้ยประกันเพื่อให้บริษัทประกันสิ่งเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น บริษัทได้รับประกันหมู่บ้านหนึ่งที่ประกอบไปด้วยบ้าน 5,000 หลัง ผู้ให้ประกันทราบจากสถิติในอดีตว่าในปีหนึ่งจะมีบ้านจำนวน 50 หลังที่จะประสบกับเหตุการณ์ไฟไหม้โดยความสูญเสียต่อหลังเฉลี่ยอยู่ที่ \$40,000 ดังนั้นบริษัทจึงทราบว่าตัวเองจะต้องจ่ายทั้งหมด \$2 ล้านเพื่อครอบคลุมลูกค้าทั้งหมด ($\$40,000 \times 50$)

เพื่อให้ได้กำไรบริษัทจะต้องเก็บเบี้ยประกันจากลูกค้าหลังละ \$500 ต่อปี ด้วยเบี้ยประกันทั้งหมด \$2.5 ล้าน ($\500×500) บริษัทประกันจะมีกำไร \$500,000 ($\$2.5 \text{ ล้าน} - \2 ล้าน) ประกันภัยอิสลาม หรือ ตะกาฟูล ดำเนินการเช่นเดียวกันหรือไม่

ตะกาฟูล แปลว่าการประกันร่วม ไม่ใช่สัญญา แต่เป็นข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม สามารถมองอีกอย่างได้ว่าเป็นข้อตกลงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่จะร่วมกันประกันสมาชิกทุกคนจากความสูญเสียที่อาจเกิด เป้าหมายหลักของ ตะกาฟูล คือการจ่ายให้กับความสูญเสียที่ได้ตกลงกันไว้จากกองทุนที่ได้ร่วมกันลงเงิน

ในกรณีของการประกันอิสลาม ผู้ปฏิบัติงานมักกล่าวว่าบริษัท ตะกาฟูล ถือบทบาทของ มุดาธิบดี ในขณะที่ลูกค้าเป็น ร็อบบุลมาล สิ่งที่เกิดขึ้นคือการใช้สัญญา มุคอรอบะฮ์ กับธุรกิจประกัน ลูกค้าเปรียบเสมือนนักลงทุนในขณะที่บริษัท ตะกาฟูล เป็นผู้ประกอบการ บริษัท ตะกาฟูล จะนำเงินทุนที่ได้รับจากลูกค้าไปลงทุนโดยมีการตกลงกันถึงสัดส่วนการแบ่งกำไรระหว่างบริษัทกับลูกค้า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกิดขึ้นจากหลัก ทาบาร์ ซึ่งแปลว่าการบริจาค การมีส่วนร่วม หรือการให้

ส่วนหนึ่งของเบี้ยประกันลูกค้า ตะกาฟูล จะถูกจัดสรรให้กับสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความสูญเสีย การกระทำเช่นนี้เป็นหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

มุคอรอบะฮ์ ถูกใช้ใน ตะกาฟูล สำหรับองค์ประกอบการลงทุน นั้นหมายความว่ากองทุน ตะกาฟูล จะถูกลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินที่ปราศจากดอกเบี้ย บริษัทประกันภัยทั่วไปมักซื้อพันธบัตรระยะยาว และหุ้นของบริษัทที่อาจหรือไม่อาจเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่เป็นที่ต้องห้าม (ฮารอม)

ในกรณีของการประกันชีวิต เมื่อสิ้นสุดการประกันลูกค้าจะได้รับเงินส่วนเพิ่มรวมทั้งดอกเบี้ย หรือ ครองครัวของผู้ทำประกันที่เสียชีวิตจะได้รับเงินประกันที่ส่วนหนึ่งอาจมาจากการลงทุนในธุรกิจที่ผิดหลักการของศาสนาอิสลาม

ลูกค้ามุสลิมอาจไม่สบายใจกับเงินนี้และอาจไม่ต้องการซื้อประกันจากบริษัทเหล่านี้ เพื่อเป็นทางเลือก บริษัท ตะกาฟูล จึงใช้การลงทุนแบบ มุคอรอบะฮ์

ตะกาฟูล ที่ใช้หลัก มุคอรอบะฮ์ มักเป็น ตะกาฟูล ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจครอบครัวหรือการประกันชีวิตอิสลาม ในขณะที่ธุรกิจ ตะกาฟูล โดยทั่วไปเป็นการประกันระยะสั้นซึ่งครอบคลุมถึงไฟไหม้ ภัยรถยนต์ อุบัติเหตุ และกรณีทางด้านวิศวกรรม กองทุน ตะกาฟูล ส่วนใหญ่จะลงทุนในตราสารที่ปราศจากดอกเบี้ยของรัฐบาล

การประกันแบบทั่วไปกับการประกันภัยแบบอิสลาม: การเปรียบเทียบ

การประกันแบบทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับทั้งดอกเบี้ยและการพนัน ปัจจัยด้านดอกเบี้ยค่อนข้างเห็นได้ชัดเนื่องจากบริษัทประกันภัยลงทุนในตราสารที่มีดอกเบี้ย เช่น พันธบัตรรัฐบาลและตราสารหนี้เอกชน

ในกรณีของการพนัน ตำราส่วนใหญ่ได้ยืนยันประเด็นนี้โดยกล่าวว่าการประกันเกี่ยวข้องกับความบังเอิญ เอ็มเม็ท วอกอน กล่าวว่าคำว่า “บังเอิญ” หมายถึงผลที่เกิดจากโชคและจำนวนเงินที่แต่ละฝ่ายที่ทำสัญญาต้องจ่ายมีมูลค่าไม่เท่ากัน ผู้ทำประกันต้องจ่ายเบี้ยประกันและหากไม่เกิดความสูญเสียบริษัทประกันไม่ต้องจ่ายอะไรเลย แต่หากเกิดความสูญเสียเบี้ยประกันที่จ่ายถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนที่ผู้ให้ประกันต้องจ่าย ด้วยเหตุนี้จึงขึ้นกับโชคหรือความบังเอิญ สัญญาประกันคล้ายกับสัญญาการพนัน

หนังสือเกี่ยวกับ ตะกาฟูล ส่วนใหญ่กล่าวว่าธุรกิจ ตะกาฟูล ตั้งอยู่บนหลัก มุคอรอบะฮ์ เมื่อคุณลูกค้าจ่ายเบี้ยประกันในแต่ละเดือนเขาจึงมีสถานะเป็น ร็อบบุลมัล ที่อาจสูญเสียเงินลงทุนหากโครงการที่ผู้บริหารบริษัทประกัน (ซึ่งมีสถานะเป็น มุคาริบ) บริหารเกิดความล้มเหลว มิเช่นนั้นเขาจะได้รับเงินลงทุนคืนบวกกับผลตอบแทนจำนวนหนึ่ง

แต่สิ่งที่ลูกค้าได้รับจากบริษัท ตะกาฟูล ไม่ใช่เพียงความเป็นไปได้ในการทำกำไรหรือขาดทุนจากการลงทุนแต่ยังรวมถึงสัญญาหรือการประกันที่จะได้รับเงินหากเกิดความสูญเสียจากการเสียชีวิตหรืออุบัติเหตุ แท้จริงแล้วนี่คือสัญญาชดเชยค่าเสียหาย สัญญานี้คือแก่นหลักของ ตะกาฟูล ซึ่งนำมาจากการประกันแบบทั่วไป

แท้จริงแล้วกำไรส่วนใหญ่ของ ตะกาฟูล มาจากส่วนเกินเบี้ยประกันหรือส่วนต่างระหว่างเบี้ยประกันที่บริษัท ตะกาฟูล เก็บกับเงินที่บริษัทจ่ายชดเชยให้กับลูกค้าในกรณีที่เกิดความสูญเสีย ส่วนเกินเบี้ยประกันเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกพิจารณา เนื่องด้วย ตะกาฟูล ใช้หลักการให้หรือมีส่วนร่วม (ทาบารุ) ในการกำหนดลักษณะและจำนวนของการจ่ายชดเชยให้กับผู้ทำประกันจึงหมายความว่าส่วนเกินจะต้องตกเป็นของกองทุน ทาบารุ แต่สิ่งนี้ยังคงไม่เกิดขึ้นกับธุรกิจ ตะกาฟูล เนื่องจากส่วนเกินเบี้ยประกันยังคงเป็นกำไรส่วนใหญ่ของ ตะกาฟูล

ด้วยระบบ ทาบาร์ บริษัท ตะกาฟูล ควรแสดงให้เห็นว่าบริษัทคำนวณการชดเชยอย่างไรเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและหลีกเลี่ยง ฆออรฺ (ความไม่แน่นอน) ในการทำสัญญาข้อตกลง

ธุรกิจ ตะกาฟูล จะต้องถูกพิจารณาตามกฎหมายการทำสัญญาซึ่งประกอบไปด้วย:

- การเสนอและการรับ (อญาบ กับ คานูล)
- สิ่งที่ถูกซื้อขายและราคา (มาฮาลุล อักคิ)
- ผู้ที่ทำสัญญา (ซาราฟาอิล อักคิ)

เราควรเข้าใจในประเด็นดังต่อไปนี้โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะของสัญญา ตะกาฟูล การประกันแบบทั่วไปเป็นสัญญาการป้องกันซึ่งหมายความว่าผู้ทำประกันมีสิทธิ์ตามกฎหมายในการชดเชยจากผู้ให้ประกันหากเขาประสบกับความสูญเสีย ด้วยเหตุนี้ธุรกิจ ตะกาฟูล จึงใช้หลัก ทาบาร์ โดยจะมีการบริจาคเงินจากกองทุนให้แก่ผู้ทำประกันแต่ไม่เกินมูลค่าความเสียหาย

การประกันมีลักษณะคล้ายสัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract) ในระดับหนึ่ง เป็นประเด็นทางด้านการพนัน (มัซฮิร) ที่ ฟุคาฮา ได้กล่าวถึงบ่อยครั้ง เมื่อพูดถึงการเสี่ยงโชคเราหมายถึงผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากความบังเอิญ และจำนวนเงินที่ผู้ให้ประกันกับผู้ทำประกันต้องจ่ายมีมูลค่าไม่เท่ากัน

ตัวอย่างเช่น คุณอิสมาแอลจ่าย \$300 ในแต่ละปีเป็นค่าประกันรถยนต์และจะไม่ได้รับเงินชดเชยใดๆหากไม่เกิดอุบัติเหตุ แต่หากเกิดอุบัติเหตุจำนวนเงินที่ผู้ให้ประกันต้องจ่ายชดเชยมักมีมูลค่าสูงกว่าเบี้ยที่ผู้ซื้อประกันจ่ายเสมอ

เราจะพบว่าองค์ประกอบด้านมูลค่าที่เทียบเท่า (อิหวัค) ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวอย่างที่กล่าวมา ดังนั้นการยอมรับการประกันแบบทั่วไปในมุมมองของกฎหมายอิสลามจึงเป็นเรื่องยากเพราะการประกันมีลักษณะเป็นสัญญาฝ่ายเดียว (unilateral contract) แต่ ตะกาฟูล ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกันไม่ว่าจะใช้หลัก มุคอรอบะฮ์ หรือ ทาบาร์ เพื่อให้ ตะกาฟูล แบบทั่วไปหรือแบบครบถ้วนถูกต้องตามหลักการของอิสลาม

การใช้หลัก ทาบาร์ ไม่ได้ช่วยทำให้ลักษณะของ ตะกาฟูล ที่เป็นสัญญาแบบเสี่ยงโชคหายไป มุคอรอบะฮ์ เป็นกลไกด้านการลงทุนและไม่ได้ช่วยทำให้ลักษณะของการเสี่ยงโชคน้อยลงไป

ลักษณะของการเสี่ยงโชคนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทประกันเพราะจะได้รับเงินส่วนเกินระหว่างจำนวนเบี้ยประกันทั้งหมดกับจำนวนเงินที่จ่ายชดเชยทั้งหมด เพื่อให้แน่ใจว่าลูกค้าจะได้รับความเป็นธรรม กลุ่มลูกค้าควรมีตัวแทนเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการบริหารบริษัท ตะกาฟูล เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของลูกค้า

นี่เป็นประเด็นซึ่งธุรกิจ ตะกาฟูลในปัจจุบันจะต้องเข้าไปดูแลอย่างเป็นมืออาชีพหากยืนยันว่าการ
ประกันแบบทั่วไปมีลักษณะคล้ายการพนัน (มัยซีร) แต่ ตะกาฟูล ไม่ได้มีลักษณะเช่นนั้น เมื่อคนยังสับสน
เกี่ยวกับประเด็นนี้ก็จะเกิดความคลุมเครือ (มอรรร์) ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อธุรกิจ ตะกาฟูล ดังนั้นการศึกษาจึง
เป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมความโปร่งใสเพื่อเกิดความยุติธรรมทางเศรษฐกิจผ่านทางการค้าและการ
พาณิชย์รวมทั้ง ตะกาฟูล

ส่วนที่สิบ ประเด็นพิเศษ

กฎหมายมรดกอิสลาม (ฟาราด)

ในอิสลาม เมื่อบุคคลได้สร้างพินัยกรรม (วาซียะ) เขาไม่สามารถแบ่งทรัพย์สินสมบัติของเขาเกินหนึ่งในสามให้แก่คนที่เขาต้องการนอกเหนือจากผู้ที่มิมีสิทธิ์ตามกฎหมายมรดก ในที่นี้รวมถึงคนยากจน เด็กกำพร้า เพื่อนสนิท และญาติคนอื่นๆที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในกฎหมาย ฟาราด ส่วนที่เหลืออีกสองในสามจะต้องถูกจัดสรรให้แก่ผู้ที่มีสิทธิ์ตามสัดส่วนที่กูรอานได้ระบุไว้

กฎหมายมรดกอิสลามจึงกำหนดให้ชาวมุสลิมดำเนินตามคำสอนในกูรอาน ไม่ใช่ความต้องการส่วนตัว หากไม่พบผู้ที่มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับมรดก ทรัพย์สินสมบัติจะถูกลอยให้กับกระทรวงการคลังอิสลาม (บัยตุลมาล) เพื่อเป็นประโยชน์กับสวัสดิการส่วนรวม

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการวางแผนเรื่องมรดกควรพิจารณาประเด็นนี้ พวกเขาไม่ควรชักนำลูกค้าให้เชื่อว่าสามารถแบ่งมรดกตามความต้องการของตัวเองได้ แนวคิดเรื่องการทำพินัยกรรมในอิสลามหรือ วาซียะ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเพียงหนึ่งในสามเท่านั้น ไม่ใช่ทั้งหมด

กฎหมายมรดกของกูรอานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การกระจายความมั่งคั่งเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น เพื่อให้การสะสมความมั่งคั่งอยู่กับเฉพาะคนเพียงไม่กี่คน กฎหมายได้แสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับการยกมรดกให้กับลูกคนโตคนเดียวหรือใครคนใดคนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว

ผู้ที่เสียชีวิตนอกจากจะต้องรับผิดชอบต่อพินัยกรรมของตัวเองแล้ว ทายาทและทายาทความที่ดูแลเรื่องมรดกจะต้องรับผิดชอบด้วยเนื่องจากสามารถดักเตือนหรือให้คำแนะนำได้ ดังนั้นบทบาทของการศึกษาอิสลามและการวางแผนทางการเงินอิสลามจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งกับเรื่องนี้

دينارอิสลาม

ตั้งแต่การล่มสลายของมาตรฐานทองคำ (Gold standard) ในปี 1925 ตลาดการเงินของโลกได้ประสบกับความวุ่นวายและความผันผวนยิ่งขึ้น โดยได้ทำให้การค้าระหว่างประเทศระหว่างปี 1929 ถึง 1933 ลดลงหนึ่งในสาม และมีส่วนในภาวะอุตสาหกรรมถดถอยในสหราชอาณาจักรในปี 1926 และการพังทลายของตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาในปี 1929

วิกฤตเศรษฐกิจเอเชียปี 1997 และการพังทลายของเม็กซิกันเปโซในปี 1991 เป็นเหตุการณ์ที่โด่งดังสองเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาจนเกือบล้มละลาย ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ผู้คนรับรู้ แต่สิ่งที่ควรแก้ไขยังคงเป็นประเด็นที่ประเทศต่างๆทั่วโลกควรมีข้อตกลงร่วมกัน

อย่างน้อยมีสองปัจจัยที่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมในปัจจุบันความผันผวนทางการเงินยังคงเกิดขึ้นอย่างแรก เกี่ยวข้องกับการสร้างเงินตราเกินตัว อย่างที่สองคือการขาดการควบคุมดูแลตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของกองทุนบริหารความเสี่ยง (Hedge funds) ทั้งคู่เชื่อมโยงกับระบบอัตราแลกเปลี่ยนและกระบวนการทางการเงินของประเทศต่างๆ ที่ทำการค้าระหว่างกัน

เมื่อประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ใช้มาตรฐานทองคำในปี 1870 เงินตราจะถูกสร้างขึ้นก็ต่อเมื่อประเทศนั้นมีทองคำสำรองเพียงพอ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการใช้เงินสกุลที่อิงกับสินค้า (เงินตราที่อิงกับทองคำ) คนจะมองว่าการถือเงินตราดีเท่ากับการถือทองคำ ระบบมาตรฐานทองคำอนุญาตให้แลกเปลี่ยนระหว่างเงินตรากับทองคำ ทองคำเป็นพื้นฐานของการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินของประเทศ

แต่เมื่อระบบการเงินโลกได้ให้ความสำคัญกับดอลลาร์สหรัฐแทนทองคำ ณ เมืองเบรทเทน วูดส์ และในที่สุดได้อนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวตามกลไกตลาดในปี 1973 ทำให้แต่ละประเทศสามารถสร้างเงินตราขึ้นมาได้ตามความต้องการเนื่องจากไม่มีเงื่อนไขว่าต้องมีทองคำสำรองก่อน

การสร้างเงินตรามากเกินไปก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อซึ่งในที่สุดจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นจะดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศซึ่งส่งผลให้เงินสกุลของประเทศแข็งค่าขึ้น

การแข็งค่าขึ้นส่งผลให้ประเทศขาดดุลการค้าเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันส่งออกลดลง ประเทศสามารถเอาชนะการขาดดุลการค้าได้ถ้ามีเงินเพียงพอในการซื้อสินค้านำเข้าที่เพิ่มขึ้นมีเช่นนั้นจะหันสู่การกีดกัน หากไม่มีวิธีการใดในการแก้ปัญหาสุดท้ายแล้วประเทศต้องลดค่าเงิน

แต่การลดค่าเงินเป็นการลดความไว้วางใจและความเชื่อมั่นที่ประเทศอื่นมีให้กับประเทศเรา และเมื่อประเทศใดต้องเข้าไปขอเงินทุนช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ประเทศนั้นจะขาดอิสรภาพในการดำเนินนโยบายตามวัตถุประสงค์ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

การลดค่าเงินยังเป็นการดึงดูดกองทุนบริหารความเสี่ยง นักเก็งกำไรจะ “ซื้อถูก ขายแพง” เพื่อทำกำไรจากความแตกต่างของอัตราแลกเปลี่ยน ด้วยกลไกของตลาดและความโลภการขายชอร์ตจึงได้เกิดขึ้น

จากวิกฤตการเงินเอเชียปี 97 เราได้เห็นว่า การสร้างเงินตรามากเกินไปได้ทำให้เงินริงกิตหรือเงินบาทไหลออกไปสู่บัญชีในต่างประเทศ แล้วนักเก็งกำไรจะยืมริงกิตเหล่านี้เพื่อขายคืนให้กับมาเลเซียอีกที การที่อุปทานเงินริงกิตสูงเกินไปทำให้ค่าเงินริงกิตยิ่งลดลงไปอีก การซื้อริงกิตในราคาที่ต่ำและการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ริงกิตในอัตราที่ต่ำได้ทำให้นักเก็งกำไรทำเงินอย่างมหาศาล ส่งผลให้เศรษฐกิจของมาเลเซียแย่ บริษัทล้มละลายมากมาย การว่างงานเพิ่มสูงขึ้น และการผลิตชะงัก

หากไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศในการที่จะกำกับดูแลกองทุนบริหารความเสี่ยงและการสร้างเงินตรา การหันกลับไปสู่มาตรฐานทองคำจึงเป็นหนทางออกหนทางหนึ่ง เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาเกือบทั้งหมดโทษการสร้างเงินตราว่าเป็นต้นตอของปัญหาไม่ว่าจะการสร้างมันมากหรือน้อยเกินไป การควบคุมอุปทานเงินจึงน่าจะจะเป็นความจำเป็นพื้นฐาน

หากอำนาจในการสร้างเงินตราอยู่ในมือของรัฐ อำนาจนี้อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อให้ได้อำนาจมากขึ้นและนโยบายที่คดโกง และเมื่อธนาคารมีเสรีภาพในการสร้างเงินตราผ่านกลไกการสร้างเงินฝาก เสรีภาพนี้อาจนำไปสู่ความชั่วร้าย

ภายใต้มาตรฐานทองคำ ประเทศสมาชิกยอมรับที่จะกำหนดหน่วยเงินตรากับจำนวนทองคำ ตัวอย่างเช่น หากหนึ่งดอลลาร์สามารถซื้อทองคำได้ $1/20$ ออนซ์ และหนึ่งบริติชปอนด์สามารถซื้อทองคำได้ $1/4$ ออนซ์ นั่นหมายความว่าหนึ่งบริติชปอนด์สามารถแลกได้ 5 ดอลลาร์ หรือ $1 \text{ บริติชปอนด์} = 5 \text{ ดอลลาร์}$ ด้วยกลไกเช่นนี้เราสามารถกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่างๆได้

ธนาคารกลางควรที่จะสามารถแลกเงินสกุลต่างๆเป็นทองคำได้ตามมูลค่าของมัน ด้วยเหตุนี้อุปทานเงินของประเทศหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับปริมาณทองคำสำรองที่ประเทศนั้นมี อัตราส่วนอุปทานเงินต่อทองคำจะเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ระหว่างปี 1879 ถึง 1913 สหรัฐมีอุปทานเงินมากกว่าทองคำสำรอง 8.5 เท่า หากอุปทานทองคำคงที่อย่างต่อเนื่องจะเป็นการส่งเสริมเสถียรภาพอุปทานเงิน ผลผลิตที่แท้จริงราคาสินค้าและอัตราแลกเปลี่ยนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม หากปราศจากมาตรฐานทองคำ การพิมพ์เงินตราและการสร้างเงินฝากอาจไม่สามารถควบคุมได้ ระบบเบรทเทน วูดส์ เป็นการลดบทบาทของทองคำในการทำธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศโดยใช้ดอลลาร์สหรัฐแทน และมีเพียงดอลลาร์สหรัฐเท่านั้นที่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ

อย่างไรก็ตาม สหรัฐได้ยกเลิกการแลกเปลี่ยนนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากสงครามเวียดนาม การทำสงครามหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องพิมพ์เงินมากขึ้น ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสหรัฐมีทองคำสำรองเพียงพอ อีกทั้งสหรัฐกลัวว่ารัฐบาลของชาติต่างๆอาจทำลายประเทศของตนด้วยการนำเงินทุนสำรองมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ

ประธานาธิบดีนิกสันได้ยกเลิกมาตรการแลกเปลี่ยนเป็นทองคำในปี 1971 โดยกล่าวว่าเพียงการยกเลิกชั่วคราว ยกเว้นการแลกเปลี่ยนในจำนวนและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อเสถียรภาพทางการเงินและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม ด้วยการที่เศรษฐกิจสหรัฐชะลอตัว คนอาจพบว่าการถือดอลลาร์สหรัฐคุ้มค่าน้อยลง เนื่องจากค่าของมันอาจลดลงเมื่อเวลาผ่านไป ค่าเงินเยนก็ประสบกับเหตุการณ์เดียวกันเนื่องจากเศรษฐกิจที่ซบเซามากกว่าทศวรรษ

ในมาเลเซีย การที่ดอลลาร์สหรัฐมีแนวโน้มอ่อนตัวลงส่งผลให้ค่าเงินริงกิตอ่อนตัวลงเช่นกัน หากมาเลเซียยังคงผูกค่าเงินไว้กับดอลลาร์มาเลเซียอาจประสบกับการคุกคามอย่างมากเนื่องจากการพึ่งพาเงินทุนและสินค้าขั้นกลางนำเข้าในระดับสูง

สิ่งที่เรากลัวคือจะไม่มีเงินสกุลใดที่ควรแก่การถือเนื่องจากค่าลดลงอย่างต่อเนื่อง เงินตราเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการชำระหนี้แต่ในปัจจุบันไม่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำหรือรับประกันการแลกเปลี่ยนสิ่งที่จับต้องได้ ระบบเศรษฐกิจอาจหันหลังกลับสู่ระบบแลกเปลี่ยนโดยตรงและแม้กระทั่งใช้เงินตราที่เป็นสิ่งของเพื่อทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

دينาร์อิสลามคือทองคำจำนวนหนึ่งที่มีค่าเท่ากับ 4.3 กรัม การกลับไปสู่มาตรฐานทองคำหมายถึงการหันไปใช้มาตรฐานدينาร์ دينาร์อิสลามจะต้องอยู่ในรูปของเงินตราที่อ้างอิงสิ่งของมีค่าแทนมากกว่าการใช้สิ่งของมีค่าเป็นเงินตรา ถึงแม้ว่าอย่างหลังอาจใช้ในบางกรณีเมื่อมีการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ

دينาร์อิสลามจะช่วยควบคุมอุปทานเงินด้วยจำนวนทองคำสำรองคล้ายกับมาตรฐานทองคำ ด้วยเหตุนี้บทบาทของธนาคารกลางจะลดลงเนื่องจากอุปทานเงินไม่ได้ถูกกำหนดโดยฐานเงิน (Monetary base) อีกต่อไปแต่ขึ้นกับจำนวนทองคำสำรอง

การเพิ่มขึ้นของอุปทานเงินสะท้อนการเติบโตที่แท้จริงซึ่งเกิดจากการส่งออกที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่อุปสงค์ปลอมที่เกิดจากการเก็งกำไรในภาคอสังหาริมทรัพย์หรือหุ้น

เนื่องจาก ษะรีอะฮ์ มีเป้าหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม การสั่งห้ามดอกเบี้ยต้องควบคู่ไปกับระบบدينาร์ นี่คือการเบี่ยงเบนทางการการเงินที่สร้างกรอบในการทำธุรกรรม หากไม่มีระเบียบอย่างกฎหมายและการควบคุมคงเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเช่น ตามระเบียบของدينาร์อิสลาม ลูกหนี้กับเจ้าหนี้จะถูกปกป้องจากผลกระทบของเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจถดถอย ในกรณีของเงินเฟ้อเป็นเรื่องปกติที่เจ้าหนี้จะได้ประโยชน์ส่วนลูกหนี้เสียประโยชน์ แต่หากใช้ระบบدينาร์อิสลามสินเชื่อบ้างปีมูลค่า 5,000 ริงกิต จะถูกผูกติดกับدينาร์ สัญญาเงินกู้จึงอ้างอิงدينาร์ไม่ใช่ริงกิต

หากหนึ่งدينาร์มีมูลค่าเท่ากับ \$500 สินเชื่อนั้นจะมีมูลค่า 50 ดินาร์ ซึ่งลูกหนี้จะต้องจ่ายจำนวนเดียวกันนี้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการยืม หากระดับราคาสูงขึ้นในวันที่เขาต้องจ่าย สมมุติเป็น \$6,000 ในการซื้อ 50 ดินาร์ เขาจำเป็นต้องจ่ายส่วนเพิ่มนั้น

ด้วยกระบวนการเช่นนี้เจ้าหน้าที่จะได้รับการปกป้องจากเงินเฟ้อเนื่องจากเขายังคงได้รับ 50 ดอลลาร์ ถึงแม้เมื่อเทียบเป็นสกุลเงินจำนวนจะสูงขึ้น ส่วนที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่ดอกเบี้ยเนื่องจากสัญญาไม่ได้อ้างอิงสกุลเงินแต่อ้างอิงดอลลาร์ นี่คือการควบคุมทางธรรมชาติของการจัดทำดัชนีเพื่อปกป้องเจ้าหน้าที่ในภาวะเงินเฟ้อ

ในการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งก็คืออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินของประเทศหนึ่งกับทองคำ ประเทศนั้นจะต้องอิงอุปทานเงินของประเทศกับทองคำสำรองที่ประเทศมี การกระทำเช่นนี้จะทำให้กองทุนบริหารความเสี่ยงไม่สามารถหาเงินมาได้พอเพื่อทำการขายชอร์ต

หากกล่าวโดยย่อ สกุลเงินของประเทศจะขึ้นอยู่กับทองคำไม่ใช่กลไกตลาดจริงๆแล้วกลไกตลาดก็จำเป็นในระดับหนึ่งสำหรับประสิทธิภาพ แต่ก็อาจนำไปสู่การจัดการเพื่อให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ตลาดเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของคน เมื่อตลาดต้องประสบกับการเข้าไปแทรกแซงอย่างมีทักษะของกองทุนบริหารความเสี่ยง ราคาจะไม่ใช่ธรรมชาติต่อไปและจะเกิดความผันผวน

การค้าสกุลเงินในอิสลาม

ในปัจจุบันการค้าสกุลเงินหมายถึงสามสิ่ง คือ การซื้อขายสกุลเงินเพื่อ 1) ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ 2) ป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาด และ 3) ทำกำไร ในอิสลามการแลกเปลี่ยนสกุลเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศเรียกว่า อัลซาร์ฟ หรือการขายราคาเพื่อราคา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บัยอ์อัลทะมับ บิล ทะมัน

สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่การแลกเปลี่ยนสิ่งของแต่เป็นการแลกเปลี่ยนราคา เมื่ออุปสงค์สินค้านำเข้าจากสหรัฐเพิ่มก็จะมีค่าเงินเพิ่มขึ้นในการแลกเปลี่ยนเป็นดอลลาร์ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ในกรณีนี้ริงกิตอาจมีค่าเงินอ่อนลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ แต่ปกติจะไม่เกิดขึ้นโดยง่ายเนื่องจากบริษัทสหรัฐก็ซื้อสินค้าของมาเลเซียซึ่งต้องจ่ายเป็นเงินริงกิตเช่นกัน การปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่เกิดจากการปรับตัวของตลาด

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการขายริงกิตจำนวนมาก Bank Negara Malaysia (BNM) อาจเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้ค่าเงินมีเสถียรภาพ ในการทำให้ค่าเงินริงกิตแข็งขึ้น BNM จะนำทุนสำรองเงินตราต่างประเทศออกไปขาย เช่น ขายดอลลาร์เพื่อซื้อริงกิต ในกรณีนี้การซื้อขายไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อการทำธุรกรรมแล้วแต่เพื่อป้องกันสกุลเงินท้องถิ่น ความล้มเหลวในการสร้างเสถียรภาพให้กับค่าเงินริงกิตจะนำไปสู่ความไม่สมดุลทางการค้าอย่างรุนแรง

ในอิสลามการแทรกแซงเช่นนี้เป็นไปเพื่อป้องกัน คารุเรียต หรือความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน หนึ่งในวัตถุประสงค์ของ ชะรีอะฮ์ คือการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม คารุเรียต ประกอบไปด้วยห้าส่วนคือ ศาสนา (ดิน) ชีวิต (นาฟซ์) สติปัญญา (อะกัล) ครอบครัว (นัศล์) และทรัพย์สิน (มัล)

ดังนั้นเมื่อธนาคารกลางแทรกแซงกลไกตลาดเพื่อป้องกันสกุลเงินท้องถิ่นอิสลามมองว่าเป็นวิธีการเพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน หากเป็นไปเพื่อเหตุนี้อิสลามก็ไม่คิดว่าการซื้อขายสกุลเงินโดยรัฐบาลเป็นสิ่งที่ผิดเนื่องจากการซื้อขายริงกิตเกิดขึ้นในตลาดซื้อขายทันที เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชาติไม่ใช่เพื่อกำไร

ในปัจจุบันบริษัทมีวิธีการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา การป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนไม่ใช่เรื่องใหม่ มีเครื่องมือสี่ประเภทที่นักลงทุนสามารถใช้เพื่อป้องกันความเสี่ยงประเภทนี้ซึ่งแต่ละเครื่องมือเป็นรูปแบบหนึ่งของการซื้อขายสกุลเงิน เครื่องมือทั้งสี่ได้แก่

- a) สัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้า (currency forward contract)
- b) สัญญาซื้อขายฟิวเจอร์สกุลเงิน (currency futures contract)
- c) สัญญาสิทธิซื้อขายสกุลเงิน (currency options)
- d) สัญญาแลกเปลี่ยนสกุลเงิน (currency swaps)

อย่างที่ได้อธิบายก่อนหน้านี้ ชะรีอะฮ์ มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันความมั่งคั่งของทั้งส่วนรวมและส่วนตัว ในการป้องกันความมั่งคั่งส่วนตัวอิสลามอนุญาตให้บุคคลหรือสถาบันป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนหรือไม่

ข้อโต้แย้งหลักสำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าคือปัจจัยด้านดอกเบี้ย การแลกเปลี่ยนในทันทีจะไม่เกิดการแลกเปลี่ยนของสองสิ่งซึ่งมีมูลค่าไม่เท่ากัน แต่สิ่งนี้ไม่เป็นจริงในกรณีของสัญญาซื้อขายล่วงหน้า สมมุติในปัจจุบันค่าเงินริงกิตอยู่ที่ 3.8 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ ผู้ที่ซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจะทำการตกลงที่จะแลกเปลี่ยนอัตรา 3.8 เป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ ณ วันที่ทำสัญญา ถึงแม้การแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นในวันที่ใกล้เคียงหรือในวันหมดอายุสัญญา สัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้ล็อคอัตรแลกเปลี่ยนไว้แล้วซึ่งก็คือการแลกอัตรา 3.8 เป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตามการป้องกันความเสี่ยงเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการรับจ่ายดอกเบี้ย

นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ อาจพบกับความยากลำบากในการหาเหตุผลเพื่อสนับสนุนการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าโดยเฉพาะในกรณีการประยุกต์ใช้กับการธนาคารอิสลามซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อย่างการรีไฟแนนซ์สินเชื่อเพื่อการส่งออกและผลิตภัณฑ์อื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน

การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนสามารถทำได้ด้วยการใช้ระบบدينาร์อิสลาม โดยที่ไม่ต้องใช้สัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้า ในกรณีของระบบدينาร์อิสลามการส่งออกมูลค่า 38 ล้านริงกิตสามารถทำสัญญาในรูปของدينาร์อิสลาม (สมมุติ 10 ล้านدينาร์อิสลาม) แต่การชำระเงินยังคงอยู่ในรูปของริงกิต สินค้าส่งออกจะถูกขายในราคา 10 ล้านدينาร์โดยต้องชำระเงินในอีกสามเดือน

ในกรณีที่ระบบدينาร์เกิดความผันผวนเราสามารถใช่วิธีดังต่อไปนี้ หากภายหลังจากวันหมดอายุสัญญา 10 ล้านدينาร์มีมูลค่าเท่ากับ 40 ล้านริงกิต ผู้ส่งออกจะมอบส่วนเกิน 2 ล้านริงกิตให้กับผู้ซื้อ หากدينาร์มีมูลค่าเท่ากับ 36 ล้านริงกิตผู้ส่งออกจะได้รับเพิ่มอีก 2 ล้านริงกิตในรูปของ อิบรา หรือของขวัญสินน้ำใจ แนวทางเช่นนี้ไม่ได้เป็นข้อบังคับสัญญาแต่เป็นไปโดยสมัครใจ

โดยสรุป อิสลามอนุญาตการซื้อขายสกุลเงินเพื่อตอบสนองการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการป้องกันความเสี่ยงแต่ไม่ใช่ด้วยสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าแต่ควรใช้ระบบدينาร์แทน ปัจจัยดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นในสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้ามีน้ำหนักมากกว่าเหตุผลในการป้องกันความมั่งคั่งส่วนบุคคล ดังนั้นการอนุญาตให้มีการใช้สัญญาประเภทนี้สำหรับการธนาคารอิสลามถือเป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้มองผลกระทบในระยะยาว

ธนาคารอิสลามปฏิบัติต่อเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างไร

ธนาคารอิสลามไม่ได้ออกเงินกู้ในเชิงพาณิชย์แต่ให้ผลิตภัณฑ์สินเชื่อการขาย เช่น บัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) กับ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) การดำเนินการของธนาคารจะเป็นไปด้วยดีหากสามารถเก็บงวดของ BBA กับ AITAB ได้ตรงตามเวลา แต่ธนาคารจะปฏิบัติกับ BBA กับ AITAB ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ได้อย่างไร ธนาคารจะปฏิบัติเช่นเดียวกับหนี้เสียในกรณีของธนาคารทั่วไปหรือไม่

ในการธนาคารทั่วไป หนี้เสียมักถูกตัดจำหน่ายด้วยเงินทุนของธนาคารเอง หากหนี้สินนั้นมากกว่าเงินทุนที่ธนาคารมีนั้นหมายความว่าธนาคารจะต้องปิดตัวลง เมื่อก่อนการปิดตัวของธนาคารจะส่งผลให้ผู้ฝากเงินแห่กันมาถอนเงิน โดยปกติรัฐบาลจะเข้ามาช่วยธนาคารด้วยการให้เงินกู้ การเข้ามาโอบอุ้มของรัฐบาลเป็นเรื่องปกติ

เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าธนาคารอิสลามจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อสินเชื่อ BBA กับ AITAB บางรายได้กลายเป็นหนี้เสีย ในทางทฤษฎีธนาคารคงใช้เงินทุนสำรองของตัวเอง สมมุติว่ามูลค่าสินเชื่อ BBA กับ AITAB ทั้งหมดอยู่ที่ \$200 ล้านโดยที่ร้อยละ 20 หรือ \$20 ล้านเป็นหนี้เสีย ถ้าธนาคารมีเงินทุนสำรอง \$25 ล้านธนาคารสามารถใช้เงินทุนตรงนี้เพื่อรับภาระสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เหล่านี้โดยที่ยังคงเหลือเงินทุน \$5 ล้าน แต่ธนาคารจะรักษาระดับเงินสดสำรองได้อย่างไรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

โดยปกติธนาคารทั่วไปจะไม่นำเงินฝากมาใช้ตรงนี้เนื่องจากผู้ฝากเงินมีสิทธิ์เรียกร้องเงินฝากได้ ตามกฎหมาย เงินฝากจะจัดอยู่ในหมวดลูกหนี้เจ้าหนี้ ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ธนาคารได้ให้คำสัญญาในสอง สิ่งแก่ผู้ฝากเงิน นั่นคือ การประกันเงินฝากและผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย หากเกิดปัญหาหนี้เสีย ธนาคารไม่สามารถใช้เงินฝากมาแบกรับภาระเนื่องจากผิดกฎหมายการธนาคาร

แต่ธรรมชาติของเงินฝากอิสลามอาจทำให้ธนาคารอิสลามสามารถจัด BBA กับ AITAB ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้โดยไม่ต้องใช้เงินทุนสำรอง หากธนาคารอิสลามจำเป็นต้องใช้จริงๆ ธนาคารจะใช้เงิน จากบัญชี มูดอรอบะฮ์ เป็นอย่างแรก เป็นที่ทราบกันดีว่าบัญชีประเภทนี้ไม่ได้มีลักษณะเหมือนเงินกู้ (คาร์ด) หรือการรักษาทรัพย์สิน (วาเคอะฮ์ คามานะฮ์) บัญชี มูดอรอบะฮ์ ไม่ได้ประกันผลตอบแทนและเงิน ฝาก ผู้ฝากเงินมีโอกาสที่จะได้รับอัตราผลตอบแทนที่สูงแต่ในขณะเดียวกันความเสี่ยงก็สูงเช่นกัน

โดยหลักการแล้วธนาคารอิสลามมีสิทธิ์ที่จะใช้เงินฝาก มูดอรอบะฮ์ เพื่อแบกรับภาระ BBA กับ AITAB ที่เสียแต่จะต้องพิสูจน์ด้วยว่าเงินฝากที่นำมาใช้ถูกลงทุนในสินเชื่อกับสองประเภท ความโปร่งใสจึง เป็นสิ่งจำเป็น ตัวอย่างเช่น สมมุติสัดส่วนเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ คิดเป็นร้อยละ 60 ของเงินฝากทั้งหมดมูลค่า 200 ล้านริงกิตหรือ 120 ล้านริงกิต โดยปกติธนาคารอิสลามจะแยกบัญชี มูดอรอบะฮ์ แบบทั่วไปออกจาก บัญชี มูดอรอบะฮ์ แบบเฉพาะเจาะจง แต่ไม่มีใครรู้ว่าเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ จำนวนเท่าไรที่ถูกนำไป ลงทุนใน BBA กับ AITAB รายงานทางการเงินของธนาคารอิสลามไม่ได้เปิดเผยว่าเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ถูก นำไปลงทุนในตราสารอิสลามอย่างพันธบัตรและตราสารตลาดเงินหรือไม่ และไม่มีใครทราบว่าจำนวน เท่าไรที่ถูกถือเป็นเงินสดสำรอง

บัญชี มูดอรอบะฮ์ เพื่อการลงทุนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ดังนั้นคำว่า “หุ้นส่วนผู้ที่ ได้รับมอบหมายให้ดูแล” จะต้องหมายถึงบางสิ่งซึ่งจับต้องได้ซึ่งก็คือความโปร่งใสมีเช่นนั้นความคลุมเครือ (ฆอรร) จะเกิดขึ้น มาตรฐานทางบัญชีอิสลามจะต้องสร้างความโปร่งใสให้กับบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ เนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับผู้ฝากเงินนั้นค่อนข้างสูงหากระดับสินเชื่อก่อนที่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing financing (NPF)) เพิ่มขึ้น

ธนาคารอิสลามมีวิธีบรรเทา NPF อยู่สองวิธี วิธีแรกคือการสำรองเงินไว้ส่วนหนึ่งสำหรับหนี้ที่ สงสัย เงินสำรองที่เพิ่มขึ้นหมายถึงรายได้ของธนาคารที่ลดลงซึ่งเป็นข่าวร้ายสำหรับผู้ถือหุ้น การทำเช่นนี้ ค่อนข้างได้ผลหากเงินฝากอิสลามส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยเงินฝากบัญชี อัลวาเคอะฮ์ ยัด คามานะฮ์ เนื่องจากธนาคารอิสลามประกันเงินฝากในบัญชี อัลวาเคอะฮ์ ยัด คามานะฮ์ ทำให้เงินฝากเหล่านี้ได้รับการ ปกป้องจากการลดลงอันเนื่องมาจาก NPF

อย่างไรก็ตาม หาก NPF ส่วนใหญ่มาจากบัญชีเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ การกันเงินไว้ส่วนหนึ่งจากทั้งบัญชีแบบทั่วไปและบัญชีแบบเฉพาะเจาะจงไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้น แท้จริงแล้วบัญชีเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ ควรถูกใช้เพื่อแบกภาระ NPF เนื่องจากบัญชีประเภทนี้ตั้งอยู่บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน เมื่อเกิดปัญหากับ BBA และ AITAB นั้นหมายความว่า ผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอร์บะฮ์ (รีอบุลมาล) ควรที่จะมีส่วนรับผิดชอบด้วย

แต่ธนาคารในฐานะ มูดาริบ จะต้องมีความมั่นใจว่าธนาคารขาดทุนไม่ได้เกิดจากการละเลย มิเช่นนั้นภาระการรับผิดชอบจะต้องตกอยู่กับธนาคารหรือผู้ถือหุ้นนั่นเอง ที่สำคัญสินเชื่อ BBA กับ AITAB มีความเสี่ยงด้านเครดิตค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้การที่ธนาคารไม่สามารถเก็บหนี้แต่ละงวดจากลูกหนี้ได้จึงหมายถึงความบกพร่องของธนาคารเองที่ไม่ระมัดระวังในการประเมินความเสี่ยง

คำถามคือความเสี่ยงประเภทไหนซึ่งแต่ละฝ่ายที่ร่วมกันทำ มูดอร์บะฮ์ (ธนาคารกับลูกค้า) อาจต้องประสบ ธุรสารหนี้อย่าง BBA กับ AITAB มักประสบกับความเสี่ยงด้านเครดิตและความเสี่ยงอัตราดอกเบี้ย ธนาคารควรที่จะสามารถลดความเสี่ยงเหล่านี้ได้ด้วยการใช้นโยบายการบริหารความเสี่ยงและสินทรัพย์หนี้สินอย่างระมัดระวัง

เหตุผลในการช่วยแบกรับภาระ NPF ควรถูกทำให้โปร่งใสเพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในสัญญา มูดอร์บะฮ์ ผู้ที่ลงทุนในบัญชีเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ มีข้อได้เปรียบและโอกาสซึ่งจะไม่เกิดขึ้นในกรณีของกองทุนรวมหรือพอร์ตประเภททุน นั่นคือพวกเขาสามารถมีส่วนร่วมใน contract financing หรือแม้แต่การผลิตที่แท้จริงซึ่งอาจให้อัตรากำไรที่สูงหากทุกอย่างดำเนินไปด้วยดี แต่ก็หมายความว่าความเสี่ยงตลาดอาจส่งผลให้ขาดทุนเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ธนาคารอิสลามในปัจจุบันได้เลือกที่จะใช้บัญชีเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับสินเชื่อ BBA และ AITAB ด้วยเหตุนี้บัญชีเงินฝาก มูดอร์บะฮ์ จึงไม่ประสบกับความเสี่ยงตลาดแต่เป็นความเสี่ยงเครดิตกับความเสี่ยงอัตราดอกเบี้ยแทน เนื่องจากผู้ฝากเงินได้อนุญาตให้ธนาคารใช้เงินของตัวเองกับสินเชื่อทั้งสองการแบ่งสรรความเสี่ยงระหว่างผู้ฝากเงินกับธนาคารจึงเป็นความเสี่ยงซึ่งเกิดจากหนี้ (คายน) ไม่ใช่การร่วมทุน (มูดอร์บะฮ์/มุซารอะฮ์)

ตลาดเงินสำหรับธนาคารอิสลาม

อุปสงค์และอุปทานต่อสินเชื่อระยะสั้นมักเกิดขึ้นจากสองปัจจัยหลัก หนึ่ง เพื่อเพิ่มสภาพคล่อง บริษัทในบางเวลาต้องการเงินสดเพื่อนำไปจ่ายเงินเดือน เครื่องใช้สำนักงาน การซ่อมแซม หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด อีกทั้งเงินสดส่วนนี้ยังจำเป็นเมื่อถึงกำหนดต้องจ่ายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษี

เงินได้นิติบุคคล รัฐบาลเองก็ต้องการเงินสดเมื่อมีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน ดังนั้น ตลาดเงินซึ่งคือตลาดสำหรับเงินกู้ระยะสั้นจึงถูกออกแบบสำหรับความต้องการเงินสดระยะสั้นของบริษัท สถาบันการเงิน และรัฐบาล เงินกู้ประเภทนี้มีระยะเวลาดั้งแต่ข้ามคืนจนถึงหนึ่งปี

ยิ่งไปกว่านั้น ตลาดเงินยังถูกออกแบบสำหรับการลงทุน ผู้ที่มีเงินออมส่วนเกินจะพบว่าการถือเงิน ออมไว้เฉยๆ ไม่ก่อให้เกิดกำไร เมื่อรายได้มากกว่ารายจ่ายเงินออมส่วนเกินจะเพิ่มขึ้น การนำเงินทุนเหล่านี้ ไปไว้ในตลาดเงินจะทำให้นักลงทุนและบริษัทมีรายได้จากดอกเบี้ย มิเช่นนั้นจะเสียโอกาสทางรายได้ไป ตลาดเงินจึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองการลงทุนระยะสั้นและผู้ที่ต้องการกู้ยืมระยะสั้น

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในตลาดเงินมีความเสี่ยงค่อนข้างมาก ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยอาจ ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการทำกำไร โดยเฉพาะเมื่อราคาดราสารตลาดเงินลดลงเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ เพิ่มขึ้น ความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้ไม่ควรถูกมองข้ามในขณะที่ความเสี่ยงด้านเงินเพื่อสามารถลดมูลค่าที่ แท้จริงของรายได้ดอกเบี้ยและการลงทุน เมื่อเงินถูกนำไปลงทุนในตลาดเงินระหว่างประเทศนักลงทุนจะ ประสบกับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นสองประเภทคือ ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนรวมทั้งความเสี่ยงด้าน การเมือง ดังนั้นการลงทุนระยะสั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเช่นเดียวกับการลงทุนระยะยาว

การเลือกตราสารตลาดเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดประเภทความเสี่ยงที่นักลงทุนต้องเจอ และผลตอบแทนที่พวกเขาจะได้รับ ตราสารเหล่านี้ประกอบไปด้วยตั๋วเงินคลัง บัตรเงินฝาก สัญญาขายคืน ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง และเงินฝากระหว่างธนาคาร ตลาดเงินทั่วไปจึงเกี่ยวข้องกับตราสารที่ให้รายได้ คงที่ซึ่งมีการรับจ่ายดอกเบี้ย ตลาดเงินอิสลามมีหน้าที่เช่นเดียวกันและประกอบไปด้วยตราสารทางการเงิน และสถาบันการเงินเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญคือตลาดเงินอิสลามระหว่างธนาคาร (Islamic interbank money market (IIMM)) เนื่องจากธนาคารเป็นส่วนสำคัญของภาคการเงิน

IIMM ถูกออกแบบให้ตอบสนองทั้งความต้องการสภาพคล่องกับการลงทุนโดยดำเนินการบน พื้นฐานของหลักชะรีอะฮ์จากกูรออัน ฮะดีษ และความคิดเห็นทางด้านกฎหมายของนักกฎหมายอิสลาม ด้วยเหตุนี้การดำเนินการของตลาดเงินอิสลามจึงอยู่บนพื้นฐานหลักสามประการคือ ก) การห้ามเรื่อง ดอกเบี้ย ข) เงื่อนไขการแบกรับความเสี่ยงและการสร้างมูลค่าเพิ่มในการสร้างกำไรและรายได้ (อิหวัด) ค) การปลดปล่อยหรือการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (ฆอรอร์) ในข้อกำหนดของสัญญา

การดำเนินการของตลาดเงินอิสลามส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสภาพคล่อง ของสถาบันการเงินอิสลามซึ่งประกอบไปด้วยธนาคารอิสลาม บริษัทตะกาฟูล และกองทุนรวมอิสลาม ด้วย เหตุที่สถาบันเหล่านี้มีเงินออมส่วนเกินจำนวนมากจึงต้องพยายามหาแหล่งในการลงทุนซึ่งถูกต้องตาม

หลักการของอิสลาม ในขณะที่ส่วนที่ขาดแคลนเงินสดจะต้องหาแหล่งในการกู้ยืม ทั้งหมดนี้จะต้องเป็นไปตามกฎหมายการพาณิชย์อิสลาม (ฟิคห์ มูอามาละห์) อันประกอบไปด้วยหลักสำคัญทั้งสามที่กล่าวมา

ต่อไปนี้เป็นตราสารอิสลามใน IIMM

a. การลงทุนอัลมุดอรอบะฮ์ระหว่างธนาคาร (Mudarabah Interbank Investment (MII))

การลงทุน อัลมุดอรอบะฮ์ ระหว่างธนาคารเป็นการเปิดโอกาสให้ธนาคารที่มีเงินฝากส่วนเกินสามารถนำเงินไปลงทุนเป็นระยะเวลาตั้งแต่ข้ามคืนจนถึงสิบสองเดือนโดยจำนวนเงินขั้นต่ำอยู่ที่ 50,000 ริงกิต และสัดส่วนการแบ่งกำไร (profit-sharing ratio (PSR)) ขึ้นอยู่กับระยะเวลา

สัญญา มุดอรอบะฮ์ จะไม่ระบุอัตราผลตอบแทนล่วงหน้าแต่จะประกาศเมื่อสิ้นสุดสัญญาโดยอัตราผลตอบแทนขึ้นอยู่กับอัตรากำไรจากการลงทุนหนึ่งปี เมื่อสิ้นสุดสัญญาจะมีการคืนทั้งเงินต้นและกำไร

b. ตราสารการลงทุนรัฐบาล (Government Investment Issue (GII))

GII เป็นตราสารทางการเงินเพื่อให้ธนาคารอิสลามมีทางเลือกที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขสัดส่วนสภาพคล่องทางการเงิน กฎหมายการลงทุนรัฐบาลปี 1983 ได้ให้อำนาจรัฐบาลมาเลเซียในการออก II เนื่องจาก II ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง ธนาคารอิสลามสามารถนำเงินส่วนเกินมาลงทุนใน II แรกเริ่ม II ใช้หลักเงินกู้ให้เปล่า (กีอรดุล ฮาซัน) โดยสถาบันทางการเงินหรือบุคคลที่ซื้อ II ถือว่าได้ให้เงินกู้โดยไม่คิดค่าตอบแทนแก่รัฐบาลมาเลเซียเพื่อนำไปใช้ในโครงการพัฒนา รัฐบาลมีหน้าที่ต้องคืนเงินต้นแก่ผู้ให้เงินทุนเมื่อสิ้นสุดสัญญา สัญญา กีอรดุล ฮาซัน ไม่มีการกำหนดผลตอบแทนล่วงหน้า ดังนั้นผลตอบแทนใดๆ (หากมี) จากเงินกู้ประเภทนี้เป็นสิทธิของรัฐบาลในการที่จะให้ ในเดือนมิถุนายนปี 2001 ได้มีการออก II รูปแบบใหม่ซึ่งใช้หลักการขายแล้วซื้อกลับ (บัยอัลฮินะฮ์) เพื่อเป็นทางเลือก ภายใต้สัญญาของ II รูปแบบใหม่รัฐบาลจะขายสินทรัพย์ที่ได้กำหนดไว้ให้กับผู้ซื้อในราคาเงินสดตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วซื้อสินทรัพย์นั้นกลับคืนในทันทีในราคาเงินผ่อนตามที่ได้ตกลงกันไว้เช่นกัน

การออก II ใช้กระบวนการประกวดราคาโดยธนาคารและนักลงทุนจะทำการยื่นซื้อสินทรัพย์ของรัฐบาลผ่านสถาบันการเงินที่เข้าร่วม (participating financial institutions (PFIs)) รัฐบาลจะขายสินทรัพย์ให้กับ PFIs ด้วยสัญญา บัยอัลฮินะฮ์ โดยคิดราคาเงินสดแล้วซื้อสินทรัพย์นั้นกลับคืนในทันทีในราคาเงินผ่อน โดยการชำระจะครบถ้วนเมื่อสิ้นสุดสัญญา ความแตกต่างระหว่างราคาขายกับราคาซื้อคืนคือกำไรของ PFIs ภาระผูกพันของรัฐบาลที่จะต้องชำระราคาซื้อถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์ในรูปของ II และถูกออกให้กับ PFIs อย่างไรก็ตาม II ไม่ได้ใช้หลักการแปลงสินทรัพย์หรือหนี้สินให้เป็นหลักทรัพย์ โดยหลักการแล้ว

รัฐบาลจะออก GII เพื่อเป็นหลักฐานแสดงการเป็นหนี้ เมื่อครบเวลากำหนดรัฐบาลจะไถ่ถอน GII และชำระค่าหลักทรัพย์ตามมูลค่าตัวเงินให้กับผู้ถือ GII

a. ตัวเงิน Bank Negara (Bank Negara Negotiable Notes (BNNN))

BNNN เป็นพันธบัตรอิสลามภาครัฐที่ออกล่าสุด BNNN ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ โดยธนาคารกลางแห่งมาเลเซีย (BNM) จะทำการกำหนดและขายใบแสดงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ของ BNM ในราคาส่วนลดให้กับสถาบันการธนาคารอิสลามผ่านกระบวนการประกวดราคา หลังจากนั้น BNM จะซื้อใบแสดงความเป็นเจ้าของคืนในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้โดยทำการผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลา 92 182 หรือ 364 วันสำหรับการประกวดราคามีเพียงธนาคารอิสลามเท่านั้นที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าร่วมโดยกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ที่ 5 ล้านริงกิต อย่างไรก็ตามทั้งสถาบันการธนาคารอิสลามและสถาบันการธนาคารทั่วไปได้รับอนุญาตให้ซื้อขาย BNNN

b. บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Islamic Certificate of Deposit (NICD))

การประยุกต์ใช้หลักชะรีอะฮ์กับ CDs เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดการพึ่งพาเงินฝากที่ให้อัตราผันแปร ในการทำเช่นนี้ธนาคารอิสลามอย่าง Bank Islam Malaysia Berhad ได้ประยุกต์ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ เพื่อสร้าง NCD ในรูปแบบของอิสลาม

c. Islamic Accepted Bills (IAB)

IAB ซึ่งเริ่มใช้ครั้งแรกในปี 1991 โดยลักษณะแล้วเป็นตัวแลกเงินธนาคารซึ่งใช้โดยผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าเพื่อจ่ายค่าสินค้า IAB ถูกใช้กับธุรกิจนำเข้าและส่งออกเพราะผู้ส่งออกส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในเครดิตของผู้ที่จะนำเข้าสินค้าของพวกเขา IAB เป็นตราสารที่ถูกออกแบบเพื่อลดความเสี่ยงในการค้าระหว่างประเทศหรือภายในประเทศให้กับบุคคลที่สามซึ่งก็คือธนาคารที่เต็มใจจะรับความเสี่ยงนั้น โดยคิดค่าบริการ IAB สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนมือได้ซึ่งแตกต่างจาก ตราสารเครดิต (Letter of Credit (L/C)) ผู้ขายหรือผู้ส่งออกจะได้รับเงินสดเมื่อ IAB ครบกำหนดไถ่ถอน อย่างไรก็ตามหากผู้ขายหรือผู้ส่งออกต้องการใช้เงินสดก่อนครบกำหนดก็สามารถนำ IAB ไปขายในราคาส่วนลดในตลาดเงินโดยการ ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์

ในกรณีของการนำเข้าและการซื้อภายในประเทศจะใช้ มูรอบาอะฮ์ กับ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ตัวอย่างเช่น ลูกค้า A ต้องการเงินทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อสินค้า X จากลูกค้า B ภายใต้กระบวนการของ IAB ลูกค้า A จะเป็นตัวแทนธนาคารไปซื้อสินค้าโดยที่ธนาคารจะจ่ายเงินสดให้กับผู้ขายแล้วขายสินค้ากลับให้กับลูกค้าในทันทีในราคา มูรอบาอะฮ์ การขายเช่นนี้เป็นการขายหนี้ (คายน์ มูรอบาอะฮ์) ด้วยเหตุนี้ คายน์ มูรอบาอะฮ์ จึงถูกแปลงเป็นหลักทรัพย์ในรูปของ IAB หากธนาคารต้องการเพิ่มสภาพคล่องก็สามารถขาย IAB ให้กับบุคคลที่สามในราคาส่วนลดด้วยสัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์

ประเด็นหลักของ บัซอ์อัลดายน์ ในการซื้อขายผลิตภัณฑ์ IIMM อยู่ที่เรื่องของส่วนลดมากกว่าความไม่แน่นอน (ฆอรร) สภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ (Shariah Advisory Council (SAC)) แห่งคณะกรรมการหลักทรัพย์กล่าวว่าสำนักคิดชาฟีอีอนุญาตการขายหนี้ให้กับบุคคลที่สามหากหนี้ได้รับการประกันและถูกขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้า โดยจะต้องมีการส่งมอบในทันที

เอกสารอ้างอิง

- M. Abduh and N. T. Chowdhury. Does Islamic banking matter for economic growth in Bangladesh? *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 8(3):104.113, 2012.
- M. Abduh and M. A. Omar. Islamic banking and economic growth: the Indonesian experience. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 5(1):35.47, 2012.
- T. Beck, A. Demirguc-Kunt, and O. Merrouche. Islamic vs. conventional banking: Business model, efficiency and stability. *Journal of Banking and Finance*, 37:433.447, 2013.
- A. F. Darrat. The relative efficiency of interest-free monetary system: some empirical evidence. *Quarterly Review of Economics and Finance*, 42:747.764, 2002.
- H. Furqani and R. Mulyany. Islamic banking and economic growth: Empirical evidence from Malaysia. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 30(2):59.74, 2009.
- A. Hassoune. Islamic banks profitability in an interest rate cycle. *Arab Bank Review*, 5(2): 43.50, 2002.
- M. M. Isa and A. Kaleem. Islamic banking and money demand function in Malaysia: an econometric analysis. *Pakistan Economic and Social Review*, 44(2):277.290, 2006.
- A. Khan. Adjustment mechanism and the money demand function in Pakistan. *Pakistan Economic and Social Review*, 20:257.261, 1985.
- C.S. Kumru and S. Sarntisart, Banking for those unwilling to bank. *Working Paper*, 2013.
- M. Youse., S. Abizadeh, and K. McCormick. Monetary stability and Islamic banking: the case of Iran. *Applied Economics*, 29:869.876, 1997.
- R. Yusof and R. Wilson. An econometric analysis of conventional and Islamic bank deposits in Malaysia. *Review of Islamic Economics*, 9(1):31.52, 2005.